

De stiefköppige Maaskentjers

Leven en overleven in de Maaskant

Guus Peters
Harry Strijkers

De stiefköppige Maaskentjers

Leven en overleven in de Maaskant

De stiefköppige Maaskentjers

Leven en overleven in de Maaskant

door

Guus Peters
en
Harry Strijkers

met medewerking van

Fons Verhoeve
Hub en Zef Kersemakers
Huub Breuls
Jacques Janssen

Uitgave:
Stichting Streekmuseum De Schippersbeurs
Volkskundig museum van het Maasland

ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan

Elsloo
2009

Inhoud

Voorwoord: Harry Dobbelsstein	5
Ten geleide: Guus Peters	7
De gewone man: Harry Strijkers	9
De stiefköppige Maaskentjers: Guus Peters	11
Klokkengelui over de Maaskant: Guus Peters	37
De Maaskantdorpen: Harry Strijkers	41
Elsloo	41
Stein	43
Meers	45
Nieuwdorp	46
Kerensheide / Centrum Stein	47
Urmond	49
Berg aan de Maas	51
Zwerftochten door het Maaskants verleden: Harry Strijkers	53
Willem Voncken. Eerste kassier Boerenleenbank Elsloo	53
Lei Alberigs. Een Limburgse cultuurambassadeur uit Elsloo	55
Sjeng Gorissen. Een Steinder in Elsloo	57
Kapelaan Jan Willem Berix. Priester en verzetsheld	60
Het Bergse Beatrixplein in een nieuw jasje	63
Onderwijs Maaskant anno 1822	65
Van Boerenleenbanken tot Rabobank Westelijke Mijnstreek	67
Kosterperikelen in Urmond	71
Het Urmondse terperkerkje St.-Martinus. De bouw van de kerk in 1791 en de kerktoren in 1841	73
Steinerbos, een begrip in de regio. Een moeilijk begin	75
Math Ramakers. Eine richtige Maaskentjer	77
Een windmolen in Stein. "De Leende" op de Linde	79
De strijd om de Bergse kanaalbrug. Zeven Nederlandse militairen verloren op 10 mei 1940 hierbij het leven	82
Wim Schepers. Een Steinder wielerlegende	85
Bewoners en dorpsgezichten uit Stein: Hub en Zef Kersemakers	87
Bewoners en dorpsgezichten uit Meers: Hub en Zef Kersemakers	103
Historische foto's Elsloo: collectie Streekmuseum	115
Historische foto's Urmond: Huub Breuls	123
Fiets- en wandelroute "De Maaskanter": Jacques Janssen	131
Een Maaskantse fotogalerij: Fons Verhoeve	135
Literatuursuggesties	152
Colofon	152

Voorwoord

Hoog gelegen "Op de Berg" met een schitterend uitzicht over het kasteel en het Maasdal, ligt, mooi gelegen in het beschermd dorpsgezicht van Elsloo het monumentale complex van het streekmuseum Schippersbeurs, het Volkskundig Museum van het Maasland.

Het museum ontleent zijn naam aan de voormalige Schippersbeurs, een gebouw in Maaslandse stijl uit het begin van de zeventiende eeuw. In een onderdeel van dit Schippershuis, gebouwd door schipper en reder Jan Coninx, en vergroot met twee aangrenzende negentiende eeuwse arbeiderswoningen, is het museum gevestigd.

Anno 2009 is dit streekmuseum jaar vijftig jaar in deze panden gehuisvest; eerst in de twee kleine woningen, later uitgebreid met een gedeelte van de Schippersbeurs.

Reeds in 1957 smeedde het drietal F.L. Cupers, H.H.C. Dobbelsstein en J.H. Habets plannen voor een museum in Elsloo. Een jaar later, 1958, werd reeds begonnen met het verzamelen van voorwerpen, die bruikbaar waren voor het museum.

Op 28 februari 1959 kreeg het museum rechtspersoonlijkheid. Op die dag verscheen voor kandidaat-notaris H.M.L. Palmen, plaatsvervanger van notaris J.P.A. Theunissen te Klimmen een aantal personen uit Elsloo met het voornemen een stichting in het leven te roepen, genaamd "Stichting Streekmuseum Schippersbeurs."

Als doel van de stichting werd destijds geformuleerd: het verzamelen van voortbrengsels van kunst, cultuur en folklore, voor zover dit verband hield met de geschiedenis van Elsloo en het Maasland, onderzoek aangaande het verleden van Elsloo en het Maasland en het bekendheid geven aan de geschiedenis van Elsloo via de daartoe geëigende middelen.

Niet lang hierna was het stichtingsbestuur, met financiële steun van de gemeente Elsloo, in de gelegenheid twee mooi gelegen oude huisjes op de schilderachtige Maasberg te Elsloo, de bakermat van Elsloo's geschiedenis, aan te kopen van het kerkbestuur. Hierdoor bleven deze huisjes voor het nageslacht bewaard.

In september 1959 werd begonnen met de restauratie van deze panden. Dit was mogelijk dank zij de medewerking van aannemer en oud-Elsloonaar Sjeng Schreurs, eerste beschermheer van het streekmuseum. Beide woningen verkeerden in een vervallen staat. Een nieuw dak werd aangebracht, terwijl in eigen beheer het gehele pand werd afgekapte en gewit.

In de loop van de tijd groeide, dank zij de inzet van vele personen, het museum uit tot wat het op de dag van vandaag is: een geregistreerd museum dat met zijn omvangrijke verzamelingen inzicht geeft in het leven van onze voorouders.

De uitgave van dit boek past even zeer in het streven van onze museumstichting, namelijk informatie geven van het verleden en over het karakter van onze Maaskanters. Ditmaal echter met het accent op het oostelijk gebied. Over het westelijk (Belgisch) gebied zullen andere auteurs nodig zijn om de aandacht op hún Maaskant te vestigen.

Tot slot een woord van dank aan de Rabobank Stein en Beek, de Stichting Business Gala en de Theodoor Renier Neutelingsstichting voor hun zeer gewaardeerde financiële bijdragen voor dit boek.

Harry Dobbelsstein, voorzitter

Ten geleide

De inhoud van dit boek is gebaseerd op eigen onderzoek, ervaring, overlevering, archieven, lokale literatuur en gesprekken met inwoners en streekhistorici.

Velen die de Maasdorpen bezoeken of er komen wonen, kunnen een verkeerd en wellicht een negatief beeld van de streek hebben, gebaseerd op vroegere vooroordelen. Te vaak is de historie van de Maaskanters getoetst en belicht door buitenstaanders, waarbij toch weer vooroordelen de leidraad vormden. Aangezien er van Urmond en Stein van de periode voor 1800 nauwelijks archieven zijn overgeleverd, is de gebruikte informatie voor de samenstelling van de beschrijvingen ook voor het merendeel gebaseerd op de ontwikkelingen na 1800.

De Maaskant is altijd een aparte streek geweest met bewoners die nog steeds een eigen, door de eeuwen heen, gevormde identiteit kennen. Afgeschermd door enerzijds de vroegere uitgestrekte Graetheide en anderzijds de Kempen waren de Maasdorpen aan weerszijden van de rivier op elkaar georiënteerd met de Maas niet als scheidende maar als verbindende factor. De vroegere heersers stonden ver van hun af en waren veel afwezig. Misschien is dit ook de oorzaak van de onafhankelijke en zelfstandige houding van de Maaskanters. Gezag en inmenging van buitenaf accepteerden ze namelijk niet zonder meer. Hiertegen stelden ze zich steeds, als het moest met alle middelen en als een eenheid, te weer. De strijd tegen de grillige rivier en de economische tegenwinden hebben het karakter van de Maaskanter gevormd tot het type van de overlever. De Maas heeft ook haar invloed gehad op de vorming van de Maaskanter, met name de vele overstromingen en de legers die hier in vroegere tijden rondtrokken. Voor buitenstanders is dit strijdbaar karakter vaak de reden geweest om de Maaskanters af te schilderen als "deugneete, verrekellinge en vregte vrouwluu". Hier zit ook een niet te ontkennen kern van waarheid in. In de Maaskant is er ook altijd, tot op de dag van vandaag, van alles gebeurd en voorgevallen, wat elders niet kan of mag. Ook zijn we er ons van bewust dat er altijd Maaskanters hebben bestaan die beslist geen lieverdjes waren.

Wat echter altijd onderbelicht is, en wat wij wel met klem willen benadrukken is dat het overgrote meren-

deel van de Maaskanters altijd hard werkende, zelfstandige en vrije mensen zijn geweest. Mensen die zich steeds aan de omstandigheden moesten en wisten aan te passen. Hierin gesteund door een sterke band met elkaar en met hun dorp. Ze gingen liever naar de brikke of de mijnen, dan dat ze zonder strijd hun autonomie prijsgaven. Wat men over hen ook zei of dacht, de Maaskentjers hadden hier geen boodschap aan. Ze beschouwden zich als gelijken en als eenheid vochten ze om economisch te overleven, tegen de Maas en voor een toekomst voor hen die na hun kwamen, wij dus! "Ze leete zich einmaol neet alles zèkke en zwa maer aafpakke".

Ons streven is dan ook het verhaal van de Maaskant en Maaskanter te beschrijven volgens de overlevering uit de streek zelf en van binnenuit. We willen proberen de huidige Maaskanters als geïnteresseerden meer inzicht te geven in karakter en achtergrond van de vroegere bewoners van de dorpen in de Maaskant. Het is overigens niet onze intentie om de dingen mooier te maken dan ze waren, maar wel om ze in een juiste context te plaatsen.

Wat wij van het grootste belang vinden, is een brug te slaan tussen het verleden en de toekomst. Willen we onze identiteit behouden, dan moeten we ons niet alleen blijven inzetten voor de eigen woonplaats, maar ook samen streven naar een gezamenlijke identiteit over de kernen heen. Te komen tot een groot wijgevoel, een door iedereen breed gedragen "Maaskentjgeveul" binnen de gemeente Stein. Wij hopen dat dit boek een wezenlijke bijdrage kan leveren aan de noodzakelijke bewustwording die hiervoor nodig is. Dit temeer omdat, naar onze mening, ook de tijd is aangebroken om grote strepen onder tegenstellingen uit het verleden te zetten om verder te kunnen bouwen aan een gemeenschappelijke toekomst.

Guus Peters

De gewone man

Harry Strijkers

Uitbuiting

Over het wel en wee van de gewone mens in de vroege middeleeuwen is weinig bekend. De organisatie en kennis was in die tijd zo primitief dat de mens door de natuur werd beheerst. De landbouwopbrengst was erg laag.

Het bezit van grond betekende in de vroege middeleeuwen rijkdom en macht over de kleine mens. Het dagelijkse leven was voor de kleine man weinig opwekkend.

De grote massa werd uitgebuit door de heersende klasse. Alles werd in het werk gesteld om de massa zo dom en onwetend mogelijk te houden. Hand- en spanndiensten verrichten voor de heersende klasse was een normale zaak.

Er was in die tijd ook geen wooncultuur en met name hygiëne ontbrak totaal. De voeding was eenzijdig en meestal onvoldoende. Hierdoor was de mens erg vatbaar voor ziektes en ten gevolge hiervan was de levensverwachting bijzonder laag. De godsdienst uit die tijd was voor de gewone man een mengeling van christelijke symboliek en magie.

Ambachten

In de late middeleeuwen waren de ontginningsbeweging, de migratie en het ontstaan van steden de meest opvallende gebeurtenissen voor de gewone man. De mensen werden vrijer en de levensverwachting steeg. In de steden ontstonden de ambachten, die echter in handen kwamen van enkele rijken die de armere leden onderdrukten. De levensomstandigheden bleven echter primitief.

In latere tijden veranderden de grote ontdekkingen en de hierop volgende inflatie ook het leven van de gewone mens. Handel en nijverheid werden kapitalistisch.

Zo lang als er mensen zijn, hebben ook altijd oorlogen gewoed. Deze waren met name voor de boeren een ware plaag. Bij de geringste tegenslag raakt de gewone man volkomen aan de grond.

In de landbouw verdween het drieslagstelsel, een landbouwmethode waarbij de akkergronden in drie stukken werden verdeeld. Op een stuk grond werd wintergraan verbouwd, het jaar erna zomergranen en het derde jaar lag het braak.

De komst van de aardappel in de eerste helft van de achttiende eeuw verminderde het ontstaan van hongersnoden en de hiermee gepaard gaande epidemieën.

Het grootste deel van de landbouwbevolking bestond uit dagloners, die met seizoenswerk aan de kost moesten komen. Het was dus niet vreemd dat vrouwen en kinderen op het platteland mee moeten werken om rond te kunnen komen.

Het was allemaal niet zo rooskleurig voor de landman in vroegere tijden, de praktijk was anders.

Pachters

Ook in onze regio was het enkel eeuwen geleden geen vetpot voor de gewone mens. Het leven op het platteland in het Zuid-Limburg van de achttiende eeuw had

weinig weg van een idylle. De eigendomsverhoudingen lieten voor de boeren geen ruimte voor rijkdom. De boeren waren meestal pachters die de helft van hun oogst moesten afstaan aan de heren, van wie ze de grond hadden gepacht. Hierbij moesten ook nog allerlei andere belastingen worden betaald.

Later moesten de boeren een vast bedrag betalen. Dat betekende bij misoogsten steevast armoede. Kleine boeren zagen zich genoodzaakt inkomsten buiten de landbouw te zoeken, met name door huisarbeid te verrichten.

De Spaanse en later Oostenrijkse Successieoorlog had tot gevolg dat de bevolking werd uitgezogen door de verschillende legers, die de streek hier onveilig maakten.

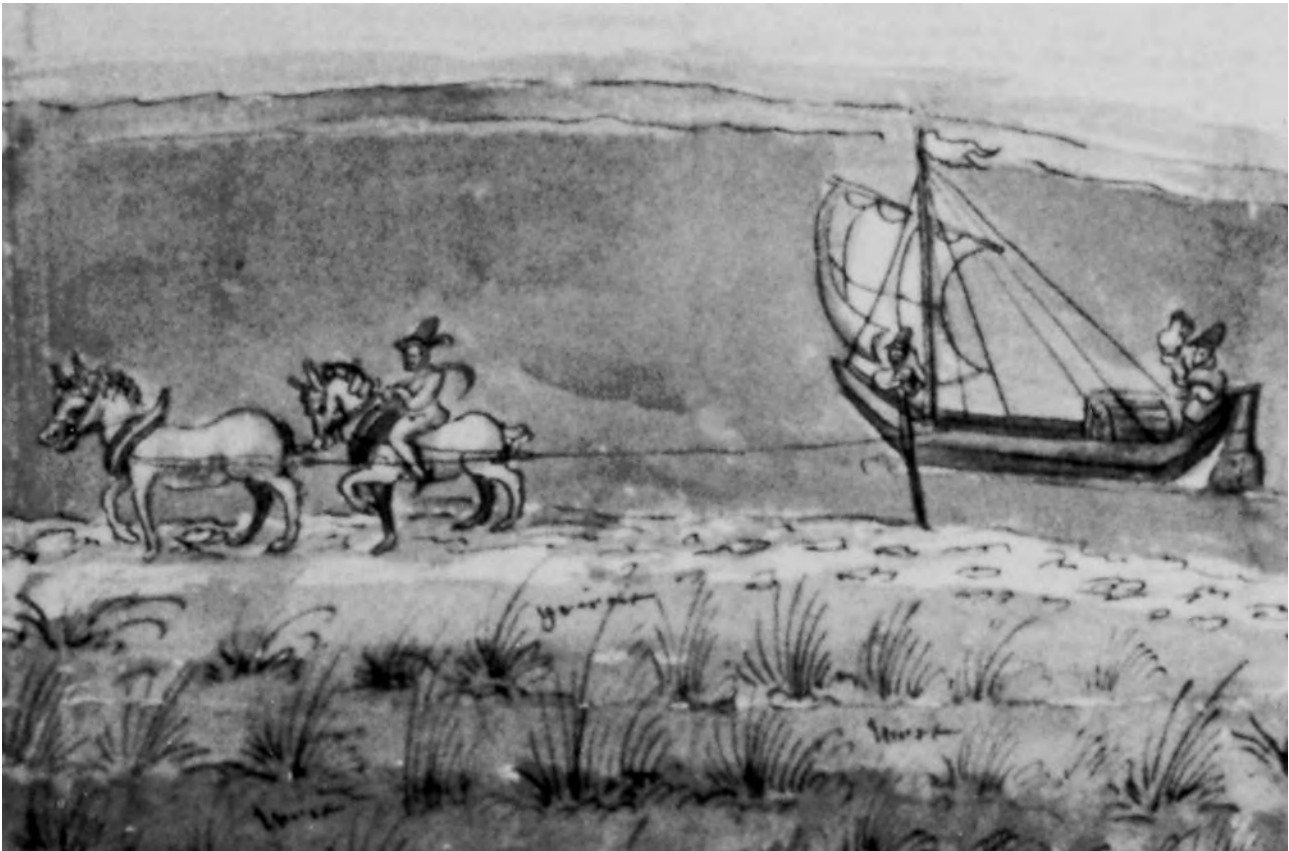
Zuid-Limburg bestond uit de drie landen van Overmaas, uit delen van het prins-bisdom Luik, het hertogdom Gulik, het Akense rijk en een aantal zelfstandige feodale heerlijkheden zoals Stein en Elsloo.

Tijdperk

De ontworteling van grote groepen boeren in de achttiende eeuw was in onze omgeving geen regionale ontwikkeling. In heel Europa werden miljoenen mensen op het platteland overbodig, met het ontstaan van zwervers en bedelaars tot gevolg. Het ontstaan van de zogenaamde Bokkerijders kan hieraan ook worden toegeschreven.

De komst van de Fransen in 1794 betekende het einde van het feodale en het begin van een nieuw tijdperk. Dat betekende niet dat het lot van de gewone man direct met sprongen vooruit ging. Er was nog een lange weg te gaan vol met crisissen en oorlogen.

Dit in aanmerking nemende kan men alleen maar respect opbrengen voor onze voorouders, die in moeilijke omstandigheden het hoofd boven water en de rug recht hielden; zo ook dus voor de "stiefköppige Maas-kentjers."

Maasschip in Urmond in 1561, stroomopwaarts getrokken door lijnpaarden.

De stiefköppige Maaskentjers

Guus Peters

Heden ten dage komt men de dorpen vanaf de oostzijde (de autoweg) binnen via de naoorlogse wijken en nieuwe dorpscentra. Men heeft de indruk te maken te hebben met dorpen die, zoals veel dorpen in Nederland, verstedelijkt zijn. De toegangen aan de oostzijde van de bebouwing zijn echter de "achterdeuren". Wat men niet direct ziet is de andere natuurrijke, historische kant. Het zijn Maasdorpen, dat wil zeggen ooit gebouwd met het front naar de rivier. Daar bevinden zich ook de "voordeuren" van de dorpen. Men dient dan ook de dorpen vanuit het Maasdal te benaderen. Op die manier ontdekt de buitenstaander de mooiste groene en historische plekken van de Maaskentj, met recht een verrassende streek.

Ook zal men dan kunnen ontdekken dat niet alleen de oude dorpskernen maar ook het streekeigen karakter, de eigen identiteit, van de inwoners nog springlevend is. Dit niet alleen in de historische kernen, maar verspreid over nagenoeg alle wijken en door alle lagen van de bevolking. Deze wordt gedragen door de Maaskanters. Hoewel het woord Maaskanter mannelijk is, moet men dit in deze artikelen, vanwege de leesbaarheid, lezen als een aanduiding voor zowel de mannen als de vrouwen. Zo vreemd is dat overigens ook niet. De vrouwen in de Maaskant hebben altijd de broek aangehad en waren al geëmancipeerd en assertief, voordat deze woorden werden uitgevonden. Velen deden en doen in hun doen en laten niet voor hun mannen onder. Ook de vrouwen kunnen dus met recht "richtige Maaskentjers" worden genoemd.

Tekenend voor het karakter van de vrouwen is dat toen in de negentiende eeuw de Graetheide werd verdeeld, er tussen Stein en Elsloo de heistrijd uitbrak. Het kwam er op neer dat doordat Groot Meers in de Franse tijd bij Stein werd gevoegd, inclusief hun rechten op de heide, Stein deze rechten niet wilde teruggeven, toen Groot Meers weer bij Elsloo kwam. Men had de gronden zelf in gebruik genomen. Elsloo eiste de gronden voor Groot Meers weer op. Stein weigerde die echter af te staan. Als er landmeters kwamen, trokken die van Stein hun de palen uit de grond en joegen hun weg. De overheden dachten dit op te lossen door te gaan meten als de mannen naar de "brikke" waren. Echter men rekende buiten de vrouwen van Stein die

toen op hun beurt de landmeters inclusief begeleidende marechaussees verjoegen. In de andere Maaskantdorpen verschilden en verschillen de vrouwen overigens niet van hun zusters in Stein. "Se kenne jël leef seen, maer de moos auch niks mit se kriege!"

Opgetekende Maaskantse uitspraak: "Twje dènger hōbbe veer noāts gekent: angs en geldj."

Maasland

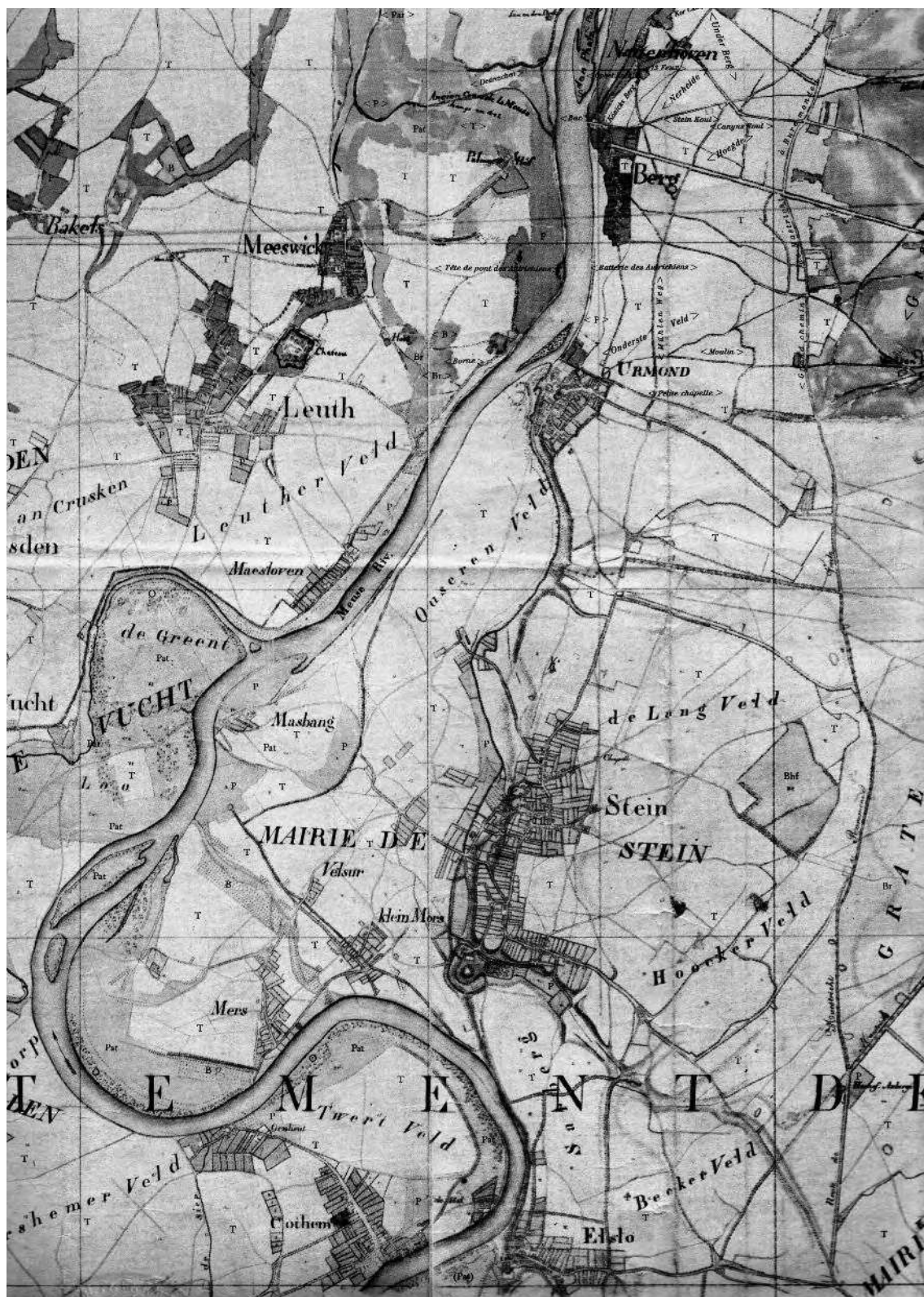
De naam Maaskant wordt vaak verward of vereenzelvigd met Maasland. Dit is echter niet hetzelfde! Maasland wordt tegenwoordig vaak gebruikt als alternatief voor de Westelijke Mijnstreek. De naam is rekbaar. Soms rekent men ook hier het Belgische Maasdal toe of zelfs een nog groter gebied. De naam Maasland is een verwijzing naar het vroeg middeleeuwse Mase-lant (de Maasgouw). Dit was een oud graafschap waar onze streek toe behoorde en waarvan de grenzen nooit zijn vastgesteld. Men vermoedt dat grote delen van Nederlands- en Belgisch Limburg ertoe behoord hebben. Het is echter nooit een streeknaam in onze regio geweest.

Maaskant / Maaskentj

Wat wel altijd in de volksmond heeft bestaan is de naam Maaskant, in het dialect de Maaskentj.

Toen het dekenaat Susteren nog bij het bisdom Luik hoorde, werd een onderdeel hiervan "de Maaskant" genoemd (langs de Maas van Grevenbicht zuidwaarts tot en met Elsloo).

De naam komt waarschijnlijk van een typisch Limburgse zegswijze. Limburgers spreken namelijk niet in termen als ten noorden van, ten oosten van, in de buurt van etc. wanneer men de ligging van een plaats of gebied wil aanduiden maar spreken van "aan de kanten van..." (meestal een hoofdplaats). Zo duidt men in het noordelijk deel van Zuid-Limburg de Maasdorpen aan met "aan de kanten van de Maas" kortweg "Maaskant" in het dialect Maaskentj. "Aan de kentje van Sittard haet ut nut gedaon" (in de omgeving van Sittard was er een zwaar onweer) of "dae kump van de kentje van Mestreech", die is afkomstig uit de omgeving van Maastricht.

*De Maas-
kant op de
Tranchot-
kaart van
1803.*

De naam Maaskant is overigens niet uniek voor onze streek. Letterlijk betekent Maaskant namelijk ook Maasoever. Maaskant wordt voor diverse streken langs de Maas gebruikt van Eijsden tot Hoek van Holland. Er is echter maar één Maaskentj.

Aan de andere kant van de Maas zijn de Belgische dorpen het spiegelbeeld van de Nederlandse dorpen. Ingeklemd tussen de Kempen aan de Maas waren ook zij op de Maas en de dorpen aan deze zijde georiënteerd. Ook zijn de mensen in deze dorpen door dezelfde historische rampen zoals oorlogen, overstromingen en economische crises gehard. Ook aan de Belgische kant wordt de streek "de Maaskant" genoemd. Opgemerkt dat de naam "Maasland" al heel lang in gebruik is voor de hele streek aan weerszijden van de Maas tussen Maastricht en Thorn. Beide Maaskanten vormden feitelijk eeuwenlang een culturele eenheid.

In dit boek gebruiken wij, vanwege de leesbaarheid, overwegend de Nederlandse benaming. Wij laten echter iedereen vrij om naar eigen inzicht de dialectnaam Maaskentj of Maaskentjer te gebruiken. Voor ons zijn het twee gelijkwaardige synoniemen.

Begrenzing dialectgebied

Globaal bestaat de Maaskant uit de dorpen langs de rivier de Maas vanaf Elsloo tot en met Roosteren. Onder andere op basis van het dialect kan men de streek onderverdelen in een noordelijk en zuidelijk gedeelte. Het zuidelijk gedeelte loopt van Catsop tot en met Obbicht. (waarbij men Catsop en Obbicht als overgangsgebieden moet beschouwen). Het noordelijk vanaf Obbicht tot en met Roosteren. In het zuidelijk gedeelte vindt men een gelijkkluidend dialect, waarbij de uitspraak van de a-klank het meest naar voren springt, deze wordt als als -e- uitgesproken.

Het bekende rijmpje: "Aan de kentj van 't lendj, steit ein menjel mit sendj" illustreert dit. In andere dorpen uit de Maaskant, nog geen drie kilometer, spreekt men de -a- uit. "Aan de kantj van ut landj steit ein mangel mit sandj". Ook de "r" rolt stevig in de dorpen, doch dat gebeurt ook noordelijker. Het is echter niet alleen het dialect maar zeker ook de mentaliteit, het karakter en de gebruiken wat de Maaskanter onderscheidt van anderen. Men kan zich afvragen hoe deze verschillen in zo'n klein gebied zijn te verklaren. Het antwoord ligt

opgesloten en de gemeenschappelijk sociale en in economische ontwikkeling, die anders is dan de dorpen die de Maaskant omringen. Ook de oriëntatie op het Maasdal (beide oevers) speelt hierin een grote rol.

Graetheide en Swentibold

Tussen Beek en Born, de Maas en Sittard ligt een vlakte welke het Graetheideplateau wordt genoemd. Deze heide is ooit het Graetbos geweest. Het is dit bos c.q. heide welke, volgens een oude legende, in de negende eeuw door Koning Swentibold (of Sanderbout) zou zijn geschonken aan de omringende dorpen. Elsloo, Beek en Stein behoorden tot deze dorpen. Het gebied werd dus niet in stukken verdeeld maar gemeenschappelijk bezit van de inwoners van de heide

omringende dorpen. Aanvankelijk beheerden de op de heide gerechtigde dorpen het gebied in gezamenlijk overleg. In de loop van de tijd ging men echter over tot het afpalen van afzonderlijke gebieden. Ieder dorp kreeg zo zijn eigen heidegebied en beheerde dat. De heide als geheel bleef echter gemeenschappelijk bezit van alle dorpen. Dat betekende onder andere ook dat men niet zonder overleg met de andere dorpen mocht ontginnen.

Door de beperkingen op ontginning, bleef tussen de Maas en de heide slechts een relatief smalle strook landbouwgrond ter beschikking. Hierbij moet men ook niet vergeten dat men voor de productie van gewassen veel grotere oppervlaktes nodig had dan nu. In het Maasdal zelf hadden de gronden ook nog te lijden van afkalving door de Maas.

Ligging

Men kan het zich nu moeilijk voorstellen, maar eens vormde de Graetheide één grote vlakte tussen de Maaskant en Sittard, Born en Beek. De zuidgrens (landweer) kwam vanaf Krawinkel en sloot in de buurt van de huidige overweg Beek-Elsloo aan op de westgrens, welke vanaf hier midden door het huidige Elsloo liep om vervolgens de wallen van Stein te volgen. Tussen Stein en Urmond vormde de heide een wig tot aan de Maasdalrand. Ten oosten van Urmond, Berg en Obbicht liep de grens ongeveer tussen de Molenweg en de Oude Postbaan om achter Obbicht af te buigen naar Guttecoven. Deze grens handhaafde zich tot ver in de achttiende eeuw.

De Graetheide omsloot als het ware de Maaskant en isoleerde de streek van de overige dorpen in Nederlands Limburg. Toch is het een grote misvatting hieruit te concluderen dat de Maaskant een afgelegen gebied was. Voor de aanleg van de rijks- en spoorweg (die beide eigenlijk een omweg maken omdat Sittard uit het isolement gehaald moest worden) waren de Maas, de Heerstraat en later de Postbaan de belangrijkste verkeersaders van Limburg naar het noorden. En deze liepen door de Maaskant. Parallel hieraan liep aan de overzijde van de Maas de grote weg van Maastricht naar 's Hertogenbosch (de Steenweg). Pas na de aanleg van de rijks- en spoorweg kan men van een zekere isolatie (en dan alleen ten opzichte van Nederlands Limburg) spreken. We zijn dan wel al aan het einde van de negentiende eeuw geraakt. Maar ook dat

Het voormalige, afgebroken "Café Overzet", op de Belgische oever van de Maas bij Berg aan de Maas.

was weer betrekkelijk. Vanuit Berg en Urmond en Elsloo liepen doorgaande wegen naar Sittard. Langs Elsloo liep de spoorweg, er was een station en een goede verbinding met de Rijksweg in Beek.

Veerponten

De dorpen aan Maaskant waren, door hun ligging, onderling en op de dorpen aan de overzijde van de Maas georiënteerd. Voor hen was de grens tot aan de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) toen de Duitsers bezet België met een onder stroom staande prikkeldraad omgaven slechts een formaliteit. Voor het leggen van sociale contacten was de Maas in het geheel geen belemmering, dit in tegenstelling tot de uitgestrekte Graetheide. Vanaf Elsloo tot en met Obbicht lagen er voor de Eerste Wereldoorlog op de Maas maar liefst zeven overzetveren die allen rendeerden. Van deze veren waren er twee grote veren (Elsloo en Berg) ten behoeve van het verkeer per as tussen België en Duitsland. In het begin van de Tweede Wereldoorlog is het grote veer van Elsloo naar Berg aan de Maas overgebracht, omdat het grote veer in Berg in onbruik was geraakt. In Elsloo is toen een voetveer gebleven tot in de jaren zeventig van de twintigste eeuw. Het is derhalve niet verwonderlijk dat menige Maaskantse stamboom met zijn wortels op beide Maasoeveren staat.

Vroeger, voor de aanleg van het Julianakanaal, was de Maas op zondag een trekpleister voor de mensen tot in Beek en Geleen toe. Als uitje fietste of wandelde men met de kinderen naar de Maas in Elsloo en maakte men graag gebruik van het veer om op de andere oever een pint te drinken. Er waren overigens ook genoeg Maaskanter die daarvoor niet tot zondag

wachten. In de jaren twintig was het bier in België de helft goedkoper dan in Nederland, daarbij mocht men daar zondags muziek maken in cafés, wat hier niet mocht. Dat lokte natuurlijk menige jonge Maaskanter de rivier over.

Landbouwgronden

De Graetheide was tot de definitieve, turbulente, verdeling in de negentiende eeuw in het bezit van de veertien de heide omringende dorpen. Dit had het gevolg dat men de heide niet zomaar mocht ontginnen. Het te ontginnen areaal diende in gezamenlijk overleg tussen de rechthebbende dorpen bepaald te worden. Al zou men mogen, dan nog kon men niet onbeperkt de heide ontginnen. Men had de heide nodig als weidegebied voor schapen en runderen in verband met de mestproductie. Kunstmest kende men niet en er was een verhouding tussen de beschikbaarheid van dierlijke mest en de oppervlakte land wat men kon bewerken. Wanneer weet men niet precies, maar men vermoedt in de veertiende eeuw, dat men de grens tussen de heide en de bouwlanden duidelijk ging afbakenen. Deze grens was de landweer. De wallen van Stein zijn hier een restant van.

De Maaskant anno 1775 op de Ferrariskaart.

Hofsteden

Door de beperkte uitbreidingsmogelijkheden van de landbouwgronden werden de agrarische bedrijven door opsplitsing steeds kleiner. Ook waren er geen gronden ter beschikking om na ontginning uitgebaat te worden door grote boerderijen van adel of kloosters, de hofsteden. Deze hofsteden waren in de strikt agrarische gemeenschappen elders in Limburg de werkgevers voor de kleine boeren, die niet alleen van hun bedrijfje konden bestaan. In de Maaskant waren er per dorp maar enkele boerderijen die groot genoeg waren om knechten in dienst te nemen. De grond in Stein was enorm versnipperd. Het grootste gedeelte van de kleine boeren van Stein bezat minder dan een hectare. Men kan zich afvragen of het boeren waren met een bijverdienste of arbeiders met een boerderijtje.

Euregio

Echter door de opsplitsing tussen twee verschillende staten en ontwikkeling van gescheiden mijngebieden waren beide streken toch langzaam aan uit elkaar gegroeid. Het is lang een probleem geweest dat de staatkundige grenzen niet meer overeen kwamen met de culturele grenzen. Het is frappant om te constateren dat binnen Europa door het wegvallen van de grenzen de oude regio's zich weer hervinden en nauw gaan samenwerken. Een voorbeeld is ons eigen gebied dat opnieuw steeds meer een geheel gaat vormen met de aangrenzende regio's in België en Duitsland. Waren ze voorheen in hun eigen land afgelegen grensgebieden, nu vormen ze weer samen de steeds groter en sterker wordende Maas / Rijnregio oftewel de Euregio. Limburg plukt daarvan de vruchten. Ook onze Maaskant wordt steeds minder een grensgebied maar een centraal onderdeel van de grote Maas / Rijnregio waarin de regio's elkaar versterken. Net zoals het eeuwenlang tot aan de Eerste Wereldoorlog het geval was. De geschiedenis herhaalt zich hier.

Lag Limburg vroeger op een snijpunt van de grote handelsroutes van oost naar west (Keulen-Vlaanderen) en noord-zuid (Luik - Dordrecht). Nu ligt Limburg weer op het zelfde snijpunt maar nu van de autoweg Keulen-Antwerpen, de A76 en de autoweg Genua-Amsterdam, de A2. "Bie oos in de hei" op het kruispunt Kerensheide kruisen beide wegen. Ook op dit punt herhaalt de geschiedenis zich. De jongste ontwikkelingen op toeristisch gebied (fietsstoerisme), het

slechten van de grenzen waardoor wonen en werken vermengd raken, de komst van de Euro etc. maar zeker ook de wil van de bewoners om opnieuw contact te zoeken en te onderhouden, maken dat de beide Maasstreken weer sterk tot naar elkaar toe groeien. Eeuwenoude banden worden in dit proces hersteld.

Beroepen

Omdat de meeste inwoners niet van hun bedrijfje konden bestaan en er onvoldoende grotere boerderijen waren om bij te verdienen, waren ze gedwongen naar andere mogelijkheden te zoeken. Zodoende waren veel Maaskanters naast hun boerenbedrijfje werkzaam als schipper, schippersknecht, lijndrijver, visser, mandenmaker (korver of kurver), knecht, dagloner (losse werkmán), bouwvakker, ambachtsman. Men greep eigenlijk alles aan waar geld mee verdiend kon worden.

In Berg aan de Maas was men gespecialiseerd in het vlechten van "wannen". Een wan was een grote platte mand waarmee men het gedorst graan de lucht in gooide zodat de wind onzuiverheden meevoerde. De Bergse familienaam Wenmakers is daar van afkomstig. Men draaide er ook niet de hand voor om, om naargelang de kansen van "stiel" te veranderen of verschillende "stielen" tegelijk uit te oefenen. Men was steeds tuk op werk. Het soort werk wat men doet was en is voor de Maaskanter ook niet iets om status aan te ontleenen, maar een middel om van te leven. Zijn beroep of status is dan ook zelden een onderwerp van gesprek. De Maaskanters zien zich onderling ook als gelijke. Men is niet gauw onder de indruk van iemand zijn opleiding of maatschappelijke positie. Buitenstaanders schatten daardoor ook vaak mensen volkomen verkeerd in. "Dat dae zwa un werk deit, hauw ich nwats achter heum oet gehaold. Bie oos woonde dae allang in eine villa!"

De meesten hadden de beschikking over een tuin en enkele stukken grond of een perceel heiperk, in de Graetheide. Hierop waren ze in staat om hun eigen eten te verbouwen, aangevuld met een varken, een geit, konijnen en wat kippen kwam men al een heel eind. In tegenstelling tot stadsbewoners hoefde men daardoor al geen geld te verdienen om eten te kopen. Men was wel arm, maar de meeste hadden toch altijd een dak boven het hoofd en te eten. Geld had men nodig om de pacht te betalen, zich te kunnen kleden, (bouw)materialen aan te schaffen etc.

Tot circa 1650 waren de dorpen relatief welvarend. Daarna trad een sterke teruggang op zowel in de landbouw als in de voor Elsloo en Urmond zo belangrijke Maasvaart. In de achttiende eeuw komen velen door verarming vanwege de vele oorlogen, uitbuiting en bevolkingsgroei in de knel. Daarna komen in 1794 de Fransen, de blijheid omtrent de bevrijding van het juk van adel en kerk gaat echter al snel over. De Fransen hebben veel geld nodig, onder andere voor hun oorlogen. Ze brengen ook goede dingen maar geen welvaart. Dan volgt in 1830 de afscheiding van Nederland door het uitroepen van de Belgische staat, waar het grootste gedeelte van Limburg toen deel uitmaakte, dan weer terug aan Nederland in 1839. Vervolgens volgen tussen 1820 en 1850 misoogsten en sterfte onder het vee (miltvuur) elkaar op. Volgens de lokale overlevering langs de Maas, waren de jaren in de periode 1840-1850 de slechtste die onze streken ooit gekend hebben.

Hoog water

De resterende Maasvaart liep nog verder terug als gevolg van de afscheiding van België, maar ook door het graven van de Zuid Willemsvaart en de teruggang in de economie. En tot overmaat van ramp werd het laatste stuk gratis weidegebied, de Graetheide, de mensen ontnomen en in vreemde handen gespeeld. Tenslotte diende zich, ten gevolge van de import van goedkoop graan, uit Amerika en Rusland een grote algemene landbouwcrisis aan en dan spreken we nog maar niet over de grote overstroming van de Maas in 1880-1881. Na een dagenlang aanhoudend noodweer steeg op 21 december 1880 het Maaswater zeer snel en trad de Maas buiten haar oevers. In Meers stond de grote dijk onder grote druk en de inwoners vluchten met alles wat ze hadden naar Stein.

De volgende dag bereikte het water zelfs de kom van Stein (dat kan men zich nu door de kanaaldijk zich eigenlijk niet meer voorstellen). Op 23 december brak de dijk in Meers over een breedte van dertig meter (op dezelfde plaats als in 1926). De enorme waterstroom had tot gevolg dat de Maasband geheel door water omsloten werd. De bewoners waren totaal verrast en konden geen kant meer uit. Urmond is toen op het nippertje gered doordat in Leuth de dijk brak. Het lukte niet om het gat in de dijk bij Meers te stoppen en de Maas heeft toen maandenlang gewoon midden door

Maas en Scharberg te Elsloo, foto Hub. Leufkens.

Meers gestroomd (door de Koele). Groot Meers en de Weerd lagen toen op een eiland in de Maas. Op 12 februari 1881 steeg het water opnieuw en vergrootte het gat tot 140 meter. Elsloo kon niets doen, men had geen dubbeltje meer in kas. Elsloo behoorde toen tot de armste dorpen van Limburg. Uiteindelijk zakte het water en kon men de dijk herstellen. Het verdrongen vee was ontelbaar en de schade aan huizen en landerijen enorm. Pas in oktober 1882 was de dijk door de overheid hersteld. Voor het onderhoud van de dijk is toen het waterschap de Groote Meers opgericht. Dit is goed gegaan tot de nieuwjaarsnacht van 1926, toen brak weer de dijk.

Dit had toen niet alleen gevolgen voor Meers. Ook Nattenhoven had te leiden van het hoog water in 1926. In De Limburger van 5 januari 1926 staat hierover het volgende geschreven:

Het dorp Nattenhoven, dat deels tot de gemeente Obbicht en deels tot de gemeente Urmond behoort, staat diep onder water. De bewoners zijn voor een deel met hun vee naar het hoger gelegen dorp Berg gevlucht. De bewoners die op de bovenverdiepingen huizen, worden met de pont van Obbicht van voedsel voorzien.

Ook in Berg maakten zich mensen zeer nuttig tijdens deze barre periode. In bovengenoemde Sittardse streekkrant staat hierover het volgende:

Berg a. d. Maas. 4 jan. Dhrn. Gebroeders Henri en Mathieu de Welfen G. Meijers van hier hebben zich in de laatste dagen zeer verdienstelijk gemaakt door met eigen levensgevaar vele in grooten nood verkeerende

inwoners van Stockheim en Meeswijk te redden. Overal verleenden zij hulp, waar de nood het grootste was in de overstroomde Belgische dorpen. Heden morgen vroeg waren zij weer met hunne boot er op uit, om in nood verkeerenden te redden en hun levensmiddelen te bezorgen.

(Zie voor de overstroming van 1926 het boek "Den diek is door" door W. van Mulken).

Als je dit allemaal leest, kan men zich afvragen, hoe ze dat allemaal vol hebben kunnen houden. Waarom ze niet allemaal tegelijk in een boot naar Amerika zijn gestapt of (nog sterker) tegelijk de Maas in gesprongen? Men ging gewoon koppig door en zocht naar nieuwe wegen. Vandaar ook onze toevoeging van "stiefköppige" aan "Maaskentjer" in de titel van deze reeks. Ze bleven ondanks alle tegenslagen, stijfkoppig als ze waren, zich vasthouden aan wat ze hadden.

Malaise

De beschreven rampen troffen natuurlijk niet alleen de Maaskanter maar de hele plattelandsbevolking in Europa. Hierin ligt ook de reden van de volksverhuizing naar Amerika. De boerenzonen die de kost niet meer konden verdienen, moesten hun bestaan buiten de landsgrenzen gaan zoeken. In Limburg trokken veel mensen, die dreigden ten onder te gaan, van de dorpen naar de opkomende industrie in Maastricht, Luik, Aken of ook naar Amerika. De Maaskanter waren echter sterk verbonden met hun streek en kozen voor een mogelijkheid waardoor ze hier toch konden blijven wonen, "brikke bakke" (bakstenen bakken) op "ut Pruuses" (Westfalen en het Rijnland). Hun motivatie was eigenlijk dat het brikkebakke als seizoenswerk hun de kans bood om als kleine landbouwer te kunnen blijven bestaan. Men had om de slechte landbouwtijden door te komen aanvullende inkomsten nodig. De prijzen voor de producten werden namelijk steeds lager terwijl de pachtgelden niet daalden.

1897: Rapport van de landbouwcommissie:

"Zij die tien jaar geleden nog als welgestelde boeren bekend stonden, zijn meestal op dit ogenblik totaal geruïneerd. De toestand is in de werkelijkheid weergaloos ongunstig en men kan verzekeren dat de gemeente Elsloo binnen korten tijd verloren zal wezen"

De brikkebekkers kwamen overigens niet alleen uit de Maaskant, maar ook uit de andere Limburgse dorpen (aan beide zijden van de Maas).

Telling 1905 door bisdom Roermond: 5600 trek-arbeiders gaan naar Duitsland. Onder andere uit Stein 440, Elsloo 150, Urmond 100, Grevenbicht 170, Brunssum 220, Schinveld 350 en Susteren 170.

Rond 1840 begonnen de Duitsers het Ruhrgebied te ontwikkelen tot de smederij van het keizerrijk. Voor de mijnen en hoogovens waren vele arbeiders nodig die ze ronselden op het platteland. Voor de bouw van huizen en fabrieken waren vele bakstenen nodig. Die werden toen nog niet fabrieksmatig gemaakt maar gebakken op een plaats waar geschikte klei voorhanden was en niet te ver van de bouw af. Het vormen en bakken van de stenen was hand- en seizoenswerk. Hiervoor gingen de "brikkebazen" op zoek naar tijdelijke buitenlandse gastarbeiders.

Brikkebekkers uit de Maaskant.

Merkwaardig in deze is dat in dezelfde tijd groepen Duitsers (Pruuse) als seizoenarbeiders naar de Peel trekken om daar turf te steken en geld te verdienen. Misschien kan dit te maken hebben met hoe men tegen het brikkebakke aankeek.

Maar het kan ook zijn dat hun de kennis van het maken van bakstenen ontbrak. Bij het brikkebakke kwam veel handwerk te pas maar ook kennis, met name inzake het bakproces en het bouwen van de ovens. Een oven bouwen was meer dan alleen wat brikke opstapelen. Uit de archieven van Elsloo weten we dat al in de achttiende eeuw aan de Maas een grote partij bakstenen in opdracht van de Elsloose koopman Sassen is gebakken. Hij liet hier speciaal een oven-meester uit Maastricht voor komen.

Na 1870 toen de Duitsers de Fransen vernederend hadden verslagen, legden ze deze een enorm bedrag aan schadevergoeding op. Met dit geld werd het Ruhr-gebied verder uitgebouwd. Hiervoor waren stenen en nog eens stenen nodig. Er viel in de brikke goed geld te verdienen.

Massaal trokken de arbeiders naar Duitsland. Maar niet voordat eerst de akkers verzorgd en gezaaid was. Na Pasen verzamelden zich dan de ploegen (veelal families aangevuld met derden) om met hun ploegbaas of ploeg-bazin (!) naar de "brikke te trekke." De ploegbaas (bazin) was dan al bij de Duitse aannemers geweest om contracten van een tot anderhalf miljoen brikke af te sluiten tegen een bepaalde prijs. Men reisde met de kruiwagens, hondenkar, huifkar of gewoon te voet met een pungel op de rug. Later ging men per trein.

Het boerderijtje werd aan vrouw en grotere kinderen, als die al niet meegingen, of aan de inwonende ouders overgelaten en de man vertrok naar de "Pruus" om het geld te verdienen. Waren de kinderen al groter dan werd het huis dichtgetimmerd en verhuisde het hele gezin naar de oosterburen om dan in barakken te leven (in een barak sliep en leefde dan alles door elkaar!) Toch zorgden ze voor een goede verstandhouding en als het even kon voor gezelligheid onder elkaar (dit was ook nodig om zo'n zwaar werk binnen een ploeg vol te houden).

Hoewel ze in Duitsland als gastarbeiders werden aanzien die het zwaarste werk op zich namen zoals stenen bakken en bietenrooien, moet men toch oppassen de brikkebekkers als een soort slaven te zien. Ze gingen tenslotte vrijwillig om door middel van hard werken goed geld te verdienen; dezelfde motivatie die later hun nazaten de mijnwerkers hadden om de mijnen in te gaan.

De Brikkebekker

*Doë kreeg hun neet nao de febrikke
Wirke mit regels, in keet of hal
Ze geenge leever nao de brikke
't Vrië laeve dao geeng boavenal*

*Ze wolle zich neet laote knechte
Allein mèr wirke in ein ploog oët Stein
Veur die vrieheid wolle ze vechte
Dat heelj hun samen op de bein*

*Dus trokke ze mit 't gans gezin
Euver de grens, ein hawfjaar lank
Doezende stein d'n oave in
Mè waal in hunne eige gank*

*Per daag veer, viefuurkes slaope
Ze waore sterk, God zij dank
Hunne lwoan woor dèkker hawf verzoape
De ploogbaas dae verkoch hun drank*

*Zwoa sjôfde ze van grwoat tot klein
In dae leim, gezônjd of krank
Mit de kirmès waore ze trök in Stein
Ôm te fjëste drie daag lank*

*Brikkebekker errem mè vrië
Leet's dich van geine knechte
De Steinders bleewe zië aan zie
Veur hun ônafhankelijkheid vechte*

Frans van Mulken

Als men hun leefomstandigheden vergelijkt met het leven van de toenmalige arbeiders in de grote steden, zoals de "pottemennikes" in Maastricht, dan had de brikkebekker het ondanks alles toch nog beter. Hij was nog altijd een onafhankelijke, vrije man en geen loonslaaf in een fabriek. Iets waar hij trots op was en wat hij ten koste van alles zich niet liet ontnemen. Tot op de dag van vandaag zien hun nazaten hun afstamming dan ook niet als zijnde van arme sloebers, maar als van trotse harde werkers. Zeker niet iets om zich voor te schamen. Integendeel.

Het geld dat men verdiende gebruikte men ook niet alleen voor het levensonderhoud. Men verdiende aan de brikke behoorlijk geld en een flink deel daarvan werd niet opgemaakt, maar geïnvesteerd in verbetering van het huis, landaankoop, aankoop van vee of landbouwmaterialen. Brikkebakken was voor hun een mogelijkheid om door hard werken vooruit te komen. Deze levensvisie zal zich later ook onverkort voortzetten in de mijnperiode, die feitelijk heeft geduurd tot halverwege de jaren zeventig van de vorige eeuw. Na een vijftal maanden (circa september) kwam men terug. Dan kon men nog bij het oogsten werken en in het najaar gingen sommige mannen weer terug nu om suikerbieten te rooien. In de winter had men "vakan-

tie", maar ook dan zocht men werk zoals dorsen bij de boeren of het snoeien van onder andere populieren.

Straatarm?

Verdiept men zich in de brikkebekkersperiode, dan stuit men op iets merkwaardigs.

In het algemeen (door onderzoekers van buitenaf) worden de Maaskantdorpen in de geschiedschrijving afgeschilderd als zijnde doodarme dorpjes langs de Maas die gered worden door de komst van de kolenmijn Maurits en bijkomstig, tot hun grote geluk uit hun isolement worden gehaald om in de vaart der volkeren opgenomen te worden. Dit beeld klopt echter niet met het beeld dat wij kregen. Het vermeende isolement was, zoals we reeds zagen zeer relatief. Maar dat is ook het beeld van totale armoede. Tot circa 1880 zal het beeld van grote armoede inderdaad waar zijn. De eerste brikkebekkers gaan ook uit pure armoede, om te overleven. Maar vanaf 1870 tot de crisisjaren dertig dient dit beeld toch nader bijgesteld te worden. Natuurlijk woonden er toen nog veel arme gezinnen in de dorpen maar ook grote groepen mensen die toch een zeker welvaartspeil bereikten. Hetzij als landbouwer, hetzij als landbouwer in combinatie met brikke bakken of zelfs alleen met brikke bakken of als bouwvakkers of anders. Onze inschatting is dat vanaf 1650 tot aan de Tweede Wereldoorlog steeds ongeveer een derde deel van de bevolking echt arm is geweest. Vroeger had men ook veel stille rijken. Dat waren mensen die hun leven lang "gewauafd" (letterlijk: gewerkt als een wolf, dat wil zeggen hard gewerkt) en zuinig geleefd hadden. Men liep ook niet graag te koop

Landwerk was vroeger handwerk.

De Bèsje uit Stein in oude Maaskantse klederdracht.

met wat men had om niet bij de rest uit de toon te vallen. Iemand die probeerde boven het maaiveld uit te steken werd betiteld met "dae meint zich get" (die verbeeldt zich heel wat) of "dae waet auch neet wo er vandan kump" (die wil niet meer weten waar hij van afstamt) of rechtstreeks "stroont, wae haet dich gescheete?" Het grote streven was om de kinderen wat "achter" te kunnen laten of bij huwelijk mee te geven zodat die vooruit konden.

Men kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het vaak geschetste negatieve beeld van de periode voor de mijnindustrie op punten niet klopt en bijgesteld dient te worden. Men leefde eenvoudig en sommigen zullen het zeker niet goed hebben gehad, maar er hebben ook velen door hard werken omhoog weten te komen en hadden niemand nodig. Men had gewoon geen boodschap aan anderen, ze kozen voor hun eigen wijze van invulling van het leven en daar was men tevreden mee. Men moet ook niet vergeten dat er een grote bereidheid bestond voor onderlinge bijstand. Deel uitmaken van een dorpsgemeenschap betekende ook een zekere bescherming, een reden om die in stand te houden. Deze periode is het "vreuger" waar de generatie van voor de Tweede Wereldoorlog het nu nog over heeft en waar de meesten goede en warme herinneringen aan hebben overgehouden.

Mijnwerkers

Na de eerste wereldoorlog ging men nog maar beperkt naar de "brikke." De "Pruus laog op sien vot". Maar ook door de komst van de ringovens ebde de werkgelegenheid in de brikke weg. Inmiddels hadden al

vanaf 1900 steeds meer Maaskanter werk gevonden in de opkomende mijnindustrie die zich concentreerde rond Heerlen en Kerkrade. 's Morgens om drie uur vertrok men te voet naar Spaubeek, waar men met een arbeiderstrein verder reisde, 's avonds kwam men langs dezelfde route weer naar huis terug. Anderen bleven de hele week in de kost.

Ook trokken er nog brikkebekkers naar de Oostelijke Mijnstreek. Hier was namelijk eveneens een grote vraag naar stenen die de ringovens nog niet konden bijhouden. Ook in de dorpen zelf werden in deze periode vrij veel huizen gebouwd waarbij de brikke ter plaatse of in de buurt gebakken werden. Anderen zochten hun bestaan in de zich herstellende landbouw, vlochten manden, draaiden sigaren (onder andere in Beek), werkten in de bruinkoolgroeve in de Graetheide of als bouwvakker. De Maaskanter was (en is) niet voor een gat te vangen, zoals de tijden veranderden paste hij zich aan om toch zijn brood te verdienen en tevens in de streek te blijven wonen. Uit Stein trokken ook onder andere stukadoors, zoals de familie Schmeits, naar de "Walen-pays" (Wallonië) als specialisten om in de deftige huizen en kastelen sierstucwerk te maken.

Maurits

Voor het eerst sinds lange tijd hoefde men niet meer voor werk naar verre streken te vertrekken. Het werk kwam namelijk naar hen toe. De Staatsmijn Maurits in Geleen opende de poorten. De Maaskanter, geharde, taai werkers, werden vakkundige mijnwerkers waarbij de ervaren mijnwerkers die voorheen naar de mijnen rond Heerlen en Kerkrade trokken, voorop liepen. Deze mijnwerkers ontgonnen de vetkoollagen in het Maasveld. De basis van de cokesfabrieken waaruit het gas beschikbaar kwam dat aan het huidige DSM ten grondslag ligt. In 1930 was reeds ongeveer

Hoofdgebouw voormalige staatsmijn Maurits in 1930.

vijftig procent van de totale gezinnen, mijnwerkersgezinnen.

In de crisisjaren werden voornamelijk de bouwvakkers en grondwerkers getroffen.

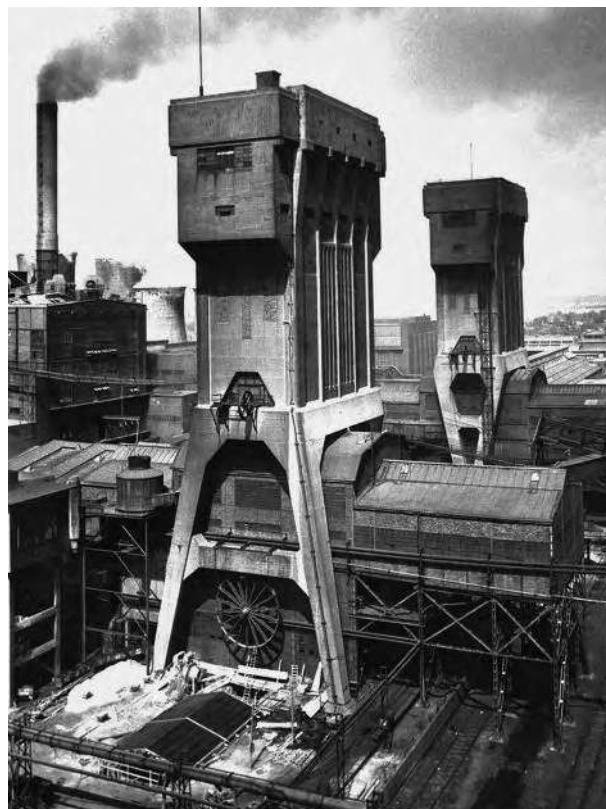
Door de mijnarbeid zijn de gevolgen van de crisis ten opzichte van elders in de Maaskant beperkt gebleven.

Geschiedenis

In de achttiende en negentiende eeuw was Lutterade naast de landbouw bekend om zijn kleine industrie, zoals leerlooierijen, spijkerindustrie, smidsen enz. De komst van de staatsmijn Maurits, die in 1926 in gebruik werd genomen en later uitgroeide tot de grootste mijn in Europa, heeft verregaande gevolgen gehad voor Lutterade en omliggende plaatsen. Op haar hoogtepunt leverde de mijn werk aan zo'n 16.000 mijnwerkers. Een deel van het dorp en de parochiekerk moesten wijken voor de mijn en het dorp groeide in ijtempo uit tot een stad. De open ruimten tussen de diverse buurtschappen Lutterade, Krawinkel en Oud-Geleen werden geheel opgevuld met woningbouw ten behoeve van de arbeiders, die van her en der kwamen om in de mijn te werken en later in de chemische Industrie van DSM.

Een mijnwerker werd naargelang waar men werkte "baovegrunjer" (bovengronder) of "ongergrunjer" (ondergronder) genoemd. Het mijnbedrijf zelf was "de koel" en de ondergronders werkten "onger in ut laok" en men werkte in "schigte" (continudienst). Men had de "daagschig", de "middigschig" en de "nachtschig".

In de mijn Maurits werd vetkool ontgonnen, die alleen geschikt was voor verwerking tot cokes met als bijproduct cokesovengas, dat later werd gebruikt voor chemische doeleinden. De cokesfabrieken konden een groot deel van Nederland voorzien van gas voor huishoudelijk gebruik. Hiervoor werd te Lutterade de grootste gashouder van Europa gebouwd. Nog voor de oorlog begon de ontwikkeling van de chemische bedrijven door de Staatsmijnen in Limburg, later kortweg DSM genoemd. Het eerst ontstond het SBB (Stikstof Bindingsbedrijf) voor de productie van kunstmest en nylons, later werd de locatie Kunststoffen te Beek hieraan toegevoegd. Deze laatste bedrijven werden enkele jaren geleden verkocht aan het Saoedi-Arabisch bedrijf Sabic. Bij haar 100-jarig bestaan in 2002

Schachten staatsmijn Maurits.

kreeg DSM het predicaat Koninklijk. Het industrie-complex bij Geleen en Beek heet tegenwoordig Chemelot. Toen in 1965 Joop den Uyl, minister van Economische Zaken namens de Nederlandse regering bekend maakte dat de Staatsmijn Maurits zou worden gesloten, had dat voor de jonge gemeente Geleen enorme nadelige gevolgen. De ontwikkeling van de gemeente, die zich voorheen snel voltrok, stakte enorm. De Maurits werd in 1967 gesloten, de schachten werden gedempt en de meeste industriële gebouwen vervolgens gesloopt.

Mijnarbeid was ook teamwork. Dit sloot goed aan op de instelling van de Maaskentjers, dat waren tenslotte al de brikke bekkers. Dat waren ze dus al lang voordat het woord werd uitgevonden! Maaskentjers zijn nog steeds per definitie teamworkers.

Merkwaardig is dat juist in de periode van de grootste veranderingen in de dorpen, juist de veroorzaker hiervan, de Staatsmijnen, ook voor het behoud van het oude streekkarakter heeft gezorgd. Aangezien de Staatsmijnen ook buiten het mijnbedrijf een standenmaat-

schappij doorvoerden, dienden mijnwerkers, beambten en het hoger kader van elkaar gescheiden in aparte buurten te wonen. In de mijnperiode waren de Maaskantdorpen namelijk aangewezen voor de vestiging van mijnwerkers, dat betekende een geforceerde groei van de dorpen na de tweede wereldoorlog. Alleen de wijk Kerensheide in Stein was binnen de Maaskant een uitzondering en een beambtenbuurt. Hoger kader mocht niet in de Maaskant wonen. De mijnwerkers (grotendeels uit de dorpen zelf afkomstig) bleven zich, net als hun voorvaders, gelijk gedragen. Ze waren en bleven allemaal, tot in onze tijd toe, "gewoon luu", Maaskentjers dus.

Smokkelen

Tot in de jaren vijftig van de twintigste eeuw vulden sommigen hun inkomsten (flink) aan met smokkelen (ook dit ging in grote partijen, niet om een enkel pakje

boter onder de rok). Had men in de crisisjaren geen werk, was men ongehuwd en nog thuis, dan kreeg men geen uitkering dan moest men maar zien hoe men aan inkomsten kwam. Thuis kreeg men niet meer dan te eten, meer konden de ouders ook niet doen. Deze jongelui (meestal rond de twintig jaar) waren hierdoor min of meer gedwongen om te gaan smokkelen. Maar ook die werkten zagen het als een welkome bijverdienste en het was ook spannend allemaal. Dit gebeurde dan ook massaal door de bewoners langs de Maas. De veerponten voeren het hele jaar over de Maas. Boter van de merken Addi, Solo, Frieseboer en suiker waren de artikelen die de hoogste winst opleverden, want in België waren deze beduidend goedkoper. Dorpen als Elsloo, Meers, Urmond en Berg waren in die tijd ware smokkelnesten. Langs de Maas was het toen af en toe wild west!

Overlevering Elsloo: (H. Rouvroye, H. Fredrix)

Voor en tijdens het graven van het kanaal stak men in Elsloo bij de Auw Maas over. Men had in het dorp uitkijken staan die seinden of floten als de commiezen kwamen. Al wadend bracht men de waar over. Sommigen hadden de waren om hun borstkas gebonden anderen trokken waterdichte zakken aan een touw de Maas over. Van de Auw Maas (tussen Elsloo en Geulle) ging het door het Lage bos en kasteelpark naar de Slakbeek. In de Maasberg en Dorpstraat woonden veel smokkelaars. Hun tuinen grensden aan de Slakbeek. Men maakte onderscheid tussen de kleine en grote smokkel. De kleine smokkel waren groepen mensen die met het veerpont overstaken en terugkwamen met de waar onder hun kleren en hoopten dat ze niet ter controle er uitgepikt werden. De grote smokkel werd beoefend door "smokkelclubs" die grote partijen overhaalden. Sommigen kwamen zelfs van Hoensbroek, Brunssum. Dit deden ze met zelfgemaakte bootjes van binnen bekleed met bitumen. De douane en veldwachter schoot zonder pardon op de smokkelaars, die waren als het ware vogelvrij. Volgens de overlevering reed een vrachtrijder van Beek (Demandt, afkomstig van Berg aan de Maas) vaker met een lijkenwagen door Elsloo, zonder dat er iemand gestorven was. In de kist zou hij de smokkelwaar verborgen hebben. Ook waren er vrachtwagens na gemaakt zoals van de ijsleverancier Meens uit Thull (Schinnen), die de smokkelwaar vervoerde.

Uit de krant 1937:

Berg aan de Maas

Smokkelwaar in beslag genomen

Zaterdagmiddag werd door de Rijksambtenaren van Grevenbicht 120 KG Belg. Boter, die in een bietenkuil verborgen was, ontdekt en in beslag genomen. Er werden enkele schoten gelost op de smokkelaars, waarschijnlijk afkomstig uit Sittard, doch deze wisten te ontkomen.

Elsloo

Smokkelen

Zondag j.l. werd er aan de Maas een flinke partij Belgische boter en suiker in beslag genomen. Verschillende processen verbaal werden opgemaakt.

Smokkelbuit aan de Maas in Elsloo in 1938, links veldwachter Rouvroye.

Smokkelen

In de loop der vorige week deden er zich weer eenige smokkelincidentjes voor waarbij ook waarschuwingsschoten werden gelost. Meerdere personen liepen proces-verbaal op. In beslag werd genomen 30 KG boter.

In beslagname

Door de gemeenteveldwachter Lt. Alhier werd een flinke partij boter, die voor transport gereed lag onder de Scharberg, in beslag genomen.

Wilde achtervolging

Dezer dagen gebeurde het. Een wilde jacht, twee wielrenners achter elkaar in een geweldige vaart. Een jonge man uit ons dorp werd door een ambtenaar achtervolgd en het ging straat in, straat uit. Opeens snort de jongeman met zijn vrachtje voor op de fiets, bij een bakker naar binnen. De ambtenaar kreeg hier de z.g. smokkelaar te pakken en wilde natuurlijk de waar inpalmen. Dit beviel de jongenman evenwel niet, daar hij absoluut geen smokkelwaar had, doch gewoon de deeg, die hij naar de bakker moest brengen om z.g. mikken te bakken. Voor den ijervollen ambtenaar was het wel een tegenvallertje.

Overlevering (Elsloo)

Tjeu Lenssen 1989:

Hij had vroeger het verhaal gehoord van smokkelaars die een vat petroleum overgehaald hadden (vóór de aanleg van het Julianakanaal). Ze sjouwden het vat de helling op van de Berg (afgebroken gedeelte van Elsloo) waarop de huizen lagen. Halverwege konden ze echter het vat niet meer houden en rolde het de helling af. Beneden stuiterde het naar het dak van een woning van de huizen die onder de Berg lagen, sloeg door het dak en kwam naast het bed van de bewoners terecht.

Ook vertelde hij het volgende verhaal inzake Lowieke de Boer (Lenaerts). Misschien is dit wel hetzelfde vat geweest. Hij had eens een vat petroleum gesmokkeld (rond de eerste wereldoorlog). De douane had hem betrapt en het vat werd afgenomen en in het gemeentehuis op de oude Berg (bij de oude kerk) opgeslagen. 's Nachts is Lowieke teruggegaan en heeft de petroleum door het raam overgeheveld en het vat gevuld met water. De volgende dag gingen de douaniers met het vat naar Maastricht...

Smokkelaars gingen door de tunnel bij het kasteel onder het kanaal door. Nabij de "Auw Maas" werden zij dan overgeroeid. Ook waren hier in de zomer doorwaadbare plekken. Hier speelde zich de handel af.

In Berg aan de Maas probeerden smokkelaars ook vaak hun slag te slaan. Dit lukte niet altijd, getuige onderstaand krantenbericht:

De Limburger (Sittard) 14-2-1928

Aanhouding

Urmond: De rijksambtenaren van hier namen voor eenige dagen te Berg een met aardappelen beladen vrachtauto in beslag, die de Maas overkwam. Onder de aardappelen waar 500 KG suiker verborgen, die men frauduleus trachtte uit België hier in te voeren.

Lambert Gouder de Beauregard en zijn vrouw Mechtildis Lemmens bij de Schippersbeurs.

Mijnsluitingen

Na de bloeitijd van de mijnen en de Westelijke Mijnstreek in de jaren vijftig volgde de mijnsluiting in de zestiger jaren. Veel Maaskanters waren gedwongen het bedrijf te verlaten. Dan volgt een moeilijke periode.

Velen werden (te jong) afgekeurd en waren gedwongen gefrustreerd thuis te blijven. De DAF (later Volvo, nu Nedcar), Hatema, Philips, sociale werkplaatsen en de Macintosh (textielfabriek) werden belangrijke werkgevers en de technisch goed opgeleide mijnwerkers bleven werkzaam bij DSM maar nu in de chemische industrie. Velen trokken naar België of Duitsland om daar verder als mijnwerker of in de industrie (ENKA Glanzstof) te gaan werken of naar de Sphinx, Mosa of Radium in Maastricht.

Maar hun kinderen kwamen toen van school zonder ook maar enig perspectief in eigen streek. Sommigen vonden toch, weliswaar onder hun opleidingsniveau, werk (veelal in de dienstensector of overheidsbedrijven zoals het ABP en CBS die toen naar het zuiden kwamen), anderen trokken naar "Holland", tekenden voor het leger, gingen bij de politie of bleven doorleren in afwachting van betere tijden. Velen kwamen echter werkeloos thuis te zitten en klusten zwart bij (samen met de uitgerangeerde mijnwerkers). Menig huisje is toen (deels) zwart gebouwd of verbouwd.

Tot voor kort was zelf (mee) huizen bouwen of verbouwen voor de Maaskentjers (ongeacht zijn opleiding of beroep) iets heel normaals. Allemaal zijn we "mit eine brik in de maag gebaore." Iedereen heeft wel een bouwvakker in de familie die aanwijzingen kan geven of helpen of heeft in zijn jeugd aan een huis meegholpen. Men keek dan ook raar op als iemand zijn geld weggooidde aan een aannemer. "Dat koos er toch auch zelf doon", werd er dan gezegd "veer hauwe um waal geholpe".

De jaren eind jaren zeventig, begin jaren tachtig van de twintigste eeuw waren heel slecht. Wij kwamen in 1976 van de middelbare school en geen mens kon ons adviseren wat we het beste konden doen. Technisch was geen optie, de fabrieken sloten op rij en administratief had een onzekere toekomst, want de computer was uitgevonden (hoewel toen nauwelijks iemand een computer had gezien of zijn mogelijkheden kende). De open jongeren centra waren toen een uitkomst. Zonder deze waren wij toen allemaal heel vervelende hangjongeren geworden.

De groep Carboon maakt in die tijd dan hun LP

”witste nog koempel.” Zij vertellen hierop muzikaal het leven van de oudere generatie, de mijnwerkers (koempels). Iets later komt de Jansse Bagge Bend met: ”sollicitere”. Wat het verhaal van de jongere, verloren generatie vertelde.

”De perspectieve veur de toekoms sin nul komma nul, al höbste nao völ zweite eine unversitaire bul, al beste ongerwieser, bankwirker of psygoloog de kommende jaore beste waarschienlik werkeloos. Doe moos sollicitere!, sollicitere! Höbste al geschreeve?, 75 breeve!, Höbste al geschreeve?, Dan schrief maer op nuuj!” Hey! Hey!

Voor velen jong en oud, waren de teksten een enorme morele opsteker. Men stond niet alleen. Het waren trouwens ook de eerste dialectgroepen, die daarmee de geknakte Limburgse identiteit en het zelfvertrouwen een flinke oppepper gaven. Ook zijn dezelfde muzikanten de grondleggers van onze huidige Limburgse carnavalsmuziek, wat weer de voornaamste pijler van de carnaval zelf is. Limburg is hun zeer zeker schatplichtig.

Het gezamenlijk doorleven van deze slechte jaren, is wel de onderlinge verhoudingen ten goede gekomen. Ook was in die tijd menig feesttent bomvol.

Halverwege de jaren tachtig komt de wereldeconomie door het neoliberalisme van president Reagan van de Verenigde Staten weer op gang en halverwege de jaren negentig zal de economie in het zuiden weer pas echt aantrekken en opnieuw perspectief gaan bieden.

Hechte gemeenschappen

Doordat men steeds samen in het zelfde (economische) schuitje zat, was de enige mogelijkheid om de moeilijke tijden te trotseren zich samen sterk te maken. Ook de Maas kon men alleen samen in bedwang houden en alleen samen kon men een overstroming te boven komen.

De namen van de carnavalsverenigingen van Meers en Urmond herinneren nog aan de strijd tegen de Maas, de ”Koeleköp” (kikkervisjes) en de ”Waterratte.”

Zodoende ontstonden hechte gemeenschappen, die zich samen sterk maakten omdat dit lange tijd de enige manier van overleven was. Men beseftte dat men het alleen niet kon redden. Ondanks de veranderingen in de beroepsoriëntatie en de uitbreiding van de kernen, werd in de Maaskant de van oudsher bestaande dorpsstructuren niet doorbroken en bestaat deze gemeen-

Gepensioneerden samen op de bank.

schapszin, ondanks de grote groei, in de dorpen tot op de dag van vandaag. Iets wat een buitenstaander vaak verbaasd en op het verkeerde been zet. Blijkbaar gaat men er van uit dat met groei ook de oude structuren verloren gaan. Elders misschien wel, in de Maaskant echter (nog) niet!

Bestuur

De Maaskantdorpen Elsloo en Stein waren voor de komst van de Fransen in 1794 zelfstandige staatjes, vrije rijksheerlijkheden, met ieder een eigen kasteelheer.

Urmond was een Vrijheid binnen het hertogdom Gulik en ook het zelfstandige dorp Berg aan de Maas behoorde ook tot het hertogdom Gulik. De Heren van Stein en Elsloo hadden vele bezittingen en werden veelal vertegenwoordigd door een rentmeester. Men had eigen wetten, rechtspraak en bestuur. Als uitvoerende macht fungeerde de schepensbank, die de dagelijkse zaken regelde. Deze werd bezet door hiervoor aangewezen inwoners. Volgens de in de ”costuy-men” vastgelegde regels werd het dorp bestuurd. De schepenen waren meestal meer welvarende inwoners en soms ook leenmannen van de kasteelheer. De voorzitter was de drossaard (de officieren waren veelal van buiten) die in naam van de landsheer de wet diende te handhaven. Het machtsinstrument van deze laatste was de schutterij. Verder had men enkele burgemeesters die voor de uitvoering van de plichten van het dorp zorg moesten dragen. Aangezien schepenen en burgemeesters zelf deel uitmaakten van de gemeenschap en hieruit voortkwamen balanceerden zij voortdurend tussen de belangen van de inwoners en de kasteel- of

landsheren. De gemeenschappen regeerden feitelijk zichzelf en waren eigenlijk zelfstandig. De Fransen schaften de schepenbanken af en vervingen deze door een gemeenteraad met een burgemeester. De juridische taken gingen naar een rechtbank. Wat ook veranderde in de wetten, de invloed op het bestuur van buitenaf op het dagelijks bestuur hebben tot ver in de twintigste eeuw ontbroken. Gewend om hun eigen boontjes te doppen, zaten ze hier ook niet op te wachten.

”Bovenlaag”

Door de beperkte mogelijkheden die de dorpseconomie bood, heeft zich in de dorpen nooit een dominante bovenlaag ontwikkeld, waarvan de overigen afhankelijk waren. Daarbij kwam dat er bij de mensen, vanwege hun zelfstandige, strijdbare achtergrond ook steeds een afkeer hebben (en in bepaalde mate nog hebben) tegen alle vormen van gezag.

In de vrije Rijksheerlijkheid Elsloo (Elsloo, Catsop, Terhagen en Meers) zijn tussen 1773 en 1774 zo’n 35 namen genoemd van vermeende Bokkerijders. Naar verhouding van het toenmalig inwonertal is dat veel. Afgezet tegen het huidige aantal inwoners zou er in Elsloo (en gehuchten) een bende bestaan uit maar liefst vierhonderd gezinshoofden. Uiteindelijk zijn er 21 terechtgesteld. Als men daarbij bedenkt dat het merendeel gezinshoofden waren, is de groep van de slachtoffers van de toenmalige (klasse)justitie nog veel groter geweest. Gezien dit aantal moet men ook de motivatie van de Bokkerijders ook zien als een vorm van georganiseerd verzet van de tachtig procent van de bevolking die te lijden hadden van uitbuiting en achterstelling door de overige twintig procent (kerk, overheid en grootgrondbezit), dan aan geldzucht. Men

kende tenslotte de risico’s. Voor het stelen van een brood riskeerde men al zijn leven.

Ook de inwoners van Stein hebben zich altijd verzet tegen alles en iedereen die probeerde hun de wil op te leggen. Een van de sterkste staaltjes hiervan is dat de bevolking van Stein in 1777 in opstand kwam en het kasteel bestormde toen de kasteelheren de Kinskys, de Steinders steeds meer hun wil wilden opleggen. Dit was ongelooflijk in die tijd, omdat men toen in heel Europa bij de minste weerstand iemand via het gerecht direct te grazen nam, zoals de Elsloose Bokkerijders. (De opstand heeft overigens wel een lang proces tegen Stein tot gevolg gehad).

Heistrijd

Ook de Graetheidstrijd die Stein in de negentiende eeuw heeft gevoerd tegen de overheid, weliswaar ten koste van Elsloo, is een bewijs van het onverzettelijke van Stein. Stein is toen tientallen jaren zonder bestuur geweest. Men wilde in de brikkebekkerstijd (1842) de heide verdelen toen de mannen naar de brikke waren. De landmeters en ambtenaren zijn toen verdreven door de vrouwen en kinderen van Stein. Uiteindelijk zijn er soldaten en marechaussees aan te pas gekomen. Er zijn zelfs enkele jaren soldaten en later marechaussee in Stein bij de mensen ingekwartierd geweest om ze in bedwang te houden. Niemand wilde er burgemeester zijn. Het heeft allemaal niet mogen baten, Stein heeft uiteindelijk toch zijn zin gekregen en het betwiste aandeel behouden. Burgemeester Heyen van Urmond trad uit protest tegen de voor Urmond ongunstige verdeling af. Zijn opvolger schepen Gillis Bauduin werd later geschorst, omdat hij te lankmoedig was opgetreden tegen inwoners van Urmond en Berg die na de officiële verdeling van de Graetheide de aangebrachte grenzen hadden vernield.

Tot op de dag van vandaag komt het gebrek aan respect voor gezag van de Maaskanter nog wel eens boven water, zoals in de gemeenteraadsvergaderingen. De carnavalsvereniging van Stein heet niet voor niets de Steinder Bök. De bok is niet alleen een symbool voor koppigheid maar al van oudsher het symbool van verzet (tegen zowel kerk als overheid).

Verwantschap

Men trouwde bij voorkeur in verwante kring. In het dorp zelf of in de buurdorpen. (Dit gebruik heeft bij de

boeren nog lang bestaan). Kwam een partner uit een verder weg gelegen plaats, dan was er meestal een familie- of zakenrelatie in het spel.

Gezekdes

"Trouwt men boete de klokkeklank, rouwt men dit sien laeve lank".

"Mit naober kenjer en naober renjer is me neet gauw bedraoge".

Met kermissen was het de gewoonte dat deze (vooral door jonge mannen) over en weer werden bezocht. Dit kon wel eens uitlopen op een vechtpartij met de lokale beschermers van dorp en "zijn" meisjes. Bovendien waren de kermissen de gelegenheid om een bruid te vinden. In welk spel rivalen gauw tegenover elkaar kwamen te staan. Dit "beschermen" is iets wat in meer of mindere mate in alle gemeenschappen met een agrarische achtergrond heeft gespeeld. Dit gaat terug op het afschermen van de eigen huwelijksmarkt met het daaraan gekoppeld erfelijk grondbezit. De jonkheid speelde hierin een voorname rol.

Vaak kenden de partners zich al lang (of hauwe zich al lang in de kirk sin zitte) vóórdat "ze get mit ein hauwe" en wachtte men op de kermis, een bruiloft of andere festiviteit om zijn of haar kansen te wagen. Ook werd er natuurlijk wel eens links en rechts door de omgeving aan de een of de ander "geduwd".

Doordat men teveel in eigen kring trouwde, kwam het ook vrij veel voor dat de partners ook steeds meer verwant waren. Men diende dan dispensatie bij het bisdom te vragen. Uit onderstaande voorbeelden blijkt ook dat de partners uit de verschillende dorpen kwamen.

10 juni 1765 - Correspondentie aangaande aanvraag om dispensatie vanwege derde /vierde graad bloedverwantschap in verband met voorgenomen huwelijk tussen:

Christianus Bovens parochiaan van Elsloo en **Beatrix Cleermont** parochiane van **Stein**.

Archief bisdom Luik (deel I - nr. 1153)

5 november 1765 - Correspondentie aangaande aanvraag om dispensatie vanwege derdegraad bloedverwantschap in verband met voorgenomen huwelijk tussen:

Petrus Brouns parochiaan van **Stein** en **Ida Muris** parochiane van Eysden.

Archief bisdom Luik (deel I - nr. 1251)

19 november 1790 - Correspondentie aangaande aanvraag om dispensatie vanwege derde/vierde graad bloedverwantschap in verband met voorgenomen huwelijk tussen:

Matthias Bours parochiaan van **Stein** en **Elisabetha Hellebrant** parochiane van Elsloo.

Archief bisdom Luik (deel III - nr. 3209)

10 januari 1794 - Correspondentie aangaande aanvraag om dispensatie vanwege derde graad bloedverwantschap in verband met voorgenomen huwelijk tussen:

Petrus van Mulken parochiaan van Elsloo en **Elisabetha Peters** parochiane van **Stein**.

Archief bisdom Luik (deel III - nr. 4135)

4 mei 1763 - Correspondentie aangaande aanvraag om dispensatie vanwege vierde graad bloedverwantschap in verband met voorgenomen huwelijk tussen:

Lambertus Simers van Urmond en **Judith Lambrechts** van **Berg**.

Archief bisdom Luik (deel I - nr. 563)

14 februari 1772 - Correspondentie aangaande aanvraag om dispensatie vanwege derde/vierde graad bloedverwantschap in verband met voorgenomen huwelijk tussen:

Theodorus Custers en **Anna Maria Simons** van Berg district Susteren.

Archief bisdom Luik (deel II - nr. 446)

15 november 1792 - Correspondentie aangaande aanvraag om dispensatie vanwege derde graad bloedverwantschap in verband met voorgenomen huwelijk tussen:

Matthias Reinerus Houben van **Berg** en **Ida Renkin** van Obbicht.

Archief bisdom Luik (deel III - nr. 3843)

Invloed

De onderlinge nauwe verwantschap is ook de reden dat de specifieke kenmerken van een dialect kunnen blijven bestaan.

Als er teveel invloed is van andere dialecten, verdwijnen deze. Het dialect vervlakt echter momenteel, typische dialectwoorden vernederlandsen. Dit is overigens een onomkeerbare, onvermijdelijke en natuurlijke ontwikkeling. Een taal en dus dialect is altijd in beweging. Het dialect beschermen tegen vreemde taalinvloeden is niet het grootste belang en ook een achterhoedegevecht. Echt van belang is dat het dialect in alle lagen van de maatschappij als een cultureel, sociaal bindmiddel blijft bestaan. Het bevorderen om het dialect te blijven spreken dient de volle aandacht te krijgen. Het is opvallend dat enkele typische kenmerken in het Maaskants dialect exact met de voormalige westgrens van de Graetheide samenvalt en daarmee aantoon dat de heide een scheiding met de achterliggende dorpen heeft gevormd. Men moet hierbij ook niet vergeten dat de mobiliteit lange tijd zeer beperkt is geweest. Toen de fiets algemeen goed werd, kon men de kring al wat groter maken. Daarvoor ging alles te voet ("mit de laere tram") en een enkeling te paard. Als men dan ver ging, dan kon men bij aankomst al bijna omkeren, wilde men voor het donker thuis te zijn. Trouwens voor de Tweede Wereldoorlog was zelfs de fiets nog geen gemeengoed. Een nieuwe fiets kostte 35 guldens, dat was toen een heel bedrag en niet voor iedereen weggelegd. Niet voor niets stond de fiets dan ook in de "goj kamer" geparkeerd.

Onderlinge verhoudingen

In vroeger tijden hebben altijd en overal tegenstellingen bestaan niet alleen tussen gemeenschappen maar ook onderling. Daar waren de dorpen in de Maaskant geen uitzondering op. De dorpen waren in hun onderlinge strijd ook niet uniek. Het was een algemeen verschijnsel dat de gesloten gemeenschappen in Limburg bijna allemaal interne conflicten hadden (roden tegen blauwen, bokken tegen geiten) of zich afzetten tegen buurdorpen (Bunde tegen Meersen, Geleen tegen Sittard). Het was vaak ook een soort sport om elkaar uit te dagen (men had tenslotte geen televisie). In de Maaskant heeft dit verschijnsel mogelijk wat langer stand gehouden dan elders.

Het strijdbaar karakter van de inwoners zou hiervoor een verklaring kunnen zijn.

Bekend zijn de (vroegere) tegenstellingen tussen Berg en Urmond, Groot Meers-Elsloo, Elsloo-Catsop, Keer-eind-Houtereind en wie weet met wie nog meer. Dit

heeft allemaal te maken met groepsgedrag. De mens is een kuddedier en zoekt aansluiting binnen een groep. De groep zoekt altijd weer tegenstand om zich te bewijzen. Dit verschijnsel ziet men, ook landelijk, terug bij het gedrag van supporters bij voetbalwedstrijden. Hoewel men in het algemeen gemoedelijk met elkaar omging, bestonden er onderhuids ook vaak spanningen. Boerenfamilies kenden vetes over de verdeling van de gronden bij erfenissen en het verloop van de perceelsgrenzen. Afploegen van grond door de een werd door de ander zwaar opgenomen. Meerdere (vaak verwante) gezinnen woonden samen in kadastraal verdeelde panden met eveneens verdeelde tuinen en toegangen tot deze. Vaak was er ruzie met betrekking tot de rechten van gebruik en doorgangen onderling doordat men bij elkaar op de lip zat, etc. etc.

De huidige verstandverhouding tussen de voormalig zelfstandige dorpen kent verschillende kanten. De samenwerking tussen Urmond met Elsloo enerzijds en Stein anderzijds loopt momenteel op punten soepel en op punten stroef. Met name vanuit Elsloo is men sceptisch om organisaties samen te voegen of vergaand samen te werken. Dit wordt mede ingegeven door de angst om gedomineerd te worden door de, vaak grotere, organisaties uit Stein. Er leeft zelfs bij sommigen het idee dat de verhoudingen, met name tussen Stein en Elsloo, altijd slecht zijn geweest en daardoor onveranderlijk zijn. Bij dit laatste willen wij echter een kanttekening plaatsen. Historisch feit is de felle strijd die halverwege de negentiende eeuw tussen Elsloo en Stein is gevoerd. Die is echter grotendeels door Stein met de overheden uitgevochten en daar was men rond 1900 al lang overheen en later helemaal vergeten. Uit gesprekken met oudere inwoners uit alle kernen valt op te maken dat verhalen van al of niet vermeende tegenstellingen in vroeger tijden, meer terug te voeren is op ontmoetingen in hun jeugd waar wat van rivaliteit zich manifesteerde, dan iets wat door een hele gemeenschap werd gedragen en waar duidelijke redenen aan ten grondslag lagen. Er was wel altijd een zekere afstandelijkheid tussen de dorpen, maar dat had meer te maken met het feit dat Stein altijd meer meer op zichzelf was en geen boodschap had aan de andere dorpen, dan met eeuwenoude tegenstellingen.

Het uitgaansleven in Stein is wel lang berucht geweest, hetgeen natuurlijk niet echt bevorderlijk was voor het

imago van Stein. Er hebben in het verleden ook inderdaad vechtpartijen plaatsgevonden waarbij het mes is getrokken en er zijn ook slachtoffers gevallen. Natuurlijk werd dat, ook toen al, in de pers breed uitgemeten. Drank speelde vaak een rol. Koud bier geeft nu eenmaal warm bloed. Ook de Steinder is net als alle Maaskanter niet vies van een stevig glas bier en doet voor niemand onder. Helaas vaak een fatale combinatie. Menige "brave" huisvader en moeder in de regio zag dan ook liever niet dat hun dochter in Stein op stap ging. Van de andere kant zochten de jongens uit de regio echter de sensatie in Stein op. Zaal Hermans was niet voor niets lang "the place to be", in de regio "het" centrum van het uitgaansleven.

Strubbelingen

In de Drie Kuilen riepen die van Stein tegen Elsloo: "Aelser prieje mit de metse in de sieje mit ut brwad op de nak, vivat ut Aelser pak."

Een variant was: "Aelser prieje, mit de metser in de sieje, mit de moel vol tenj, en de gaffel in de henj." Opmerkelijk is dat men in dit rijmpje die van Elsloo nawijst het mes steeds paraat te hebben, terwijl dit Stein nagewezen wordt.

Elsloo riep tegen Stein:

"Die van Stein mit de lang bein, mit de korte rökskes, sprengre wie de bökskes."

De achtergrond van de "strijd" tussen het Keerend en het Houterend is ons niet bekend.

Wel bekend is dat de vete tussen Berg en Urmond teruggaat op een belediging van die van Urmond. De pas opgerichte harmonie van Berg kon alleen nog maar een processiemars spelen. Toen ze die op een uitvoering in Obbicht ten gehore bracht, gingen die van Urmond op de knieën zitten. Op hun doortocht door Berg naar huis werden ze echter door die van Berg opgewacht.

Tot 1930 gingen de kinderen van Berg aan de Maas en Urmond naar de Openbare School, die lag tussen Berg en Urmond. Er bestond, zeker na bovenstaande gebeurtenis, een zekere rivaliteit. De kinderen van Berg voelden zich achtergesteld op deze school in Urmond.

Onderstaande gezegde: "De kënjer van Uermund werme zich aan de kachel en die van Berg aan de kachelpiep" spreekt voor zich zelf.

Tekenend voor de vroegere verhoudingen is dat steeds over en weer druk getrouwd en de kermissen werden bezocht. Alles heeft dus twee kanten. En het is, zowel vroeger als nu, ook vaak een kwestie van actie en reactie en van waar men zelf in het verhaal staat. Maar zoals overal, geldt ook in de Maaskant: Hoe de bevolking van een bepaalde streek overkomt, is afhankelijk van incidentele ontmoetingen. En dat kan voor iedereen anders zijn, zowel positief als negatief.

Feit is in ieder geval dat voor de berichtgeving over een op handen zijnde herindeling er in Elsloo niet iets bestond als een anti-Stein sentiment. Voor Urmond geldt hetzelfde. De dorpen leefden gewoon ieder hun eigen leven. Hoogstens waren er per gelegenheid wat plagerijen, rivaliteit op verenigingsniveau (voetbal, wielrennen) en werden er door de kinderen wat stenen in de "Drie Koele" op elkaar gegooid en soms wat "geklöp."

In Elsloo is beroemd gebleven de veldslag tussen Elsloo en Stein in de jaren dertig van de vorige eeuw. De jongens van Elsloo stonden onder aanvoering van Jan Eussen. Jan had als generaal een oud doorgeroest zeef als helm op. Bij de eerste de beste charge van Stein kreeg de generaal echter een klap met een stok op de helm die hem vervolgens over de oren heen zakte. Zonder aanvoerder moesten die van Elsloo zich toen

Louis Schreurs (1930-2009). De meesterverteller aan het werk in het museum.

terugtrekken en de generaal moest naar de smid om zijn opgezwollen hoofd van de helm te laten bevrijden. (Bron: Louis Schreurs, voormalig soldaat).

Nieuwe tijden

Hadden er al voor de tweede wereldoorlog grote ingrijpende veranderingen in de dorpen plaatsgevonden als gevolg van de aanleg van het Julianakanaal, na de tweede wereldoorlog ging dit proces door. Forse uitbreidingen als gevolg van de industrialisatie volgden. Nieuwdorp en Kerensheide waren geen uitbreiding van het oude Stein maar werden kleine zelfstandige kernen met een eigen kerk, gemeenschapshuis, school, winkels etc. Men zat spoedig weer op een lijn. Voor het eerst had nagenoeg iedereen een goed inkomen, wat zich vertaalde in een druk uitgaansleven en floreerende middenstand. Na de sluiting van de mijnen zakte dit weer in de jaren zeventig deels weer in. In dezelfde tijd werd de kern van het nieuwe Stein het winkelcentrum en gemeentehuis aan de Stadhouderslaan. Dit ging echter ten koste van de oude kern, het eigene en verschillende historische gebouwen (dit is overigens in meerdere grote plaatsen in Limburg het geval geweest). Dit in tegenstelling tot de andere kernen waar de uitbreidingen geleidelijker en kleinschaliger heeft plaatsgevonden.

De herindeling als katalysator

In 1982 kwam dus de afgedwongen herindeling tot stand. Hier was niemand gelukkig mee, zeker Stein en Elsloo niet. De gemeente Urmond werkte al samen met Stein en dus was samengaan niet zo'n punt. Het was nu eenmaal onvermijdelijk. Voor Elsloo lag het anders. Elsloo probeerde nog de dans te ontspringen door een poging om met Geulle en Bunde samen te gaan. Dit mislukte en men moest tenslotte in het lot dat men bij Stein kwam berusten. Aangetekend zij dat men, als het dan toch moest, liever bij Stein dan bij Beek wilde komen.

Het gedwongen samenzijn ging de eerste vijftien jaar politiek niet over rozen. Stein werd als dominant gezien en dit werd door de overige kernen van Stein niet geaccepteerd. Op hun beurt had men in Stein geen boodschap aan de opstelling van Elsloo en Urmond. Het zat vanaf het begin gewoon niet goed. Stein kwam de anderen ook in niets tegemoet. Ook

binnen de muren van het gemeentehuis woedde de strijd tussen de ambtenaren van verschillende bloedgroepen.

In Elsloo heeft het dominante van Stein na de herindeling en de strijd om, de Medammerweide, zowel de afbraak van het zwembad als later de geplande huizenbouw, veel kwaad bloed gezet. Ook voelden zich Elsloo en Urmond door Stein "bestolen" van hun goed gevulde gemeentekas. Jammer is dat zich dat niet alleen tegen de gemeente als bestuurslichaam maar ook tegen Stein als dorp en de inwoners keerde. "Die van Stein wille oos alles aafpakke" was een veel gehoorde kreet. Van de andere kant hoorde men in Stein de klacht: "veer hōbbe in eige dōrp niks mje te zēkke". Ook het streven van de toenmalige politieke meerderheid om alle centrumfuncties in Stein te concentreren en bijgevolg afbouw in de overige kernen, heeft veel kwaad bloed gezet.

Het inmiddels gesloopte oude gemeentehuis van Stein.

Bijkomend zit het ook nog in het karakter van de Maaskanters om voor niemand onder te doen en zich niet zonder strijd ergens bij neer te leggen. Dat doen ze ook onderling niet. Zonder strijd wordt vaak, zelfs het kleinste, niet afgegeven. Maar ook de toenmalige politici lieten het zeker niet na om iedere kans aan te grijpen om olie op het vuur te gooien. Journalisten maakten van deze strijd dankbaar gebruik om hele pagina's in hun krant te vullen. Tot grote ergernis van de inwoners. Toch zat dat allemaal minder diep als het van buitenaf leek. Stonden de gemeenteraadsleden in het gemeentehuis elkaar schijnbaar naar het leven, als ze zich daarbuiten ontmoeten dronken ze samen een glas bier alsof niets aan de hand was!

Voor een buitenstaander zijn de onderlinge verhoudingen dan ook moeilijk in te schatten. Discussies lijken vaak veel heftiger dan ze in werkelijkheid zijn. Strijd voeren zit eenmaal in de aard van het beestje. Er is overigens ook een heel positieve kant aan de strijdlust van de Maaskanter, namelijk het streven om op sportief en muzikaal gebied de top te bereiken. (Met ook weer als nadeel dat door onderlinge strijd verenigingen zich gesplitst hebben of ten onder zijn gegaan). Het is niet voor niets dat grote namen in diverse takken van sport uit de Maaskant komen of zich hier vestigen vanwege de grote aandacht voor sport. Ook op muzikaal gebied hebben vele Maaskanters zowel individueel als in verenigingsverband al meermalen bewezen tot de top te behoren. De prestaties op sportief en muzikaal gebied op rij (vooral sinds de Tweede Wereldoorlog) is voor de dorpen echt een reden om trots op te zijn en om uitgedragen te worden.

Gemeente Maaskant-Stein

Een grote factor bij het ontstaan van de slechte verhoudingen is de keuze voor de naam Stein als naam voor de nieuwe gemeente geweest. Dit was een ontactische keuze van de toenmalige politici. Het benadrukte te zeer het dominante van het dorp Stein. In eerste instantie was de naam ook Groot-Stein, om onderscheid tussen het dorp Stein en de gemeente Stein te maken. De toevoeging "Groot" is echter niet lang gebruikt. Dit heeft wel het gevolg dat Urmond en Elsloo bestuurlijke maatregelen die nadelig voor hun uitpakten, niet alleen de gemeente maar ook het dorp Stein aanrekenden.

Een overkoepelende, neutrale en historisch verantwoorde naam als gemeente Maaskant of Maaskant-Stein zou beter zijn geweest. Deze naam zou meer gevoel voor eenheid en gemeenschappelijk belang hebben uitgedrukt. Alle inwoners zouden dan onder een noemer vallen. We zijn tenslotte allemaal Maaskentjers. Dan hadden alle kernen, inclusief Stein, hun zelfstandigheid verloren en hadden ze samen een nieuwe start kunnen maken. De naam Maaskant-Stein zou ook de lading dekken. Maaskant heeft betrekking op alle kernen en door de toevoeging Stein is hij voor buitenstaanders geografisch goed te plaatsen.

Identiteit

Met het oog op de toekomst, is het belangrijk nader in te gaan op het begrip identiteit. Dit vanwege het wezenlijke belang ervan voor het in stand houden en verhogen van de leefbaarheid. Men dient goed te beseffen dat wanneer iets ongrijpbaars als een identiteit, dat eeuwen nodig heeft gehad om zich te ontwikkelen eenmaal weg is, dat ook voorgoed weg is. Dat betekent dan dat de ziel uit de gemeenschap verdwenen is. Zover is het nog niet, maar men moet er goed voor waken het niet zover te laten komen. Daarom is het van groot belang dat we nu bewuster dan ooit met de eigen identiteit moeten omgaan en deze in het huidige tijdsbeeld inpassen en steeds aan de behoefte van de tijd aanpassen.

Er zijn verschillende soorten van het begrip identiteit te onderscheiden, zoals persoonlijke, genetische, sociale, culturele en nationale identiteit. Hier gaat het over de sociale cohesie, het eigene, het karakter, gevoel van verbondenheid met woonplaats of streek en bewoners op sociaal en cultureel gebied. Het wij-gevoel, "de geis". Er blijkt ook een samenhang te bestaan tussen de kwaliteit en kwantiteit van verenigingen, evenementen etc. en de mate van aanwezigheid van een eigen identiteit.

Het verleden mag dan wel de basis zijn, maar is geen reden om star aan oude principes en structuren te blijven vasthouden. Dat is een doodlopende straat. Het is echter van groot belang dat er een eigentijdse vorm van identiteit blijft bestaan.

In plaatsen waar de eigen identiteit verdwijnt, valt namelijk ook de bodem om samen te werken om te komen tot activiteiten weg. Dit wordt dan toch door de mensen als een gemis ervaren, wat men vervolgens elders gaat zoeken. De eigen woonplaats vervlakt dan tot een geheel van woonwijken zonder ziel.

De kinderen van de mijnwerkers, geboren in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, zijn derhalve nog in "Maaskantse cultuur" opgegroeid en nog steeds de dragers er van. Voor degenen die geboren zijn in latere jaren, is dat al veel minder. Vanaf het begin van de jaren tachtig is de oude cultuur sterk beginnen te vervagen.

Triathlon Stein.

Popfestivals.

Carnaval Mundial Elsloo.

Oogstdankfeest Berg aan de Maas.

Ultraloop Stein, Jomanda ontvangt het eerste exemplaar van het boek Marathonvariaties van Han Frenken.

St-Leendertmarkt Urmond.

In de Maaskant worden diverse grote activiteiten georganiseerd die een boven regionale uitstraling hebben zoals de Oogstdankfeesten (Berg aan de Maas), St-Leendertmarkt en Uropop (Urmond), Thriatlon en Ultraloop (Stein) en Carnaval Mundial en Conincxpop (Elsloo). Zonder de onderliggende wil om samen te werken bij de inwoners zouden deze niet mogelijk zijn. Op kleinere schaal worden er ieder jaar per kerkentallen activiteiten op het gebied van cultuur, carnaval, sport en muziek georganiseerd.

Een eigen identiteit in een plaats wordt nu (weer), ook door de overheden, als een groot goed beschouwd. Dit in tegenstelling dat jarenlang het vasthouden aan de eigen identiteit (en dialect spreken) werd beschouwd als een teken dat een gebied in ontwikkeling achter was gebleven. Vandaar ook dat de identiteit en het dialect in veel plaatsen verwaarloosd is en er een bewuste breuk met het verleden heeft plaats gevonden. Iets waar men nu grote spijt van heeft. Men ziet de identiteit nu zelfs als een belangrijke factor in de groei van het toerisme en bij het aantrekken van nieuwe inwoners (mede om de vergrijzing tegen te gaan). De authentieke cultuur van Limburg en het gemoedelijk karakter van de Limburger wordt gezien als een belangrijk punt voor het aantrekken van toeristen en nieuwe inwoners.

Al in de negentiende eeuw vond de Franse socioloog Emile Durkheim een relatie tussen gemeenschapzin (sociale cohesie) en gezondheid. In dit verband is het tekenend dat indien men mensen vraagt waarom ze zich in onze gemeente vestigen, dan is buiten praktische zaken als bereikbaarheid en voorzieningen ook de aanwezigheid van een dorpsleven en gemoedelijke mentaliteit een van de redenen voor vestiging.

Maar zoals alles, heeft de "identiteitsmedaille" ook twee kanten. Het uitdragen van een eigen identiteit geeft groepsbinding en versterkt een gemeenschap maar houdt ook het gevaar van uitsluiting van anderen in zich. Binnen de Maaskant bestaan tot de dag van vandaag helaas nog steeds (groepen) mensen die stug blijven vasthouden om uiting te geven aan hun eenzijdige voorkeur voor de eigen kern. Men kan hier spreken van een zeker dorps chauvinisme wat per definitie overdreven betekent.

In hoeverre een identiteit nog bestaat en gedragen wordt, is altijd moeilijk te onderzoeken. Een begre-

zing is eigenlijk ook niet aan te geven. In de ene buurt wonen eenmaal meer mensen van de ene bloedgroep dan de andere. Het beeld van een buurt kan bepaald worden door een meerderheid of zelfs door een actieve / dominante minderheid. Ook is het een vaak een individuele zaak. De een hecht eenmaal meer belang aan een eigen identiteit dan de ander (ongeacht in welke plaats men is geboren). Vaak belemmeren echter onbewuste cultuurverschillen een samengaan. De dorpscultuur van de Maaskant kan men typeren als open, formeel, niet-hiërarchisch. Komt men nu uit een omgeving die gesloten, formeel, hiërarchisch is, dan kan men zich moeilijk aanpassen en over en weer de ander begrijpen. Dit zijn allemaal wezenlijke verschillen die bij integratie een rol spelen.

Integratie van nieuwe bewoners gaat niet altijd vanzelf (wat overigens een algemeen verschijnsel is). Niet alle mensen zijn hetzelfde. Soms willen mensen gewoon geen contact met anderen, ook hiervoor dient men respect te hebben. Indien nieuwe bewoners echter graag aansluiting willen met de voor hun nieuwe gemeenschap, dient men hier ook open voor te staan.

Aelser Geis

In Elsloo heeft men bewust gekozen om te streven naar integratie van nieuwe bewoners. Dit is opgesloten in de Aelsergeis-gedachte. Uitgangspunt is dat het niet uitmaakt in welke plaats iemand is geboren, bepalend is hoe hij ten opzichte van de gemeenschap en dorp staat. De "Aelsergeis-gedachte" staat namelijk voor de wil om er samen wat van te maken. In het samengaan binnen de identiteit van de oude en nieuwe bewoners schuilt ook de kracht van het organisatievermogen van

Gusjke op zijn slak, het symbool van de Sajelaire Elsloo.

Elsloo om te komen tot een grote diversiteit van evenementen. Dit draagt in hoge mate bij aan de brede sociale samenhang en de leefbaarheid van dit dorp. Aan de vrolijke kant van de Maaskanter dankt de carnavalsvereniging van Elsloo haar naam, "de Sajelaire". "Sajelen" is dialect voor treuzelen. De "Aelse-naere" maken zich niet snel druk en kennen bij feesten geen tijd van ophouden.

De slak, staat sinds april 2009 in de tuin van het Streekmuseum Elsloo, aangeboden door de "Kaetele-mezieksjuurie" aan het jubilerend museum.

In het algemeen is het zo dat als men merkt dat mensen naar evenementen toekomen, zich aanmelden om aan activiteiten mee te doen en interesse tonen in het wel en wee in het dorp, dit snel opgemerkt wordt als zijnde dat men graag aansluiting wilt.

Dit ziet men dan als waardering van het eigene en wordt men ook snel opgenomen. Simpel "de goojedaag zègge" wil ook al veel helpen. Minder goed gaat het als men als nieuwkomers de instelling heeft dat het dorp zich maar aan hun moet aanpassen. Dit is voor de Maaskanters de omgedraaide wereld.

Gevolgen van herindeling

De herindeling van de gemeenten in 1982 heeft twee kanten met betrekking tot de identiteit van betrokken kernen. Enerzijds is het heel positief geweest voor het versterken van de identiteit in de overgenomen kernen. De eigen oude interne en politieke tegenstellingen verdwenen om plaats te maken voor een eenheid in het verzet tegen de nieuwe gemeente met bijgevolg een bewustwording en versterking van de eigen identiteit, het wij-gevoel dus. Van de andere kant werkt het voor de kern die het centrum vormt averechts, zij zijn bang

Sjefke Janssen uit Elsloo: "eine richtige Maaskentjer"

Sjefke was profwielrenner van 1946 tot 1954. Hij was een kleine en karaktervolle coureur die zich, als rechtgeaard Limburger, het beste thuis voelde op een enigszins geaccidenteerd terrein, zoals de Limburgse heuvels. Zijn beste prestaties leverde hij in eendagskoersen. Bij de nationale kampioenschappen op de weg was hij tijdens al die jaren als professioneel wielrenner vaak succesvol. In 1947 en 1949 werd hij kampioen in deze discipline. Hij nam twee maal deel aan de Ronde van Frankrijk. In 1947 was hij de enige Nederlander die de Tour uitreed.

Belangrijkste uitslagen

1944: 4e in NK op de weg
 1945: 4e in NK op de weg
 1947: 1e in NK op de weg; 3e WK profs
 1948: 4e in NK op de weg
 1949: 1e in NK op de weg
 1950: 12e Luik-Bastenaken-Luik;
 3e NK op de weg
 1951: 8e NK op de weg
 1952: 5e NK op de weg
 1953: 8e Kampioenschap van Zürich;
 14e Waalse Pijl; 8e NK op de weg

dat uitingen van hun eigen identiteit door de onderliggende kernen als een poging tot dominantie wordt uitgelegd. Het gevolg is dat de samenwerking tussen de kernen nog te vaak stroef verloopt en men te terughoudend is om verantwoordelijkheden af te staan of te delen.

Het probleem van het ontbreken van een gezamenlijke identiteit is overigens geen specifiek Steins probleem. Ook Sittard-Geleen-Born en andere gemeenten kennen deze tegenstelling. Men dient na 25 jaar te

onderkennen dat er bij de herindeling weeffouten zijn gemaakt. Er is bij de opbouw van de nieuwe bestuurs-eenheden totaal geen rekening gehouden met de gevoelens van de mensen voor de eigen woonplaats, de identiteit dus. Van de een op de andere dag werd de mensen hun eigen identiteit afgenomen, die mede jarenlang vanuit hun vroegere gemeente gestimuleerd werd. Hiervoor kwam niets in de plaats dan een poging van de centrale grootste gemeente de kleinere gemeenten te gaan domineren. Als reactie hierop zocht men steun in lokale partijen, die op hun beurt de onderlinge tegenstellingen bestuurlijk en politiek uitspelen. Door dit alles gaat veel slagkracht om gezamenlijk te bouwen aan de leefbaarheid binnen een gemeente verloren.

Ons inziens dient het bestuur van een gemeente bewust een tweesporen beleid te voeren. Enerzijds moet men op lokaal niveau de cultuur, sport en carnavals evenementen en de eigen identiteit binnen iedere afzonderlijke kern stimuleren en in stand houden. Anderzijds moet men een streven naar gezamenlijke, de kernen overkoepelende evenementen en naar een gevoel van samenhang binnen een groter geheel.

Wij zijn er ons van bewust dat de gemeenschappen nooit meer kunnen en zullen zijn zoals ze ooit waren. Misschien moeten we dat ook helemaal niet willen. Het was tenslotte niet allemaal rozengeur en maneschijn, ook niet onder elkaar. Wel dienen, de reeds aangegeven, positieve elementen behouden te blijven.

Vier groepen

Tot eind jaren zeventig van de vorige eeuw waren de Maasdorpen voor het merendeel bewoond door geboren Maaskanter met hun eigen identiteit en cultuur. Daarna volgden (opnieuw) grote uitbreidingen en raakte de bevolking gemengd met mensen die van elders kwamen (ook in de oude kernen) en draaide de verhouding om (meer nieuwe bewoners dan geboren Maaskanter).

Deze nieuwe samenstelling van de bevolking kan men ons inziens indelen in vier groepen. De geboren Maaskanter die zich blijven inzetten voor het dorp en de gemeenschap, de geboren Maaskanter die hier zich van los hebben gemaakt. Mensen van buiten die uit een hechte gemeenschap komen en graag aansluiting willen in hun nieuwe woonomgeving en mensen van

buiten die geen boodschap aan de gemeenschap hebben en afstand willen houden.

Wil men de gemeenschappen levendig en levensvatbaar blijven houden, zal men moeten streven naar een samengaan van de geboren Maaskanter met degenen die graag aansluiting willen. Daarnaast moet er voor de kinderen van allen ruimte geboden worden binnen alle activiteiten en hun waar mogelijk bij de gemeenschap te betrekken. Zij zijn de nieuwe Maaskanter, die de toekomst moeten invullen. De lagere en middelbare scholen dienen hier bewust mee om te gaan en hierin hun verantwoordelijkheid te nemen. Kinderen gaan naar school om op de toekomst voorbereid te worden. Daar horen de kennis van streek en woonplaats, de eigen cultuur en sociale vaardigheden ook bij. Dat is een wezenlijk onderdeel van de opvoeding.

Educatie

Kinderen zijn in het algemeen zeer ontvankelijk voor zaken aangaande de historie van en cultuur van hun woonplaats. Vroeger waren het veelal de grootouders die hun kleinkinderen hierin stimuleerden. Aangezien het contact met de grootouders afstandelijker is geworden en de stimulatie steeds minder voorkomt (vanwege de woonafstand, maar ook verlies van kennis zowel bij ouders als grootouders), dient voor de overdracht van de dorpscultuur een alternatief te komen. Scholen kunnen hier veel bereiken door lespakketten aan te vullen met streekeigen elementen. Musea, IVN-afdelingen, overheden op het gebied van natuur etc. staan voor samenwerking open.

In Elsloo lopen op dit gebied diverse projecten met een zeer positieve respons van zowel de scholen zelf als de leerlingen en bijkomend de ouders die vaak ook nog

wat achterstand in lokale kennis hebben (in hun jonge jaren werd tenslotte alles wat het verleden aanging afgebouwd, nu is het omgekeerde het geval).

Het Maaskentj-geveul

Zoals in de inleiding al vermeld, vinden we dat nu de tijd is aangebroken om, in ieders belang, een grote dikke streep onder tegenstellingen uit het verleden te zetten. We moeten het verleden begraven om samen een richting in te slaan waar we ons allen zowel binnen de afzonderlijke kernen als binnen de gemeente als totaal ons thuis voelen. Door samenwerking kunnen we niet alleen het huidige peil van leefbaarheid vasthouden maar zelfs uitbouwen. We moeten geen kansen meer laten liggen.

"Ut is noe good gewaes
en tied om saame wiejer op te trekke !"

Willen we ook voor toekomst de positieve elementen van een dorpscultuur in stand houden, dan dienen we op de eerste plaats bewust naar wederzijds respect op basis van gelijkheid te streven. Iedereen binnen de gemeente Stein, ongeacht zijn herkomst, dient zich in zijn woonplaats gerespecteerd en thuis te voelen. Dat betekent zich verbonden voelen met elkaar op basis van respect voor elkaar, streek en dorp. Het doel moet zijn om er samen iets van te willen maken en trots te zijn op onze woonomgeving en dit passend uit te dragen. Het streven moet gericht zijn om te komen tot een overkoepelend eenheidgeveul "ut Maaskentj-geveul", gedragen door iedereen die hiervoor open staat.

Ook is het van belang om ons verleden te koesteren. Men hoeft daarvoor echter niet de negatieve kanten zoals scheldnamen (dat is iets anders dan bijnamen), onderlinge vetes etc. in stand te houden. Er is ook geen reden om dit te laten overheersen door schaamte over uitwassen die lang geleden hebben plaatsgevonden. We hoeven ons nergens voor te schamen, integendeel. Met recht kunnen we allemaal trots zijn op de zeer oude, rijke, veelzijdige historie van onze streek, wat ons tenslotte gemaakt heeft tot wat we zijn.

Verder is echt van groot belang om de positieve elementen in het streekkarakter vast te houden zoals het gelijkheidsbeginsel, de openheid, de gemoedelijke, feestvierende kant. "De auwhoor en de moelemaeker"

Luuj oet de Maaskentj, collage Irene Verhoeve-Hendriks.

en niet te vergeten "de vregte prie en de gekke blutsch" moet blijven bestaan.

Maar er moet ook ruimte blijven voor een gezonde rivaliteit tussen de kernen onderling, zolang dit maar niet de grens van kwetsen overschrijd en gericht is op uitsluiting. Alleen dan kan iedereen zich vrij voelen en zich ontwikkelen. Want ook dat is een kant van de Maaskanter, respect hebben voor iedereen zijn manier van leven en invulling van talenten en zich in de ontwikkeling ervan door de gemeenschap gesteund voelen.

Iedereen is vrij om aan het in dit boek gestelde een eigen uitleg en waarde toe te kennen. We hopen echter dat het ons is gelukt om onze achtergronden te verklaren met de nadruk op het gemeenschappelijke verleden en niet op de verschillen. Er zal nog heel wat water door de Maas gaan voordat er veranderingen zullen plaatsvinden. Maar we zijn er wel van overtuigd dat we genoeg met elkaar gemeenschappelijk hebben om elkaar de hand te reiken en samen als gelijken verder te gaan.

Veer zeen allemaol dezelfde stiefköppige en gwretsche Maaskentjers. Grwetsch op wat veer zeen en wat veer woare!

Klokkengelui over de Maaskant

Guus Peters

Het bruisend geluid van kolkend Maaswater drong op dinsdag 21 december 1880 tot ver buiten de Maasoeveren door. De kerkklokken weerklonken als onheilsboden over de Maaskant. Schrik en angst sloeg de bevolking om het hart. De Maas gedroeg zich weer eens balorig. Een dagenlang aanhoudend noodweer had het water van de Maas onheilspellend snel doen stijgen. Het vormde een directe bedreiging voor mens en dier.

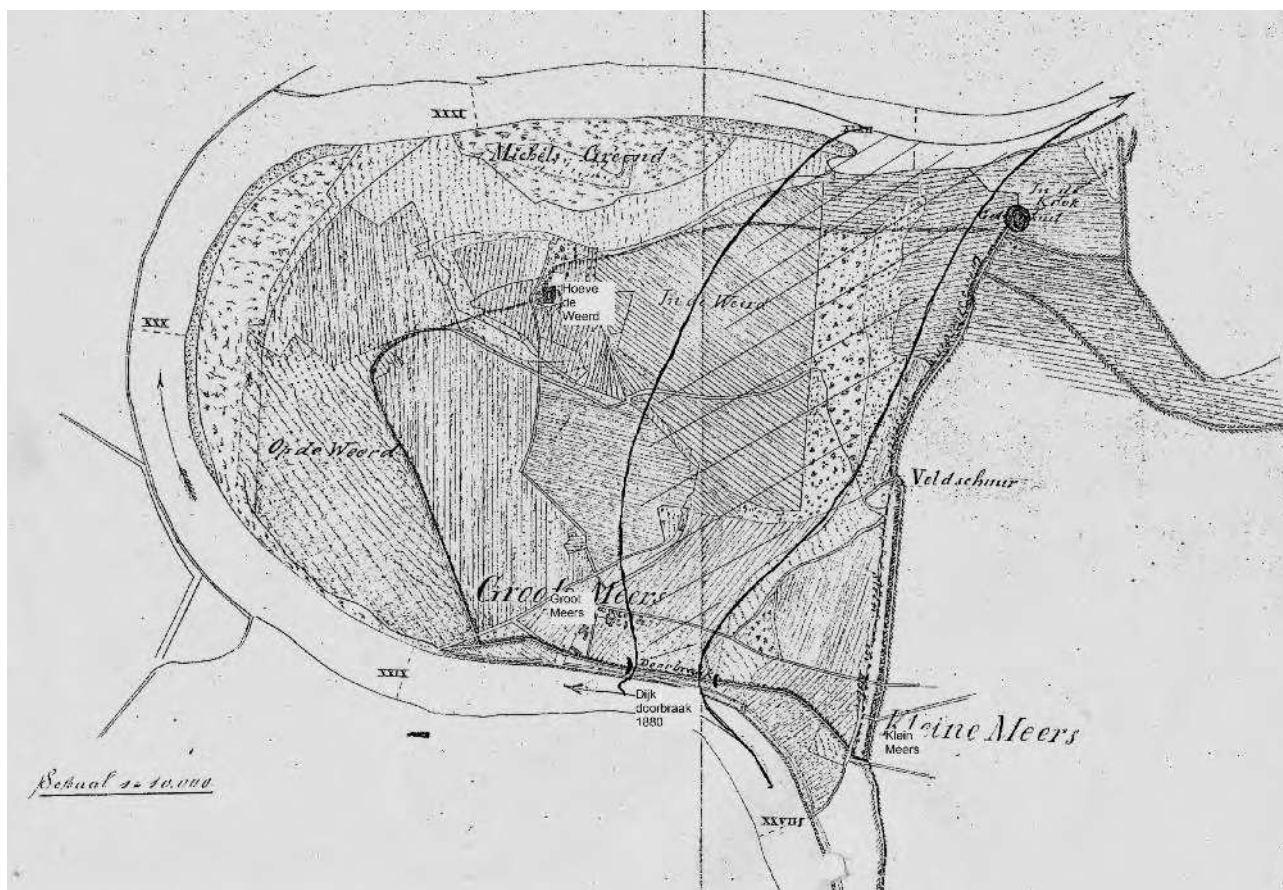
Onbarmhartig beukte de inmiddels buiten haar oevers getreden Maas tegen de dijken en de inderhaast aangebrachte versterkingen. De rivier was uitgegroeid tot een wilde stroom.

Omstreeks acht uur in de morgen bereikte het Maaswater in Maastricht een stand van 4.38 meter boven het normale peil in het winterseizoen. De aanhou-

dende was van het water zorgde voor diverse dijkdoorbraken. Woonkernen, velden en weilanden werden overspoeld. Bomen, heggen en vee waren willoze slachtoffers en werden meegesleurd in de kolkende massa.

Groote Meers

Ook voor "Groote Meers" tekende zich een ramp af. Met man en macht probeerde men deze af te wenden door de plaatselijke dijken met stro, hout en aarde te verhogen. Het was allemaal tevergeefs. De plaatselijke bevolking was er met vereende krachten in geslaagd delen van de dijken met een halve meter te verhogen. Toch kon niet worden voorkomen dat op dinsdagavond omstreeks acht uur het Maaswater over de niet opgehoogde dijkgedeelten stroomde.

Dijkdoorbraak van 1880 in Meers.

Vlucht

De inwoners van Kleine Meers en Veldschuur waren inmiddels met hun vee en alles wat ze konden dragen naar het hoger gelegen Stein gevlucht. Ze waren bevreesd dat de doorweekte dijk de waterdruk niet lang meer zou kunnen weerstaan. Met het stijgen van het water werd de plaatselijke toestand steeds penibeler. Op woensdag 22 december 1880 bereikte het water ook de kom van Stein. De dijk tussen Groote en Kleine Meers kon de als een stormram te keer gaande Maas niet langer weerstaan. Donderdagavond 23 december omstreeks elf uur bezweek de dijk over een breedte van ruim dertig meter. De wilde stroom stortte zich met een donderend geraas op de vele meters dieper gelegen gehuchten. Met ongekende kracht stroomde de watermassa naar de huizen, schuren en bomen, die deels instortten. Veel vee verdronk, maar wonder boven wonder waren er geen menselijke slachtoffers te betreuren.

Maasband

Het Steinder gehucht Maasband raakte als gevolg van de dijkdoorbraak volledig geïsoleerd van de buitenwereld. Mensen en dieren geraakten een aantal dagen in de meest hachelijke situaties. Door het snel stijgende water waren de bewoners totaal verrast. Slecht enkele inwoners waren er in geslaagd met achterlating van have en goed hun vege lijf in veiligheid te brengen. De achtergebleven Maasbanders verzamelden hun vee zoveel als mogelijk in de hoogst gelegen gebouwen. Ze zochten zelf ook hun heil op zolders en daken. Dat niet alle bewoners in staat waren geweest tijdig te vluchten, was voor een belangrijk deel te wijten aan een tekort aan boten.

De totale bevolking beschikte slechts over één veerpont en twee vissersbootjes. Deze laatste bootjes konden slechts het gewicht van twee personen dragen. Vroeger waren er drie veerponten geweest. Op verdenking van smokkelpraktijken door de plaatselijke bewoners had de overheid de vergunning van twee veerponten ingetrokken. Deze waren in beslag genomen en vervolgens verkocht, omdat ze niet tijdig door de eigenaars uit de vaart waren genomen. De plaatselijke autoriteiten stonden nu machteloos en konden slechts verslag uitbrengen van de dagelijks wijzigende toestand aan de Commissaris van de Koning.

Hulp

Vanuit Maastricht en omliggende dorpen reageerde men spontaan op de noodkreten. Er werden hulpacties op touw gezet. Zo bracht een collecte onder de arbeiders van de Tabak- en Sigarenfabriek Eug. Hennissen te Beek voor de noodlijdenden in de gemeente Elsloo en omgeving een bedrag op van 81,54 gulden. Ook werd hulp gevraagd en gekregen van Urmondse schippers. Met twee ter beschikking gestelde boten brachten jonge Steinders brood en olie naar de Maasband. Olie was noodzakelijk voor de oliebranders. Men vreesde dat er in de Maasband geen olie meer was. Dit omdat men in de voorgaande nacht geen licht meer had gezien.

De burgemeester van Stein, M. Vaessen, had intussen een beroep gedaan bij de Commissaris van de Koning om te bemiddelen in een vergunning voor twee extra veerponten voor de Maasband. Hij bereidde een geldinzameling voor.

Voor het Maasdorp Urmond bleef de schade beperkt. Dit kwam omdat de dijk bij het Belgische Leut niet langer bestand was tegen de kolkende Maas en doorbrak. Leut was het kind van de rekening en werd in korte tijd volledig overspoeld door de watermassa. Deze dijkbreuk was de redding voor de "benedenstad" van Urmond. Het waterpeil zakte hier een meter en de Urmondenaren konden hun ontvluchtte woningen weer betreden.

Kerstviering

Ondanks de aanhoudende regenbuien was het waterpeil rond Kerstnacht zodanig gezakt, dat het grootste gevaar was geweken. De schade was evenwel nog niet te overzien. Wel waren de bewoners in staat de Kerstdiensten bij te wonen, hoewel diverse kerkvloeren nog onder water stonden.

Stroomverlegging

Voor Groote Meers en Maasband was de strijd tegen het water nog niet afgelopen. Ondanks verwoede pogingen slaagde men er niet in om de bres in de dijk te dichten. De watermassa had in de afgelopen dagen bovendien een diepe geul uitgesleten in de Weerd. De inmiddels tot een normaal winterpeil gezakte Maas had zich in die geul een weg gezocht en stroomde nu langs Veldschuur en in de "Kook" weer in haar oorspronkelijke bedding. Groote Meers, de Weerderhof en de

Zo zal de Maas nabij Elsloo-Meers er in 1880 ook hebben uitgezien, foto Fons Verhoeve.

omliggende velden in Mechels Greend en Op de Weerd lagen nu op een eiland en geïsoleerd van hun omgeving. Gevreesd werd dat bij het uitblijven van tijdig dijkherstel een opnieuw wassende Maas de ondergang van Groote Meers en Maasband zou betekenen.

Scheepvaart

Het gat in de dijk zorgde ook voor enorme overlast en gevaar voor de scheepvaart. De oorspronkelijke vaargeul liep namelijk langs de Meersener Maasoevers bij de doorbraak in de dijk. De afgeleide stroom dreigde passerende aken en schuiten tegen de dijkresten of zelfs door het stroomgat te sleuren. Slechts met vereende krachten en gevaar voor eigen leven slaagden de schippers er in met veel stuurmanskunst hun vaartuig en lading voorbij het gevaarlijke stroomgat te manoeuvreren.

Collecte

De toestand in Noord-Brabant, het land van Heusden en Altena en in Limburg was zorgwekkend. Aanzienlijke kasgelden van de Watersnoodcommissie te

Amsterdam waren volledig besteed aan de directe levensbehoeften voor mens en dier in het Land van Heusden en Altena. Voor Limburg was er niets meer over. Zoals vaak in de geschiedenis dreigde Limburg weer het kind van de rekening te worden. Door een initiatief van burgemeester H.J.D. Doorman van Utrecht kwam er toch schot in de hulpverlening. Hij richtte zich namelijk in zijn alarmkreet tot alle landgenoten en deed alsnog een beroep op de offervardigheid van het Nederlandse volk. Hij combineerde dat met de viering van de geboortedag van koning Willem III en dat zou volgens hem niet beter kunnen plaatsvinden dan met een algemene collecte in alle Nederlandse gemeenten. Doorman deed een beroep op alle burgemeesters en commissarissen om de collecte in goede banen te leiden.

Hij besloot zijn oproep met "Moge mijn roepstem ingang vinden in de harten van mijn landgenoten."

Helden

Zonder anderen te kort te doen eerde de bevolking van Meers met name de heldendaden van Johannes M. Lambrichts. Tijdens en na de dijkdoorbraak had hij

met gevaar voor eigen leven vrijwel alle ter plaatse te water geraakte personen van een wisse verdrinkingsdood gered.

In een verzoek aan de Commissaris van de Koning verzochten zij de toekenning van een beloning aan deze dappere plaatsgenoot. In dit verzoek memoreerde het college van burgemeester en wethouders de heldhaftige daden van Lambrichts.

Een citaat: "Slechts ooggetuigen zouden zich een denkbeeld kunnen vormen over het gevaar voor eigen leven dat Johannes Lambrichts bij het doorvaren van het mondingsgat telkenmale had getrotseerd."

Uit dit verzoekschrift valt af te leiden dat ter plaatse de stroom een tot dus ver ongekende snelheid had ontwikkeld en mede als gevolg van de ongewoon hoge golven was het haast onmogelijk om niet te kapseizen of tegen bomen te worden geslingerd. Geen betere schets van het gebeurde kon, naar hun zeggen, worden gegeven dan door de woorden van de getuigen Willem en Johannes Janssen, Herman en Hendrik Wijnen, Theodoor en Henri Smeets, August Janssen en vele andere inwoners van Meers.

De Commissaris was overtuigd en droeg Johannes M. Lambrichts aan de koning voor om toekenning van een medaille met bijbehorend getuigschrift.

De heldhaftige Lambrichts was reeds door graaf de Geloës van Elsloo gedecoreerd met een persoonlijke erepenning, die heden ten dage in de collectie van het streekmuseum Schippersbeurs is opgenomen.

Opnieuw hoog water

Op 12 februari 1881 steeg het peil van de Maas opnieuw tot onrustbarende hoogte. In Meers had de rivier door het nog niet herstelde dijkgat vrij spel. Het gat verbreedde zich dan ook binnen de kortst mogelijke tijd tot ongeveer 140 meter.

Burgemeester Lemmens van Elsloo restte niets anders dan zich met een noodkreet tot de Commissaris van de Koning te wenden. In zijn smeekbede schilderde hij de situatie ter plaatse. Hij vreesde met anderen dat, wanneer hulp uitbleef, de tot nu behouden woningen eveneens een prooi van het water zouden worden. Hij herinnerde de Commissaris aan het feit dat hem bekend moest zijn dat de financiële middelen van Elsloo niet toereikend waren om een dergelijke catastrofe het hoofd te bieden. Hij was ook meerdere malen aangeklampt door de plaatselijke bevolking met

de vraag: "Heer Burgermeester, moeten wij zonder genade van onze gemeente worden afgescheiden en tegen wil en dank Belg worden. God beware ons voor zulk een ongeluk."

De Commissaris onderschreef de onhoudbare toestand en wendde zich tot de minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid. Hij maakte hem opmerkzaam op de situatie in Veldschuur en Maasband en deed een dringend beroep de dijk te laten herstellen. Van de gemeente Elsloo kon geen financiële hulp worden verwacht, omdat deze tot de armste van Limburg moest worden gerekend!

Herstel

Intussen was het water weer tot haar normale winterpeil gezakt. De Maas keerde weer terug binnen haar oevers. Pas toen kon men beginnen met het herstel van de dijk, de woningen en de wegen. De schade was enorm. Het verlies aan verdrongen vee was groot. Vrijwel ieder ondergelopen huis had waterschade opgelopen. Diverse huizen waren ingestort of bouwvallig. De weg van Meers naar Stein zat vol uitgespoelde gaten. Op sommige plaatsen was de weg helemaal weggespoeld. De smeekbeden aan de minister waren niet tevergeefs geweest. In de loop van 1881 begon men met het dijkherstel. Het liep echter niet allemaal zoals men had gehoopt, want de uitgevoerde werken werden herhaaldelijk afgekeurd. Uiteindelijk in oktober 1882 werd de nieuwe dijk opgeleverd. Een maand later sijpelde er echter water door. Opnieuw moesten herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd.

Waterschap

Reeds tijdens de aanleg van de nieuwe dijk had de overheid maatregelen getroffen om het beheer over deze dijk te waarborgen. Een onderdeel hiervan was de oprichting van het Waterschap Groote Meers. Hierin was op 30 juni 1883 Johannes M. Lambrichts tot bestuurslid gekozen. Het waterschap zou voortaan voor de plaatselijke waterkeringbelangen zorg dragen. Jarenlang trotseerde de dijk de dreigende overstromingen. Tijdens de Nieuwjaarsnacht 1926 ging het mis en herhaalde zich de geschiedenis.

De Maaskantdorpen

Harry Strijkers

Elsloo

Elsloo is een oud Maasdorp, vroeger nauw verbonden met de Maasscheepvaart. Het is gelegen op de rand van een plateau. Vanuit Geulle is dat het duidelijkste te zien. Prachtig is de zwaar beboste plateauhelling, die deel uitmaakt van het park, behorende bij het kasteel. Aan de voet van een steil stijgende weg ziet men in de hoogte de oude dorpskern.

Kasteel

Het huidige kasteel met de ronde toren, gebouwd in afwisselend mergel- en baksteenlagen, doet kasteelachtig aan, maar is niet het oorspronkelijke kasteel. Het is gebouwd als opvolging van de eigenlijke burcht die in 1459 bij een overstroming van de Maas verloren is gegaan.

De lange vleugel is echter heel eenvoudig. We hebben

hier te maken met een herbouw van de paardenstallen uitgevoerd na de zware branden van het kasteel in 1835. Toen werd ook de uit 1552 daterende watermolen, de Slakmolen in de bebouwing opgenomen. Het eigenlijke "kasteel" was een rond 1638 uitgevoerde verbouwing van een brouwerij, door Nicolaas graaf van Arberg Valengin gehuwd met de erfdochter van Elsloo, Olympe de Gavere, welke haaks op de toren heeft gestaan. Dit Herenhuis is in 1885 echter eveneens door brand verwoest maar niet meer herbouwd. Verder bevat het complex een kasteelboerderij. Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw is er nu een restaurant annex hotel gevestigd.

Kasteel Elsloo was de zetel van het plaatselijk bestuur en de plaatselijke rechtspraak, van de heerlijkheid Elsloo. Een heer van Elsloo wordt voor het eerst vermeld in het jaar 1108. Tot 1794 (tot aan de Franse Revolutie) bleef Elsloo een heerlijkheid. Het was zelfs oorspronkelijk een vrije rijksheerlijkheid en stond hierdoor rechtstreeks onder de keizer van het Duitse Rijk. Dit blijkt onder andere uit het hoger beroep op het rijksgerecht te Aken en de uitoefening van het muntrecht. Er zijn Elsloose munten bekend van Conrad II van Schoonvorst (overleden circa 1457) en van Adriaan de Gavre (overleden 1494). Dit ondanks het feit, dat Philip van Bourgondië, als graaf van Valkenburg, op 12 november 1452 had besloten, dat Elsloo voortaan te Valkenburg als leen verheven moest worden. Conrad II gaf hier ook gevolg aan. Vermoedelijk betrof dit alleen het kasteel en een stuk van het dorp. Dus niet de heerlijkheid. Het gevolg hiervan was echter, dat de Staten Generaal der Verenigde Provincies, die Valkenburg in 1632 definitief in hun macht hadden gekregen, deze status van vrije rijksheerlijkheid bestreden. Pas in 1785 bij het verdrag van Fontainebleau, heeft de Keizer zijn rechten op Elsloo officieel overgedragen.

Kerk

De huidige parochiekerk "Op de Berg" van het oude Elsloo is niet het eerste gebouw, waarin katholieke erediensten werden gehouden. Rond het jaar 650 werd hier een hulpkerkje gebouwd. Dit eerste kerkje was van hout. Later werd deze vervangen door een stenen gebouw. Er is echter heel weinig van bekend. De eerste vermelding van een kerk te Elsloo vinden we in de kroniek van Sint Truiden en wel in het jaar 1135,

Oude kerk van Elsloo.

waarschijnlijk was de kerk van Elsloo eigendom van zijn abdij. Bekend is dat de kerk vóór 1459 gelegen heeft in het Maasdal bij het kasteel. De Maas, die vroeger veel meer westelijk langs Kotem liep, verplaatste zich in de loop van de tijd steeds meer naar het oosten. Ze stroomt heden ten dage op de plaats, waar vroeger een belangrijk deel van Elsloo lag. Petrus of Henricus Trepoels van Beek, die van 1470 tot 1490 waarnemend pastoor was in Geulle, verhaalde dat de kerk van Elsloo voor 1459 tegelijk met het kasteel door de Maas bijna is weggespoeld.

In 1459 werd dus een nieuwe kerk gebouwd boven op de berg. Deze kerk was in gotische stijl opgetrokken en gebouwd in mergel. De toren en ingesnoerde vierhoekige spits had veel overeenkomst met die van Stein. Ze deed bijna vierhonderd jaar dienst tot 1843. In 1700 bouwde men een sacristie aan de kerk, waarvoor de mergelblokken uit Valkenburg zijn aangevoerd. Ook in 1744 waren er reparaties nodig aan het pries-

terkoor. Tenslotte heeft een geweldig onweer in 1843 de torenspits van de kerk neergehaald en door het schip van de kerk doen vallen. Veel tijd en energie werd vervolgens gestoken om weer een nieuwe kerk in Elsloo te krijgen met als resultaat de ingebruikname van deze kerk in 1849. De toren van de in Maastricht op het Onze Lieve Vrouweplein afgebroken St. Nicolaaskerk zou het voorbeeld zijn geweest voor de toren van de kerk van Elsloo.

Mariakerk Elsloo.

Julianakanaal

De aanleg van het Julianakanaal in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw betekende met name voor Elsloo een forse ingreep in de structuur van het dorp. De oude kern met maar liefst 43 woningen, het gemeentehuis en de school moest worden afgebroken. De parochiekerk kwam geheel aan de rand van het oude Elsloo te liggen.

Vervangende woningbouw kwam met name in de Jurgensstraat, de Julianastraat en de Schoolstraat. Vanaf die tijd breidde het nieuwe Elsloo zich uit naar het oosten.

Stein

Stein is een van de oudst bewoonde plaatsen van Nederland. Vanaf het stenen tijdperk heeft de strook langs de Maas een vaste bewoning gekend. In dit gebied van Stein en Elsloo lag een grote nederzetting van de Bandkeramiekers, genoemd naar de versiering op het gevonden aardewerk van deze bewoners. Het was oorspronkelijk een nomadenvolk afkomstig uit de Donau-cultuur, maar legde zich later toe op de land-

bouw. Men kan stellen dat ze de eerste landbouwers in ons gebied waren.

Later kwamen de Romeinen, waarvan sporen bij de aanleg van het Julianakanaal zijn gevonden. Voordat de middeleeuwse heerlijkheid bestond waren er ook nog de Franken in Stein en omgeving.

Souverein

De geschreven geschiedenis van Stein begint bij de aanvang van de dertiende eeuw. Toen was Stein al een Heerlijkheid, dat in het zuiden en het zuidwesten begrensd werd door de Heerlijkheid Elsloo en in het noorden door de Vrijheid Urmond. De westelijke grens werd gevormd door de Maasdijk, terwijl aan de oostzijde de Graetheide lag.

De stamvader van de Steinse Heren was Herman van Elsloo, die in 1220 een derde deel van de Steinse tienden overdroeg aan de abdij van Herckenrode bij Hasselt.

Stein had een zekere leenverhouding met het graafschap Loon, later met het prins-bisdom Luik en met Valkenburg. In feite maakte het rechtstreeks deel uit van het Heilige Rooms Rijk, wat betekende dat de Heren van Stein in hun gebied als soevereinen optraden onder toezicht van de Duitse Keizer.

De Heren van Stein waren soeverein over hun gebied. Ze leefden van de inwoners. Hiervan vorderden ze grondbelasting, accijnzen op allerlei waren, en tienden. Verder hieven ze tol en hadden het gehele gebied tot hun beschikking als jachtgebied.

Baronie

De eigenlijke dorpskern met verspreide boerderijen had in zijn grondvorm het karakter van een zwerm- of verzameldorp. Dit vanwege de geconcentreerde groepering van de woningen zonder herkenbaar verband. Smalle en langgerekte straten met aaneengesloten bebouwing met hier omheen de weilanden en het akkerland bepaalden het beeld van Stein. Buiten de dorpskern waren er verder de gehuchten Keerend, Kleine Meers en Veldschuur.

De heren van Stein hadden eerst een versterkt huis. Het oude kasteel is waarschijnlijk circa 1300 gebouwd. Het latere kasteel, een typische heuvelburcht, was dus het woonverblijf van de Heren van Stein. De voorste begrenzing van het slot waren een rechthoekige poorttoren met rechts daarvan een voorburcht met dienst-

gebouwen. Deze voorburcht diende in tijden van oorlog of onrust als wijkplaats voor de bevolking en als legerplaats voor het garnizoen.

Stein had de status van 'Vrije Rijkx Baronie' met een eigen schepensbank voor alle vormen van rechtspraak. De oudste machthebbers noemden zich 'Heer van Stein'. Door vererving en koop kwam Stein achtereenvolgens in handen van de Hollandse geslachten De Merwede, Van Brederode, Van Heinsberg, Nassau, Van Bronckhorst-Batenburg. In het midden van de zeventiende eeuw kwamen de Merode's in het bezit van de Heerlijkheid Stein. In 1740 kwam de uit Bohemen afkomstige familie Von Kinsky aan de macht. Deze laatste familie, oorspronkelijk een familie van koninklijke beampten, bleef aan de macht tot aan de Franse Revolutie. De periode Kinsky blijft verbonden met het verzet van de Steinse bevolking tegen deze kasteelheren, die bepaalden dat het hoogduits voortaan in alle officiële stukken moest worden gebruikt. De gemoedelijke verhoudingen verdwenen. In 1777 kwam het tot een openlijk uitbarsting, compleet met een schietpartij en een bestorming van het kasteel door

de bevolking. Het duurde nog drie jaar, maar in 1780 gaven de Kinsky's in zoverre toe, dat een in het Nederlands opgesteld stuk wel als bewijs werd erkend, indien het vergezeld was van een Duitse vertaling.

Inlijving

Bij besluit van de Nationale Conventie van 1 oktober 1795 werd al het gebied van het tegenwoordige Limburg, dat vóór 1794 tot kleinere soevereinen had behoord, bij Frankrijk ingelijfd. Tijdens het Congres van Rastatt (1797-1799) werd vergeefs geprobeerd om zelfstandig te blijven voortbestaan. Bij gelegenheid van de vrede van Lunéville op 9 februari 1801 werd het bovengenoemde besluit van de Nationale Conventie door het Duitse Rijk bekrachtigd. Na de val van Napoleon maakte Stein deel uit (behoudens in de Belgische periode 1830-1839) van het Koninkrijk der Nederlanden.

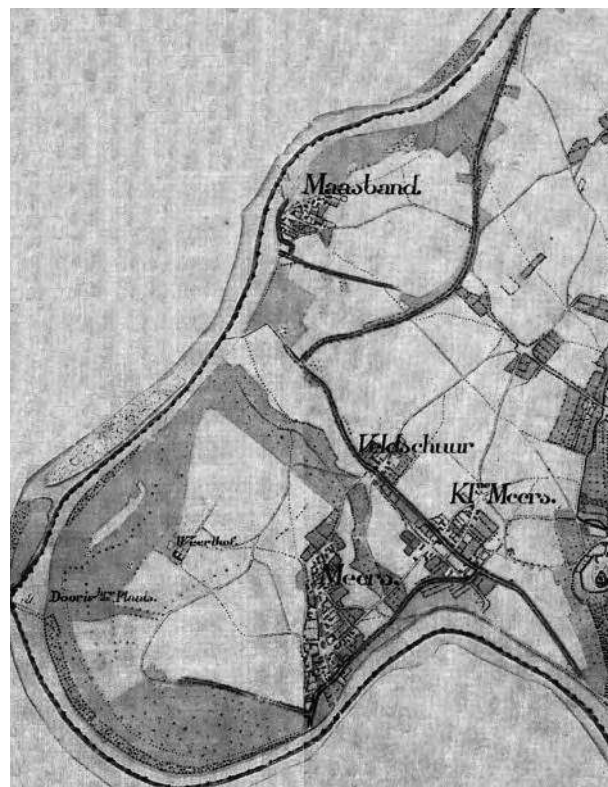
Brikkenbakkers

Rond 1870 ontstond een trek naar het naburige Rijnland van Steindenaren, die daar gingen werken als brikkenbakkers. Dit had tot gevolg dat vanaf het voorjaar tot diep in de zomer vele Steindenaren met hun families van huis waren. Massaal schoolverzuim van de kinderen was een van de gevolgen. In Stein bleef verschillende jaren de helft van de leerlingen in het brikkenbakkersseizoen weg. Deze moesten in Duitsland de brikken opstapelen en kantelen op de droogplaats. Alhoewel de kinderen eigenlijk zestien jaar moesten zijn om te mogen werken, werd dit verbod vaak ontboden.

Er werd goed verdiend. In een seizoen verdiende men het dubbele van wat men als dagloner in een heel jaar verdiend zou hebben. Deze trek bleef bestaan tot aan de Eerste Wereldoorlog in 1914. De grenzen werden gesloten. Door de opkomende mijnindustrie in Limburg kwam er dichtbij volop werk; ook voor de Steindenaren.

Meers

Het kerkdorp Meers, gelegen in het landelijke gebied in het westen van de gemeente Stein tussen Julianakanaal en grensrivier de Maas, is ontstaan door twee aan elkaar gegroeide woonkernen in de bocht van de Maas.

Wisselingen

Vóór de gemeentelijke herindeling in 1982 was Meers een gedeelte gemeente Elsloo en een ander gedeelte gemeente Stein. Groot Meers behoorde tot de gemeente Elsloo en Klein Meers tot de gemeente Stein en werd ook wel Steinder Meers genoemd.

Groot Meers was in de loop der eeuwen door de veranderingen in de loop van de Maas praktisch afgescheiden van Elsloo en was slecht bereikbaar. Besloten werd het toe te voegen aan het beter bereikbare Stein. Hierdoor gingen 72 woningen van de 229 woningen naar Stein.

Dat gebeurde tijdens de Franse periode in 1813 bij besluit van de prefect van de Nedermaas.

Tijdens de Belgische periode (1830-1839) kwam Groot Meers in 1836 weer bij Elsloo en zou dit blijven tot aan de gemeentelijk herindeling in 1982.

In 1862 verzocht een aantal inwoners van Groot Meers om weer bij Stein te komen. Dit bleef echter zonder resultaat.

Steinder Meers telde in 1880 144 inwoners. Zij leefden er in hoofdzaak van de opbrengst van het wei- en hooiland, mandenvlechten en visvangst.

Parochie

De inwoners van Meers gingen naar de kerk in Elsloo. Later kwam er een eigen parochiekerk.

Een afvaardiging van Meers toog omstreek 1894 naar de bisschop in Roermond om te pleiten voor de bouw van een kerk. Men kreeg toestemming voor de bouw, het werd echter geen bakstenen gebouw, maar een houten noodkerk, die in 1894/1895 werd gebouwd door Sjang Lemmens uit Beek.

In 1910 kon Meers met trots de oplevering van een nieuwe stenen kerk meemaken, die werd gebouwd door aannemer J. Turlings naar een ontwerp van architect Egide Joosten uit Valkenburg. Meers werd pas in 1932 een eigen parochie en dat ging niet voetstoots.

Ook de oprichting van een school had veel voeten in de aarde. Reeds in de periode 1901-1909 kreeg het gemeentebestuur van Elsloo verzoekschriften van inwoners om daar een eigen school op te richten. De

later opgerichte openbare school werd in 1932 omgezet in een katholieke bijzondere school, waar ook de kinderen van Steinder Meers naar toe mochten gaan.

De recente grindwinning heeft een grote waterplas opgeleverd en kan iets gaan betekenen voor de stilte-recreatie. Meers had op 1 januari 2005 in totaal 1270 inwoners.

Nieuwdorp

Na de Tweede Wereldoorlog maakte Stein een dynamisch groei door. De structuur van de bevolking veranderde en Stein kreeg een overwegend industrieel karakter. Na de oorlog bouwden de Staatsmijnen in "De Steijnder Kamp", het zuidoostelijk deel van de gemeente, tegen de zin van het gemeentebestuur een woninggroep van tweehonderd woningen. De eerste bewoners vestigden zich in 1948. Zij kwamen uit het hele land, maar het waren toch vooral jonge gezinnen uit de regio.

Deze nieuwe wijk kreeg de naam Nieuwdorp en werd in de loop der jaren uitgebreid met meerdere en betere woningen.

In 1948 werd pastoor van Helden belast met de opdracht in Nieuwdorp een katholieke parochie te stichten. Begonnen werd met een noodkerk. In 1953 begon men met de bouw van de huidige parochiekerk. Het ontwerp van die kerk was van de hand van architect Dings uit Beek. Op 6 juni 1954 werd deze aan O.L. Vrouw, Hulp der Christenen, toegewijde kerk plechtig ingewijd. Door deze ontwikkelingen ontstond er in Nieuwdorp een eigen verenigingsleven met de vroegere noodkerk als parochiehuis. De betrokkenheid van de bewoners bij het parochiegebeuren was vanaf het begin erg groot. In 1949 werd het kerkelijk zangkoor opgericht. Er ontstonden bloeiende afdelingen van de K.A.B. en de Katholieke Mijnwerkersbond. De R.K. Vrouwenvereniging kwam tot grote bloei, evenals de jeugdverenigingen.

Het was de taak van de gemeente Stein om Nieuwdorp als woonwijk verder af te bouwen, inclusief een bescheiden winkelcentrum.

Er was ondertussen in 1950 reeds een eigen school gebouwd met als naam Don Boscoschool en bestemd voor jongens en meisjes. In 1953 werd een tweede school gebouwd, bestemd voor alleen jongens. Deze nam de naam Don Bosco over. De overblijvende meisjesschool werd voortaan de Mariaschool.

Meers Elsloo St. Jozef Kerk

De kinderrijke woonkern Nieuwdorp kreeg in 1960 nog een derde lagere school. Ook was er een kleuterschool, maar die liet zo rond de jaren zestig qua huisvesting nogal wat te wensen over.

Bouwstop

Door de aanleg van de autosnelweg Antwerpen-Keulen (A76) werden de oude kern en Nieuwdorp doorsneden. Tussen Nieuwdorp en Stein werd de autoweg diep ingegraven, maar de drie aangelegde bruggen onderhouden het verkeer tussen de twee kernen tot op de dag van vandaag.

In november 1975 had een ontploffing bij het naburige DSM, een bouwverbod tot gevolg. Pas in de jaren negentig van de vorige eeuw kwam er weer groei. Een vernieuwingsproces, gestimuleerd door de gemeente Stein, gaf de wijk een nieuw aanzicht.

Op 25 januari 1990 werd de kerk zwaar beschadigd door een storm. De torenspits waaide er af en kwam op het middenschip terecht. Er kwam helaas geen nieuwe torenspits vanwege de hoge kosten. In 1998 vierde de parochie Nieuwdorp het vijftigjarig bestaan.

Groenewald

Rond de kruising Koolweg en Steinderweg werden in de loop der tijd diverse huizen gebouwd. De bewoners hiervan werden "oet de hei" genoemd. In een van die huizen was een café gevestigd waarvan de uitbaatster uit het Moezelgebied afkomstig was. Naar een naast het café gelegen bosje noemde ze het café "Im Grünewald." Dat werd later Groenewald. Toen het café er al niet meer was, noemde men het stuk Steinderweg tussen Elsloo en Stein "onger in de Groenewald." Hoewel eigenlijk net niet in dit gebied gelegen, heeft men deze naam genomen als naam voor de Scholengemeenschap in Nieuwdorp.

Uit De Limburger van 20 september 2009:

De Kamp/Nieuw-dorp, gemeente Stein

Door: Wiel van Heumen

"Wij kwamen in de jaren '50 van de vorige eeuw naar Stein, en gingen wonen in de Kamp, dat al snel de naam Nieuwdorp kreeg omdat men de naam 'Kamp' toch niet zo geschikt vond.

Vader had werk gekregen als vulmachinist op de toenmalige cokesfabriek Emma. We kregen een woning in de Peldenstraat. De school en de kerk lagen aan dezelfde straat, net als enkele winkels, de kapper, een café en de kleine sigarenzaak van de familie Hol waar snuiftabak te krijgen was voor de mijnwerkers.

Nieuwdorp was min of meer een mijnwerkersdorp met kleine (en vochtige) huisjes die door de Staatsmijnen gebouwd waren. De eerste grotere huizen lagen aan de Peldenstraat. Rondom het dorpje waren alleen velden, bossen en fruitweiden, zover je kon kijken. Als kind hadden we veel speelruimte. Veldwegen gaven toegang tot een groot gebied. Aan de molen kon je alleen maar akkers en weilanden zien zo ver, ik denk tot Born als je zo ver zou kunnen kijken. Prachtig landschap."

Kerensheide / Centrum

"Auw Kerenshei"

De aanleg van de staatsmijn Maurits, die in 1926 officieel in productie werd genomen, betekende in 1918 ook de start van de woonwijk Kerensheide, behorende bij de gemeente Beek. Tot 1941 werden er woningen gebouwd in het in het groen gelegen Kerensheide, nu het terrein van NAK 4. In deze keurige wijk woonden in straten als de Koestraat, de

Kerensstraat en de Graethedelaan bijna alle beampten van het SBB en de cokesfabriek Maurits.

Na de sluiting en ontmanteling van Staatsmijn Maurits en cokesfabriek Maurits in 1966 en 1967 breidde de chemische industrie zich steeds verder uit. Kerensheide lag midden in het uitbreidingsplan en moest daar weg. Protesten hielpen niet en de wijk werd tussen 1972 en 1975 gesloopt. De bewoners verhuisden onder andere naar Stein.

Vanaf die tijd spreekt men van "Auw Kerenshei."

De naam Kerensheide is een veldnaam en verwijst naar de familie Kerens, bezitter van heidegrond. Bij de aanleg van de autowegen A2 en A76 zorgde een verkeersknooppunt voor de aansluiting tussen Kerensheide en Geleen. Dit knooppunt werd Kerensheide genoemd. Het knooppunt is een voorbeeld van een voltooid klaverblad. In de jaren zestig van de vorige eeuw zijn de eerste delen van het knooppunt aangelegd. Echter pas in 1973 heeft het knooppunt zijn huidige vorm gekregen. Het knooppunt is dus vernoemd naar de wijk Kerensheide.

Noodkerk

Nog voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog had Stein zich uitgebreid in noordoostelijke richting. Hier ontstond uiteindelijk een nieuwe wijk met eveneens de naam Kerensheide. Tot 1939 bestreek de parochie St.-Martinus de gehele gemeente Stein. In september 1936 ontving kapelaan J.F. Geurts van de parochie Lutterade-Krawinkel zijn benoeming tot bouwpastoor van Stein-Kerensheide. Op de zolder van de lagere school werd een noodkerk ingericht, die met

Kerstmis 1939 in gebruik genomen werd en tot de inzegening van de definitieve kerk in gebruik bleef. Geurts, nu pastoor, preekte in driehonderd kerken om geld in te zamelen voor zijn kerk. Tevens organiseerde hij een nationale loterij. In 1940 werd door aannemer Coppes uit Maastricht begonnen met de bouw van de parochiekerk. De bouw vorderde traag vanwege de materiaalschaarste en stakte begin 1942 geheel. Toch kreeg men het voor elkaar dat in het oorlogsjaar 1943 deze kerk werd ingezegend en in gebruik genomen. Architect van deze kerk was Alphons Boosten. De Sint-Jozefkerk ligt op een ruim, van plantsoenen en grasvelden voorzien perceel in de kern van Kerensheide. Achter de kerk en daar bouwkundig mee verbonden staat de gelijktijdig gebouwde pastorie. In de onmiddellijk nabijheid ligt de lagere school.

Uitbreidingen

In de loop der tijd breidde zich Kerensheide steeds verder uit en kwamen er diverse winkelveorzieningen, nijverheid en ook een gemeenschapshuis tot stand. Vele jaren was er in Kerensheide ook een ULO-school gevestigd, die in 1956 werd opgericht. In de jaren zestig van de vorige eeuw kwam een volgend uitbreidingsplan tot stand. Het beoogde de kernen van de gemeente Stein samen te voegen tot een harmonisch geheel. Ten oosten van de oude kern werd een nieuw centrum geprojecteerd. Dit vulde de ruimte binnen de bestaande U-vorm op en gaf Stein een nieuw hart. In het begin van de jaren zestig uit de vorige eeuw vond er tussen de drie bestaande wijken een grote expansie in de woningbouw plaats. Een nieuw centrum ontstond en dat werd benadrukt door hierin een nieuw gemeentehuis en een winkelcentrum te bouwen en dat de drie woonkernen Kerenheide, Oud-Stein en Nieuwdorp tot een harmonische bebouwing heeft aaneengesloten. Ook werden er plannen gemaakt om in dat nieuwe centrum een kerk te bouwen. Een voorshot hierop werd genomen door de bouw van een noodkerk, die 1 april 1966 in gebruik werd genomen aan de Drossaard Everhardstraat en voor vijf jaar werd gehuurd op grond van de gemeente Stein. Deze kerk was alleen in het weekend voor de eucharistieviering in gebruik. De noodkerkruimte werd in die dagen voor alle mogelijke samenkomsten gebruikt. Het plan was om deze noodkerk spoedig te vervangen. Dit moest vanwege het ontbreken van subsidiemogelijkheden

worden uitgesteld. In de loop van het jaar 1972 was het mogelijk met de uitbreiding van het winkelcentrum een multifunctionele ruimte te realiseren. Deze bouw werd in 1974 voltooid. De noodkerk werd toen vervangen door het Sociocentrum. Door de latere herinrichting van de Heirstraat tussen het winkelcentrum en bejaardenhuis De Moutheuvel kreeg dit gebied een verkeersluw karakter. Inmiddels is aan de Stadhouderslaan anno 2006 een nieuwe gemeentehuis gerealiseerd en in gebruik genomen.

Urmond

Uit archeologische vondsten in de Graetheide is bekend dat de zogenaamde Bandkeramiekers in de omgeving van Urmond circa zeventienduizend jaar geleden hebben gewoond. Dit van oorsprong nomadenvolk ging zich in bovengenoemde periode meer en meer op de landbouw toelleggen en zei het nomaden bestaan vaarwel.

Vóór en na de Romeinen waren hier de Eburonen en de Sunikers. Hierna waren het de Franken en de Karolingers.

De oudste schriftelijke vermelding van Urmond dateert van 14 juni 1153. Van het naastgelegen buurdorp Berg aan de Maas stamt de eerste schriftelijke vermelding uit het jaar 1296. Berg behoorde toen reeds met Urmond, Born, Holtum, Buchten en Guttecoven tot het ambt Born, dat oorspronkelijk een leen was, van het graafschap Loon.

In december 1324 was dit ambt Born Gelders bezit geworden. Door verkoop kwam het ambt in 1400 in het bezit van hertog Willem van Gulik. Bijna vier eeuwen lang bleven de vrijheid Urmond en het dorp Berg aan de Maas tot het hertogdom Gulik behoren. Door de inval van de Fransen in 1794 kwam een einde aan de Gulikse soevereiniteit.

Tijdens de Franse overheersing werden Urmond en Berg in 1800 namelijk samengevoegd tot één nieuwe gemeente Urmond. Van te voren hadden ze onder de Gulikse periode ieder een apart bestuur.

De nieuwe gemeente telde in het jaar 1800 ongeveer 630 inwoners. In 1798 had Berg namelijk 209 inwoners, terwijl Urmond het dubbele aantal telde namelijk 420.

Tot 1801 bleef het bezet. Toen werd de gemeente Urmond, samen met het voormalige Guliks gebied, ingelijfd bij Frankrijk. Van ongeveer 1801 tot maart

Terkerk te Urmond.

1804 was Aloïjs Ulrich "Maire" van Urmond. Vanaf 22 augustus 1804 wordt Ch. Heyen de eerste burger van Urmond. Hij krijgt dan de functie van schout. In 1825 kregen alle hoofden van gemeenten de titel van burgemeester.

Samen met verschillende omliggende gemeenten kwam de gemeente Urmond op 12 mei 1815 bij het Koninkrijk der Nederlanden. Onder deze soevereiniteit is de gemeente Urmond, behoudens de Belgische periode van 1830 tot 1839, blijven staan.

De gemeente Urmond, bestaande uit de kerkdorpen Urmond en Berg aan de Maas heeft precies 181 jaar bestaan. Vanwege de gemeentelijke herindeling in Zuid-Limburg hield de gemeente Urmond ingaande 1 januari 1982 op te bestaan en ging met Elsloo en Stein op in de nieuw gevormde gemeente Stein.

Julianakanaal

De aanleg van het Julianakanaal in de jaren dertig van de vorige eeuw doorsneed de gehele gemeente Urmond. De Maasdorpen Urmond en Berg werden in

Protestantse kerk Urmond.

een keer geheel afgesloten van alle achterland. De Urmondse Koestraat (nu Brugstraat) die een verbinding vormde met Geleen werd door het kanaal grotendeels van de landkaart geveegd. In tegenstelling tot Elsloo verdween in Urmond maar één woning tengevolge van het graven van het kanaal. Ook een van de mooiste natuurgebieden tussen Urmond en Stein, de bosrijke helling "het Hetzendaal" moest hiervoor wijken. Het Julianakanaal beperkte lange tijd de uitbreidingsplannen van de gemeente.

Urmond-Oost

Vanwege de mijnverzakkingen en de hiermee gepaard gaande wateroverlast in Oud-Urmond werden plannen ontwikkeld voor een nieuwe kern oostelijk van Urmond aan de andere kant van het Julianakanaal. Urmond was in de loop der tijd ten gevolge van de mijnbouw zeven meter gezakt, waardoor het lager gelegen gedeelte een aantal keren per jaar in het Maaswater kwam te staan. Het betekende uiteindelijk de sloop hiervan, inclusief het kloostercomplex van de paters Minderbroeders Conventuelen aan de Bath. In

het nieuwe Urmond kwam een nieuwe klooster en een woonwijk, inclusief een klein winkelcentrum. Hierdoor kwam de uit omstreeks 1800 stammende Standerdmolen aldaar in bebouwd gebied te liggen. Het klooster heeft inmiddels een andere bestemming gekregen, eerst als huisvesting van gastarbeiders van de DAF-fabrieken en later, tot op de dag van vandaag, als kantoorgebouw van DSM.

Gemeentehuis

Op zaterdagmiddag 27 augustus 1938 vond in de raadzaal van het nieuwe gemeentehuis de officiële openingsplechtigheid plaats. Dit gebeurde om 17.00 uur met het lossen van enkele kamerschoten. Hierna hield burgemeester V.W. Ruypers een toespraak voor de gemeenteraad met als genodigden raadsleden en wethouders en ambtenaren. Hierna volgde een muzikale en vocale hulde van de muziekkorpsen van Berg en Urmond en het Berghs Mannenkoor dat werd afgenomen door de Urmondse vroede vaderen en hun genodigden.

Tot aan de herindeling in 1982 bleef het beeldbepalende gebouw, ontworpen door architect ir. A. Swinkels uit Maastricht, dienst doen als het kloppend hart van de gemeente Urmond.

Rehabilitatie Oud-Urmond

De voormalige Gulikse Vrijheid Urmond ontleent zijn charme voornamelijk aan de gunstige aswerking van de straten. Steeds opnieuw heeft men een schilderachtig kijkje. Ten gevolge van de mijnverzakkingen en verwaarlozing verkeerden vele panden in vervallen toestand. Midden jaren vijftig werd Urmond vrijgegeven

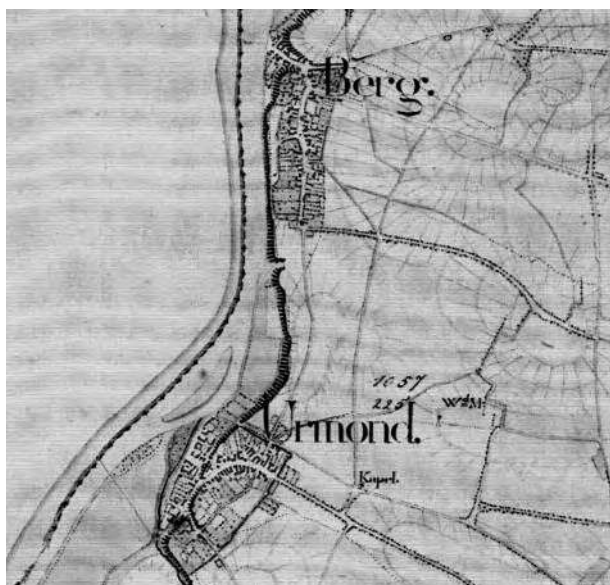
Nieuwe Sint Martinuskerk Urmond.

voor de huizenbouw. De grote vraag was of ook het bovengedeelte van Urmond moest worden gesloopt of hetgeen er was overgebleven, moest worden gerestaureerd.

Op 28 oktober 1955 verscheen hierover een "Rapport met advies inzake het oude centrum van het dorp Urmond", uitgebracht door de "Stichting tot instandhouding van voortbrengselen der gewestelijk bouwkunst in Limburg." Alle historische beschermde panden werden beschreven en aanbevelingen werden gedaan. Het gemeentebestuur kocht in 1956 hierop het monumentale pand Hoolstraat 1, waardoor dit van de slopershamer werd gered.

In 1956 was in Oud-Urmond inmiddels een nieuwe parochiekerk in gebruik genomen. De pittoreske terpkerk kreeg een bepaalde periode wel een andere functie, maar verpauperde door de jaren steeds meer.

Het zou nog twintig jaar duren voordat er echt schot in kwam. Dank zij particulier initiatief kwam er eerst een nieuw dak op het kerkgebouw en ontstond hierdoor ook meer bewustwording bij de Urmondse bevolking en de bestuurders om het bedreigd Urmonds cultuurgood te redden. Men name ook het monumentenjaar 1976 was een belangrijke factor, buiten het feit dat in die periode door de grote werkloosheid van overheidswege veel geld werd gestoken in de restauratie van bedreigde panden. Oud-Urmond als beschermd dorpsgezicht profiteerde hiervan en onderging hierna een ware gedaanteverwisseling.

Berg aan de Maas

Berg aan de Maas dankt zijn naam aan zijn ligging op de hoge rechter Maasoever met zijn typische dorpsstructuur, een lintvormige hoofdstraat, parallel lopend met de Maas.

Oude kerk van Berg na de verbouwing van 1905.

De eerste schriftelijke vermelding stamt uit het jaar 1296. Berg aan de Maas behoorde toen reeds met Urmond, Born, Holtum, Buchten en Guttecoven tot het ambt Born, dat oorspronkelijk een leen was, van het graafschap Loon. In december 1324 was dit ambt Born Gelders bezit geworden. Door verkoop kwam het ambt in 1400 in het bezit van hertog Willem van Gulik. Bijna vier eeuwen lang bleef Berg aan de Maas tot het hertogdom Gulik behoren. Door de inval van de Fransen in 1794 kwam een einde aan de Gulikse soevereiniteit. Tijdens de Franse overheersing werden Urmond en Berg aan de Maas in 1800 samengevoegd tot één nieuwe gemeente Urmond. Van te voren hadden ze onder de Gulikse periode ieder een apart bestuur. In 1798 had Berg aan de Maas 209 inwoners. Berg aan de Maas maakte met Urmond precies 181 jaar deel uit van deze gemeente Urmond. Vanwege de gemeentelijke herindeling in Zuid-Limburg hield de gemeente Urmond ingaande 1 januari 1982 op te bestaan en ging met Elsloo en Stein op in de nieuw gevormde gemeente Stein.

Ontwikkelingen

De aanleg van het Julianakanaal in de jaren dertig van de vorige eeuw doorsneed de gehele gemeente

Sloop hoofdgebouw NV Maasgrind- en Zandexploitatie Juliana, Raadhuisstraat Berg aan de Maas.

Urmond. Met Urmond werd Berg in een keer geheel afgesloten van alle achterland.

Bij de aanleg van het kanaal werd in Berg aan de Maas de 132 meter lange kademuur met een hoogte van ongeveer tien meter door de NV Maasgrind- en Zandexploitatie "Juliana" in gewapend beton opgetrokken. Tientallen jaren was het bijbehorend opslagterrein met laad- en losfaciliteiten aan het Julianakanaal een vertrouwde aanblik. Begin jaren tachtig van de vorige eeuw is deze bedrijvigheid, onder druk van de Bergse bevolking, verhuisd naar een industrieterrein bij Born. In de plaats hiervan verrees in het kader van het bestemmingsplan Juliana '81 een geheel nieuwe woonwijk, in de volksmond "Kanaalboulevard" genoemd. De eerste grootschalige woningbouw in Berg vond plaats in 1953. Toen kwamen er 36 woningen langs

Het veerpont Berg aan de Maas

het Julianakanaal en ontstond de buurt Soestdijk. Later volgde de buurt Nederheide en werd ook het voormalige voetbalveld op de Koningsberg volgebouwd.

Gemeenschap

Voor 1930 gingen de Bergse kinderen naar de lagere school in Urmond. Na een lange schoolstrijd kreeg Berg aan de Maas in 1930 een eigen katholieke bijzondere school aan de Kerkstraat.

Van oudsher heeft Berg aan de Maas een eigen parochiekerk, toegewijd aan de H. Michaël. De huidige parochiekerk is in 1959 vergroot. Alleen het middenschip is nog over van de in 1905 verbouwde kerk. Het veerpont aan de Maas naar België is 's zomers een belangrijke schakel in het fietstoerisme van en naar Belgisch- en Nederlands Limburg.

Sinds 1947 trekt ieder jaar in Berg aan de Maas (meestal) op de een na laatste zondag van augustus de bekende Oogstdankfeesttocht.

Zwerftochten door het Maaskants verleden

Harry Strijkers

Willem Voncken

Eerste kassier Boerenleenbank Elsloo

In mei en juni 2006 vonden in het kader van het eeuwfeest van de Rabobank Stein en Beek allerlei festiviteiten plaats. Ter gelegenheid hiervan is teruggeblikt op de ontstaansgeschiedenis.

Onlosmakelijk hiermee verbonden waren zeker de diverse kassiers, vroeger de spil van de plaatselijke Boerenleenbanken in onze regio. Een van deze steunpilaren was Willem Voncken, eerste kassier van de Boerenleenbank te Elsloo, die enkele jaren na het ontstaan van Boerenleenbanken in Beek en Stein werd opgericht. Wie was Willem Voncken?

Willem Voncken in jongere jaren.

Oprichter

Willem Hubert Voncken, geboren te Elsloo op 21 maart 1881, was een van de oprichters van de Boerenleenbank van Elsloo in 1908. Hij was getrouwd met Jeanette Eussen. Het echtpaar kreeg zeven kinderen, waarvan de twee zoontjes op jonge leeftijd overleden. De andere vijf meisjes binnen het gezin groeiden op in de ouderlijke woning aan de Raadhuisstraat 31 in Elsloo.

Boerderij

Het gezin Voncken-Eussen woonde tijdens de kassiersperiode van Willem van de Boerenleenbank Elsloo in de eigen boerderij aan de Raadhuisstraat 31 in Elsloo. Deze boerderij werd enkele decennia geleden verkocht en verbouwd tot het voormalige, bekende restaurant "De Bourgondische Hoeve."

De voorvaders van Willem Voncken woonden op de slakmolen bij het kasteel van Elsloo. De grootvader (Janssen-Lenssen) heeft de boerderij aan de Raadhuisstraat ongeveer midden negentiende eeuw gebouwd. Vervolgens woonden de ouders Voncken-Janssen hierin, daarna dus de familie Voncken-Eussen.

Oostelijk naast de boerderij van Willem lag een klein huisje en daarnaast met een hekwerk er tussen lag het gebouwtje van de Boerenbond Elsloo. Achter deze laatste lag in een weiland een schuur van de familie Voncken, waarschijnlijk het weiland met schuur, dat in 1909, met een lening van de Boerenleenbank, via notaris Boots werd gekocht. Het Boerenbond gebouwtje bestaat nu nog naast de parkeerplaats van het voormalige restaurant.

Het boerenbedrijf van Willem Voncken omvatte ongeveer 13 hectaren akkergrond en boomgaarden. Zijn landerijen lagen allemaal in de voormalige gemeente Elsloo. De van zijn echtgenote afkomstige landerijen in Geleen werden verkocht. Op de boerderij werden koeien gehouden en trekpaarden, waarmee ook veulens gefokt werden. De woning was bereikbaar via de grote korfboogpoort aan de straat met daarin een looppoortje.

Bank

Voor de bankactiviteiten van de boerenleenbank

Willem Voncken op latere leeftijd.

gebruikte Willem diverse woonvertrekken. Met name de woonkamer en de keuken waren in gebruik als wachtkamer voor de klanten. Kassier Voncken resideerde in de goede kamer, met eigen meubilair ingericht. Naast de toegangsdeur stond het enige bezit van de bank en wel de kleine bruine brandkast, in 1930 aangevuld met een groter exemplaar. De kassier had zijn plaats aan de grote woonkamertafel op een normale zitstoel. De klant nam plaats aan de overzijde van de tafel.

De bank had geen vaste bezoeken. Zondags was er meestal zitting na de Hoogmis. De kinderen noemden het bezoek vaak "zich gaon beechte." De inspecteur van de Centrale Boerenleenbank van Eindhoven kwam altijd onverwacht en bleef bij de kassier eten. De boeken werden afgesloten tijdens de bestuursvergadering van 31 december. Bij bestuursvergadering werd zijn vrouw ingeschakeld voor de koffievoorziening. De jaarvergaderingen vonden altijd plaats in het patroonaat/tondeelzaal aan de Dorpstraat, thans verbouwd tot appartementen.

Antonius

Voncken telde alle kasstaten zelf, er was immers geen telmachine beschikbaar. Vaak werd na het boerenwerk gewoon het bankwerk gedaan in de woonkamer, waar moeder en kinderen bezig waren met huishoudelijk werk, spelletjes deden en praatten. Als hij soms een telfout had gemaakt, baden de kinderen tot de Sint Antonius, dat hij toch het dubbeltje mocht vinden. Alleen bij de overdracht van het kassierschap werd een telmachine geleend van de "Veiling" in Beek, waar een neef bedrijfsleider was. In latere jaren kocht kassier Voncken een mooie houten tweezijdig bruikbare bureau. Kinderen kregen al vroeg een spaarbankboekje, lang, smal en met blauwe omslag, en zij brachten hun gevulde spaarpot mee naar de bank. Het gebeurde wel eens dat een kind begon te huilen als het de lege spaarpot terugkreeg.

Opleiding

Het benodigde geld arriveerde meestal via de post in zwaar verzegelde enveloppen. Soms moest er wisselgeld gehaald worden. Een dochter van ongeveer tien jaar heeft eens duizend gulden moeten gaan wisselen bij notaris Hoefer aan de Stationstraat in Beek. Vader Voncken meende dat men een kind toch wel niets zou doen. Voncken had geen verdere schoolopleiding dan lagere school. Hij had echter een goed boerenverstand en via het hoofd der school, meester Hennissen, maakte hij zich de Franse taal eigen.

Voorvallen

In het gezin Voncken werd nooit over bankzaken gesproken. Er zou misschien iets kunnen uitlekken. Dat was en bleef het geheim van vader. Toen een nieuwsgierige bezoeker aan Voncken vroeg: 'Dae zal waal eine sjoáne cent höbbe', antwoordde deze: 'Jao, dae haet tied genóg óm te sjoere!'. Ook over de verdiensten van de kassier werd nooit gesproken, ook niet in relatie tot het belang van de bankinkomsten voor de gezinseconomie.

Er is slechts eenmaal in de boerderij van Voncken ingebroken. Dat is gebeurd omstreeks 1918. De inbreker kwam via het raam van het kamertje aan de voorkant binnen.

Water

Toen de Maasdijkdoorbraak in 1926 plaatsvond waren bestuursleden op bezoek bij de kassier. Hij ging mee

kijken en de volgende dag ging hij opnieuw naar Meers en hij zag dat de dijk verder was weggeslagen, ook het stuk waar hij de afgelopen nacht op gestaan had. Voncken gaf onderdak aan koeien van bestuursleden uit Meers, die op de mesthoop en in de doorgang naar het achtererf een veilige plek kregen.

Tijdens de eerste wereldoorlog bleef alles normaal. In de boerderij werd wel onderdak verleend aan enkele gevluchte Belgen onder meer de vrouw en kinderen van een onderwijzer uit Rekem. Kassier Voncken bezocht regelmatig de vergadering van de kassiers op het hoofdbureau in Eindhoven. Mede hierdoor kreeg hij veel contact met de kassiers uit Geleen-Eindstraat (Caspar á Campo), Lutterade (van Hinsberg), Beek (Knops) en Stein (hoofd der school Goossens).

Vrij snel na de oprichting van de Boerenleenbank werd de noodzaak van een postkantoor duidelijk. Er moesten immers vaak allerlei zaken worden verstuurd. Tot dan was men op het postkantoor van Beek aangewezen.

Boerderij Voncken.

Functies

Kassier Voncken heeft midden in een aantal ontwikkelingen binnen de Elslope gemeenschap gestaan. Zeker in de periode van zijn kassierschap. De relatie met het kassierschap is niet altijd duidelijk, maar wel aannemelijk. Hij was medeoprichter en voorzitter van de Boerenbond Elslope en medeoprichter van fanfare De Maasgalm. Vele jaren was hij spelend lid van de Maasgalm. Voncken was verder vele jaren bestuurslid van het kerk- en schoolbestuur. Hij was bestuurslid van de zuivelfabriek van Elslope, in de volksmond bekend als de "fótsj", gelegen aan de Kaakstraat.

In 1950 droeg hij het kassierschap over aan de door de ledenvergadering gekozen Frans Odekerken, een zoon van een nicht van kassier Voncken. Maar liefst 41 jaar had hij dit secuur werk verricht. Odekerken woonde in de boerderij westelijk van de boerderij Voncken, Raadhuisstraat 27. Willem bereikte de gezegende leeftijd van bijna 86 jaar. Hij overleed in het Ziekenhuis van Sittard op 3 februari 1967.

Lei Alberigs

Een Limburgse cultuurambassadeur uit Elslope

Ruim vijf jaar na zijn overlijden kreeg de uit Elslope afkomstige Lei Alberigs, een van Limburgs grootste kunstverzamelaars in 2003 een eigen museum. Het is gevestigd in het voormalig klooster van de Zusters van Liefde in Venlo, waar de Lei Alberigs Museumkapel is ingericht. Het is niet toevallig dat zijn verzameling in Venlo is ondergebracht, want Lei was vanaf 1965 daar werkzaam en van 1971 tot 1982 directeur van het museum van Bommel van Dam.

Maurits

Leonard Mathieu Alberigs kwam ter wereld te Elslope op 26 februari 1921. Zijn vader was zelfstandig kleermaker en exploiteerde enkele textielwinkels. Na de lagere school toog de jonge Lei naar de Mulo in Sittard en behaalde zijn A-diploma, het middenstandsdiploma en het typediploma met steno. In de oorlogstijd studeerde hij vier jaar MO-Boekhouden. Later nam hij privé-lessen. Vanaf 19 februari 1945 kwam hij bij de Staatsmijnen als kantoorbediende "in tijdelijke losse dienst" met als standplaats de staatsmijn Maurits in Geleen. In de hierop volgende tijd behaalde hij nog enkele diploma's. Lei werkte bij diverse afdelingen, het laatst als plaatsvervangend chef van de gereedschapsadministratie. Op 1 januari 1953 werd hij bevorderd tot aspirant-beambte. Een jaar later was hij bureau-beambte. Het administratief werk kon Lei echter niet boeien en was voor hem te weinig afwisselend.

Overstap

In 1958 maakte hij kenbaar iets te willen doen op het personele- sociale of culturele gebied bij het bedrijf. Hij verwees hierbij naar zijn culturele activiteiten in Elslope. Lei was toen ook medewerker van verschillende streekperiodieken, waarin hij schreef over het culturele en sociale leven van zijn streek.

Lei Alberigs aan zijn bureau bij de staatsmijn Maurits.

In 1950 nam hij, samen met onder andere Harry Dobbelsstein, zitting in een Comité van Bijstand met als doel fanfare De Maasgalm aan nieuwe instrumenten te helpen. Een van de activiteiten die destijds geld in het laatje brachten, was het organiseren van toneelavonden. Na drie jaar ging men hiermee zelfstandig verder. Het begin van het destijds befaamde Toneel Toernooi der Lage Landen. Hiervan was hij vele jaren voorzitter met aan zijn zijde Harry Dobbelsstein.

Alberigs blijft in Elsloo verder in de herinnering als de componist en tekstschrijver van het carnavalsliedje "Es Sajelaer gebaore." Dit liedje werd door hem in 1952 gecomponeerd in een periode dat Elsloo nog geen georganiseerde carnaval kende. In Stein en Beek was dit wel het geval. Dat zat Lei dwars en hij wilde daar wat aan doen door een carnavalsliedje te schrijven en te componeren. Lei en zijn broers hebben deze carna-

valskraker van Elsloo destijds voor het eerst in de open lucht uitgevoerd bij het Heilig Hartbeeld. In de jaren zeventig van de vorige eeuw is dit liedje door het jongerenkoor Escolum op een 45 toerenplaatje gezet en dat werd toen in de Maaskant een regelrechte "hit" tijdens de carnavalsdagen.

Via zijn broer Geert kwam Lei in contact met de beeldende kunst en leerde via zijn broer directeur Scheffers en de docenten Harry Koolen en Willy Gorissen kennen. Lei kreeg zijn zin, omstreeks 1960 was hij "bedrijfsredacteur." Hij ging de bedrijfspagina "Maurits" van het bedrijfsblad "Nieuws" van de Staatsmijnen verzorgen. Een andere taak was het inrichten van tentoonstellingen en de verzorging van de interne propaganda en voorlichting. Hier ontwikkelde hij zijn journalistiek talent en goed gevoel voor esthetische vormgeving. In die periode werkte hij ook samen met

zijn broer Geert, die bij de Voorlichtingsdienst van de Staatsmijnen werkte en hem hielp bij het ontwerpen van catalogi, uitnodigingen en affiches.

Venlo

Ten gevolge van de mijnsluitingen, de Staatsmijn Maurits ging als eerste dicht, moest Lei omzien naar een andere baan. De Staatsmijnen bemiddelden bij het verkrijgen van een nieuwe werkring. Op 30 december 1965 kreeg hij eervol ontslag bij de Staatsmijnen en kwam hij op 31 december 1965 in dienst bij de gemeente Venlo als hoofdamtenaar voor Culturele Zaken.

In de functie van directeur van de Culturele Dienst Venlo werd hij directeur van het Cultureel Centrum, het Concertgebouw "De Prins" en het in 1971 opgerichte Museum van Bommel van Dam. Hij had de wind mee in deze periode en zette met al zijn gewicht en culturele eerbied de schouders er onder. Onder zijn leiding verwierven het Cultureel Centrum en het Museum Van Bommel van Dam internationale faam op het gebied van de moderne kunst. Ook de Vlaamse kunst kreeg bij hem ruim baan. Albert Servaes, Constant Permeke, Albijn van den Abeele en de schilders van de Leie, Roger Raveel, Octave Landuyt, Burssens en vele andere werden door middel van een overzichtstentoonstelling gepresenteerd.

Karel Appel, Antoon Rooskens, Kees Verwey, Aad de Haas, maar ook Henri Jonas, Bellefroid en vele vergeten Limburgers, alsook de jongere generatie waaronder Patrick Creighton, Jos Hamelers, Harr Scheffer en Anthonie van Lieshout werden door hem tentoongesteld.

In Venlo organiseerde hij 200 exposities. Lei nam deel aan de oprichting van het museumjournaal en was in 1969 de grondlegger van de grafiek verkooptentoonstellingen. Deze verkooptentoonstellingen gingen op dezelfde dag en hetzelfde tijdstip van start in Venlo, Hilversum en Eindhoven. De grafiekmanifestaties bezorgden honderden Nederlandse grafici werk. In 1980 kreeg hij op 17 oktober in Hasselt de eerste Paul Haimon Cultuurprijs uitgereikt voor zijn vele verdiensten op cultureel gebied.

Op 1 oktober 1982 nam Lei Alberigs, afscheid als directeur van de Venlose Culturele Dienst, temidden van zijn 200e tentoonstelling "Vier Vlaamse schilders van de Nieuwe Visie."

Trajecta

Na zijn vervroegde pensionering in 1982 ging Lei onverdroten door met zijn culturele activiteiten. Hij werd voorzitter van de Stichting Trajecta en organiseerde in 1983, 1985 en 1987 de grote kunsttentoonstelling Trajecta in de Eurohal te Maastricht. Op deze kunstmanifestatie werd het werk van de hedendaagse "professionele Limburgse kunstenaar" op uitbundige wijze aangeprezen. Binnen het Trajecta-stramien mochten echter geen "amateur-kunstenaars" exposeren. Als reactie daarop richtte hij in 1986 de Alphons Winters Stichting op met als doel tweejaarlijks een expositie te organiseren voor Limburgse schilders die als "niet-professioneel" te boek staan.

Lei roemde veelvuldig de kwaliteit van de Limburgse beeldhouwers. Voor Lei telde slechts de kwaliteit van het kunstwerk. De status van de maker ervan (professioneel of amateur) was voor hem van ondergeschikt belang.

Bij gelegenheid van zijn 65e verjaardag werd hem een "Liber Amicorum-boek" aangeboden en ontving hij in juni 1986 de zilveren erepenning van de provincie Limburg.

Bourgondiër Lei Alberigs overleed in het Sittards ziekenhuis op maandag 11 januari 1998 na een langdurige ziekte. Na de uitvaartdienst op donderdag 15 januari in de oude St.-Augustinuskerk is hij in Elsloo begraven.

Verheugend was de instelling van de Lei Alberigs Prijs in 1999 door de Culturele Werkgroep Stein, in samenwerking met de Stichting Lei Alberigs i.o., bedoeld voor niet-professionele Limburgse beeldhouwers. Doodjammer is dat na een veelbelovend begin deze prijs door "buitenstaanders" werd overgenomen en inmiddels een stille dood is gestorven.

Sjeng Gorissen

Een Steinder in Elsloo

Vlak voor de carnavalsdagen van 1998 overleed plotseling Sjeng Gorissen, oud-directeur van de voormalige Sint Gillisschool van Elsloo op 16 februari in Nijmegen. Hij was in touw voor de ledenraad van de Zorgverzekeraar VGZ, waarin hij namens de Katholieke Onderwijs Vereniging (KOV) zitting had. Sjeng Gorissen was een man die vele jaren achtereen het onderwijs heeft gediend, eerst als onderwijzer, later als directeur van de Sint Gillis-school in Elsloo. Ook op

sociaal-cultureel gebied heeft hij zich in Elsloo zeer verdienstelijk gemaakt. Hij werd 66 jaar oud. Zijn uitvaartdienst vond onder grote belangstelling plaats op zaterdag 21 februari 1998 in de Mariakerk van Elsloo.

Scepsis

Steinder Sjeng Gorissen was eerst onderwijzer in Stein en kwam hierna als leerkracht aan een Elsloose school. Hier leerde hij ook zijn vrouw Riet kennen, die ook onderwijzeres was. Het is niet verwonderlijk dat hij als geboren Steindenaar (17 mei 1931) in het begin met de nodige scepsis werd gadeslagen door de inwoners van Elsloo. Gorissen trok zich daar niets van aan, nestelde zich in Elsloo en vergaarde veel respect door zijn inzet voor de Elsloose gemeenschap.

Als hoofd / directeur van de school was hij in Elsloo een vanzelfsprekende vraagbaak. Die kwaliteit liet hij zich overigens ook graag aanleunen. Hij pakte veel dingen aan, ook op school. De Sint Gillis-school was één van de eerste scholen met een eigen oudercomité, dat Sjeng Gorissen op inspirerende wijze inschakelde

Sjeng Gorissen bij zijn vijftigste verjaardag.

bij allerlei activiteiten. Met de ouders organiseerde hij aan het einde van het schooljaar wandeltochten of fiets-tochten. "Dan zag je alleen maar lachende gezichten. Jonge leerkrachten vertelden van hun werk op school en op deze wijze betrokken wij de ouders bij het onderwijs" aldus Sjeng in een interview in een onderwijstijdschrift. De normale ouderavonden waren volgens hem steeds een doorslaand succes en vrijwel niemand van de ouders ontbrak.

In 1968 kwam de nieuwbouw van de Sint Gillisschool gereed. Van die school met een eigen handenarbeid-lokaal en een aula maakte Gorissen een gemeenschapshuis, een plek waar allerhande verenigingen voor hun activiteiten terecht konden. De aula van de school was beschikbaar voor de fanfare, de muziekschool, het zangkoor en de vrouwenbond. Sjeng was 37 jaar lang werkzaam in het onderwijs. Bij gelegenheid van zijn afscheid van het onderwijs in 1988 kreeg hij voor zijn jarenlange inzet voor de plaatselijke gemeenschap de zilveren erepseld van de gemeente Stein.

Elsloo

In zijn glorietijd kon in Elsloo veel, als Sjeng er maar bij was. Het is uit die betrokkenheid ook te verklaren, dat Elsloo Gorissen wist te vinden voor het aanpakken van buitenschoolse activiteiten. Hij stond in 1959 als medeoprichter aan de wieg van het streekmuseum Schippersbeurs in Elsloo. Dit museum Op de Berg in Elsloo is sinds enkele jaren geregistreerd en heeft een uitgebreide collectie museale voorwerpen, zoals stenen, kruiken en potten uit de zogenaamde bandkeramische periode - ongeveer vierduizend jaar voor onze jaartelling. Verder onder andere landbouwwerktuigen en een oude dorpswinkel met originele winkelwaar. Hij was dertien jaar penningmeester van het museum. Na zijn pensionering kwam hij terug in het stichtingsbestuur van het streekmuseum. Bij zijn overlijden was hij vice-voorzitter van dit stichtingsbestuur.

Gorissen heeft zich verder intensief ingelaten met het jeugdwerk. Zo was hij actief betrokken bij de oprichting van de jeugdsoos Utopia in de jaren zestig en oprichter van het jeugdcarnaval in 1965 en hoofd-leider van een vrije jeugdvereniging; een reeks van activiteiten die zeker zullen hebben bijgedragen aan de vorming van een hechte gemeenschap in Elsloo.

Zijn vriendelijke wellevendheid verschaftte hem toegang tot allerlei jury's, waarin de prestaties soms met

ruime maten werden beoordeeld. Zo mochten de *Zaate hermeniekes*, die tijdens het carnaval langs de cafés trekken stevast rekenen op een oordeel, dat geheel in overeenstemming met de werkelijkheid van die dagen. In Elsloo was hij namelijk de drijvende kracht achter de "Aelser Kaetelemuziekjurie." In 1978 was hij een van de initiatiefnemers van dit "harmoniekestreffen" op carnavalsdinsdag. Hij zou enkele dagen later worden gehuldigd als jubilaris van deze jury. Vanwege zijn overlijden gingen enkele activiteiten van het "harmoniekestreffen" niet door.

Sjeng Gorissen in een groepsfoto van het bestuur streek-museum Schippersbeurs.

Uniformfonds

Voor het uniformfonds van fanfare De Maasgalm, waarvan hij voorzitter was, wist hij in betrekkelijk korte termijn een bedrag van vijftigduizend gulden bij elkaar te vergaren. De pakken, waarin de muzikanten van De Maasgalm waren gestoken, waren al vijftien jaar oud en hoognodig aan vervanging toe. Sjeng Gorissen zag niks in het leuren met loten langs de deur. Dat schoot volgens hem niet op. Er werd een geluidswagen gehuurd en onder de pakkende slagzin *Laat de fanfare niet zakken, steek ze in nieuwe pakken* werd in tijd van drie uur ruim zesduizend gulden opgehaald.

Bij het 95-jarig bestaan van de fanfare in 1993 was hij voorzitter van het feestcomité. Het is niet verwonderlijk dat hij later is benoemd tot Lid van Verdienste van fanfare De Maasgalm. Ook het Majorettenkorps Star Light en de schutterij St.-Hubertus konden op hem rekenen bij speciale jubilea van deze verenigingen.

Onderwijsbelangen

Ruim drie en dertig jaar was Sjeng Gorissen een toegewijd kaderlid van de Katholieke Onderwijs Vakorganisatie (KOV), waarvan hij twaalf jaar eerder lid was geworden. Hij was een man die over een breed front inzetbaar was en die op tal van plekken in de regionale organisatie van de KOV niet de lichtste karweitjes op zijn nek nam. Met andere kaderleden van de afdeling Limburg had Gorissen gemeen, dat zij in de beginjaren van hun KOV-tijd over geen faciliteiten beschikten. Veel moest daarom in de late uurtjes of 's nachts worden gedaan.

Drieëntwintig jaar leidde hij de kring Beek van de sectie basisonderwijs met leden die op zo'n twintig scholen werkzaam waren. Met straffe hand, want hij was een voorzitter die er van hield op tijd te beginnen en te eindigen.

Zijn werkzaamheden voor de KOV beperkten zich niet tot het bestuurslidmaatschap van de kring Beek. Sjeng Gorissen maakte ook deel uit van het bestuur van de afdeling Westelijke Mijnstreek en hij was voorts vanuit de KOV secretaris-penningmeester van de schoolbegeleidingsdienst aldaar.

Sjeng was voorts sinds 1989 lid van de Ledenraad en de Raad van Advies Noord- en Midden-Nederland van Zorgverzekeraar VGZ en dat vanwege het feit, dat hij reeds vanaf 1970 lid was van de landelijke commissie collectieve voorzieningen van de KOV. Sjeng was als vertegenwoordiger van de KOV zeer betrokken binnen de ontwikkelingen van VGZ. Reeds in het begin van de jaren zeventig had de sectie voor de leden van de kring Beek met VGZ een collectief contract afgesloten, een aantrekkelijke voorziening waardoor ook mensen van buiten de kring mee konden doen. Een andere functie die Sjeng nog bekleedde bij zijn overlijden was het penningmeesterschap van de Stichting Schoolpedagogisch Centrum Westelijke Mijnstreek. Hij viel hier ook op door zijn betrokkenheid, deskundigheid en inzet.

Zijn lijst is nog niet compleet, want hij was ook

jarelang bestuurslid van de Katholieke Schoolraad Limburg, afdeling I, tot de opheffing er van.

Op landelijk terrein was hij op het moment van zijn overlijden actief als bestuurslid van de afdeling Limburg van de Katholieke Omroep (KRO) en lid van de ledenraad van de KRO in Hilversum.

Zoals dat vaker gaat met verenigingsmensen kreeg Sjeng steun en ruimte van het thuisfront. Echtgenote Riet, voor hun huwelijk ook werkzaam geweest in het onderwijs, heeft hem die ruimte gegeven en was er bij als het nodig was.

Kapelaan Jan Willem Berix

Priester en verzetsheld

Jan Willem Berix werd geboren op 12 april 1907 in Meers-Elsloo als enig kind van de echtelieden Joannes Berix en Maria Catharina Vaessen.

Hij woonde met zijn ouders in de hoeve onder aan de brug van Stein langs de Ur en de weg naar Urmond. Na de lagere school ging hij naar het Bisschoppelijk College te Sittard, waar hij in 1927 slaagde voor zijn eindexamen gymnasium. Hij wilde graag priester worden en volgde daarom twee jaar colleges filosofie te Rolduc. Vervolgens studeerde hij vier jaar theologie op het grootseminarie in Roermond. Berix was als student geen hoogvlieger, maar maakte zijn studies af. Op 1 april 1933 wijdde de bisschop van Roermond, mgr. dr. J.H.G. Lemmens, hem tot priester. Twee weken later droeg hij in zijn geboorteplaats Meers zijn eerste heilige mis op. Op 10 september 1933 werd hij benoemd tot kapelaan van de St.-Pancratiusparochie te Heerlen. Hier was hij belast met het jeugdwerk in de parochie.

Ouderlijke woning te Meers van Jan Willem Berix.

Verkenners

Hij werd benoemd tot directeur van de jongenscongregatie en aalmoezenier van de R.K. Verkennersgroep St. Paulus. Kapelaan Berix was zeer geliefd bij de jeugd. Met de verkenners trok hij op zomerkamp naar het Gerendal, de Wereldjamboree in Vogelenzang en het kamp St. Joris te Weert. Hij zette zich in voor armen en hulpbehoevenden. Zijn werk voor de verkennerij bracht hem in het begin van de Tweede Wereldoorlog in conflict met de bezetter. In 1941 werd het jeugdwerk verboden. Kapelaan Berix slaagde er nog juist in alle bezittingen van de St.-Paulusgroep op de zolder van de kapelanie onder te brengen. Door zijn inzet voor de in nood verkerende medemens kwam hij in het verzet terecht. Zo nam hij bijvoorbeeld contact op met artsen en gemeenteambtenaren om een groot aantal vrijstellingen te regelen voor jongens en jonge mannen die werden opgeroepen voor tewerkstelling in Duitsland. Ook gaf hij samen met een arts voorlichting over hoe men vrijstelling kon verkrijgen. Hij zorgde voor onderduikadressen voor jongens die toch werden opgeroepen voor de Nederlandsche Arbeidsdienst of voor werk in Duitsland en hij zorgde tevens voor hun levensonderhoud.

Verzet

Alle particuliere verzetsorganisaties werden door hem gebundeld tot een groep die zich aansloot bij de Landelijke Organisatie voor Onderduikers (LO). Berix werd leider van het district Heerlen van deze organisatie. Zijn verzetsnaam was Giel. In 1944 werden bij een diefstal van bonkaarten in Sittard drie verzetsmensen opgepakt. Een van hen noemde na lange verhoren de naam van kapelaan Berix. De Sicherheitsdienst (SD) begon een klopjacht en de kapelaan moest daarom op 23 maart 1944 zelf onderduiken. Hij wist enkele maanden uit handen van de Duitsers te blijven, maar op 24 juni sloeg het noodlot toe. Berix nam deel aan een vergadering van districtsleiders van het LO in het klooster St.-Louis van de Broeders van de Onbevleete Ontvangenis te Weert. De SD was door verraad onder dwang (D.C. (Bob) Jesse) van deze vergadering op de hoogte en arresteerde de aanwezigen. De kapelaan werd met zijn kameraden Jac Naus, Guus Hermans, Theo van Helvoort, Jacques Knops, Sef Mulkens, Jan Hendrickx en Joe Russel naar het kamp Vught gebracht. Ook hier was hij een steun voor zijn

Jan Willem Berix op jonge leeftijd.

medegevangenen. Via de luchtkoker wist hij met zijn lotgenoten in contact te blijven. De verhoren en zware mishandelingen hadden geen uitwerking; Giel bleef zwijgen. Op 6 september 1944 werd hij per trein naar Oraniënburg vervoerd. Daar werd hij in de Heinkel vliegtuigfabriek tewerkgesteld. Hier raakte hij besmet met dysenterie, welke ziekte hij ternauwernood overleefde. Lichamelijk een wrak, werd hij in oktober via Sachsenhausen naar Bergen-Belsen gebracht. In dit laatste kamp heerste door de onhygiënische toestanden vlektyfus. Aan deze ziekte is kapelaan Berix, vermoedelijk op 13 maart 1945, overleden.

Op dinsdag 29 mei 1945 was er in de overvolle Pancratiuskerk een plechtige Heilige Mis van requiem voor kapelaan Berix, geleid door deken Nicolay. Na de H. Mis verrichtte kapelaan Keulen de absoute aan de katafalk, waarop de stola, misboek en kelk van de overledene waren geplaatst. Deken Nicolay hield een korte maar gevoelige lijkrede. Hierna zong het zangkoor het meerstemmige "Piu Jesu" van Jos Beltgens.

Borstbeeld

Het zou nog elf jaar duren voordat een aantal personen begin 1956 actie ondernam om iets te doen voor deze grote zoon van Meers. Een onderhoud met pastoor P. Funken van Meers leidde tot de oprichting van een parochieel comité dat zich ten doel stelde een monument voor hem op te richten. Giften voor de kosten van dit monument konden worden gestort op de giro-rekening van de pastoor van Meers-Elsloo. De kosten voor het borstbeeld werden geschat op achthonderd gulden. Ook vanuit Heerlen kwamen giften binnen. De plaats was al bepaald en wel de kleine driehoek op de splitsing van de weg Meers-Maasband aan het einde van de afrit van de brug over het Julianakanaal, welke Stein en Meers met elkaar verbindt. Dit was ook vlakbij zijn ouderlijke woning. Hierover was men reeds in onderhandeling met Rijkswaterstaat. Bij beschikking van 30 juni 1956 nr. 5784 verleende de hoofd-ingénieur van de Rijkswaterstaat in Limburg aan de gemeente Stein vergunning om op rijksterrein in Stein een herdenkingsmonument op te richten. Dit werd op 4 juli 1956 door de gemeente Stein aanvaard.

Kapelaan Jan Willem Berix.

Ook een kunstenaar werd benaderd in de persoon van de Roermondse beeldhouwer Joep Thissen, die in het atelier van St. Joris te Beesel werkte. Hij maakte een borstbeeld van gebakken, bronskleurige klei, dat op een zuilvormige voetstuk van lichte en zwarte baksteen werd geplaatst. Op een plaat in de bakstenen zuil werd de volgende tekst gebeiteld: "Niemand heeft groter liefde dan hij die zijn leven geeft voor zijn vrienden." (Joan. 15-13)

Met deze woorden schreef beeldhouwer Joep Thissen de hele levensgeschiedenis van kapelaan Berix op het monument.

De gemeente betaalde een aparte gedenkplaat met

Borstbeeld van kapelaan Berix.

hierop de namen van de gesneuvelde militairen en burgerslachtoffers in en van Stein gebeiteld, vervaardigd door steenhouwerij Bröls uit Beek. Deze gedenkplaat kostte honderd gulden.

Op donderdag 16 augustus 1956 begon men met de plaatsing van het monument. Deze werkzaamheden werden kosteloos verricht door aannemersbedrijf J. Schutjens-Berix uit Geleen en transportbedrijf Paulissen en Wauben uit Geleen.

Op zondag 2 september 1956 was het zover, de onthulling van het borstbeeld bij "De drie Buimpkes." Dat gebeurde in aanwezigheid van de kapelaan Berix, Verkennergroep en de Verkennersdrumband uit Heerlen en vele autoriteiten.

Na een plechtig Lof om 15.00 uur in de parochiekerk van Meers ging een grote stoet naar het monument, muzikaal opgeluisterd door de fanfares van Meers en Stein.

De heer Vaessen heette, namens het organisatiecomité, iedereen welkom, inclusief de colleges van burgemeester en wethouders van Stein en Elsloo, die bij die gelegenheid in jacket en hoge hoed waren opgekomen. De feitelijke onthulling gebeurde door de drie petekinderen van kapelaan Berix, namelijk Gielke Stijnen, Gielke Vaessen en Gielke van Schoubroek en een neefje van Berix. Zij vormden een erewacht rondom het monument. De onthulling gebeurde door het wegtrekken van de Nederlandse vlag, die over het borstbeeld was bevestigd.

Hierna volgden toespraken door pastoor Funken, burgemeester Corten en de heer Crasborn uit Heerlen, afgevaardigde van de "Nationale Federatieve Raad van het Voormalig Verzet."

Ook de heer Spruit, medegevangene van kapelaan Berix in kamp Vught, kreeg het woord en vertelde iets over zijn ervaringen met de kapelaan in het kamp. Ondanks de motregen was de publieke belangstelling zeer groot. De "Last Post" werd gespeeld door pistonnist A. Cremers van de fanfare van Stein.

Tot slot:

Ieder jaar wordt aan dit kapelaan Berix-monument op 4 mei de officiële dodenherdenking van de gemeente Stein gehouden. In Heerlen en Stein zijn straten naar hem genoemd. Vanaf 1974 heet de verkennergroep St.-Paulus van de St.-Pancratiusparochie "Scouting kapelaan Berix."

Het Bergse Beatrixplein in een nieuw jasje

Het Beatrixplein in Berg aan de Maas kreeg onlangs in opdracht van de gemeente Stein, een face-lift met een nieuwe bestrating en aangepast straatmeubilair, uitgevoerd door aannemer Martens uit Beek. Dit was voor de Isodorusclub, gelieerd aan de Stichting Oogstdankfeesten, aanleiding om het vernieuwde Bergse plein officieel te heropenen. Dit gebeurde op zaterdag 1 juli 2006 met medewerking van de Isodorusband, harmonie Sint Joseph Berg aan de Maas en de Schuttekapel van Buchten.

Maasdorp

Met vele andere Maasdorpen behoort het oude Berg aan de Maas, gelegen op de laatste noordelijke uitlopers van het Zuid-Limburgse heuvelland, tot die dorpen met een typische lintvormige hoofdstraat, parallel lopend met de stroomrichting van de Maas. Aan weerszijden van die hoofdstraat - de huidige Kerkstraat, Maasstraat en Julianastraat - kwamen allerlei steegjes uit, uitkomend op de Maas of via de Graetheide naar de hoger gelegen akkerlanden.

De huidige straten van Berg aan de Maas worden door drie pleinen gemarkeerd. Het Beatrixplein ligt in het

Het veranderend aanzien van het Beatrixplein.

oudere gedeelte van Berg. Het Ireneplein vormt het centrale punt tussen de drie na-oorlogse uitbreidingswijken, namelijk Soestdijk, Nederheide en Koningsberg. Als laatste is het Michaëlsplein ontstaan na verdwijning in 1983 van Grind- en zandexploitatiebedrijf Juliana BV, Betonmortelcentrale Mebin BV en de Betonwarenfabriek Mebin BV uit Berg aan de Maas. Hierop ontstond in het kader van het Plan Julianastraat '81 de buurt Kanaalboulevard met in het midden bovengenoemd Michaëlsplein in de jaren tachtig van de twintigste eeuw.

Naam

Komend vanaf de kanaalbrug kan men alleen via een soort drempel het gerenoveerde nieuwe Beatrixplein oprijden. Ook komend vanuit de Pastoor Eyckstraat kan niet meer recht door worden gereden en wordt men naar links geleid. Het plein is hierdoor verkeersluwer gemaakt zonder dat dit ten koste is gegaan van het aantal beschikbare parkeerplaatsen.

Zoals bekend wordt geacht, draagt het plein de naam van de huidige koningin Beatrix, vanaf 1980 staats-hoofd van het koninkrijk der Nederlanden.

Het plein is ontstaan na de aanleg van het Juliana-kanaal in de periode 1930-1933 en de totstandkoming van de brug over dat kanaal. De Bergerweg vanuit Sittard kwam oorspronkelijk via de huidige Steenweg het dorp binnen. Door de aanleg van deze brug werd de Bergerweg enkele tientallen meters in noordelijke richting verplaatst om op die wijze aansluiting te geven op deze nieuwe brug. Tussen de nu doodlopende Steenweg en de nieuw gevormde weg naar de kerk ontstond een driehoekig open ruimte, die in 1934 de naam Beatrixplein kreeg en vanaf dan ook als dorpsplein ging functioneren. Hier werden voortaan de kermisattracties opgesteld. Berg kende namelijk twee kermissen. De zomerkermis op de voorlaatste zondag van juni en op de zondag na St. Martinus (11 november) de winterkermis. Met name de winterkermis is vanaf 1990 verplaatst naar het eerste weekeinde van oktober.

In de jaren zeventig van de twintigste eeuw werd het plein gemoderniseerd en deed het nog dienst als marktplaats voor groenten, bloemen en vis. Dit is heden ten dage verleden tijd. Na de totstandkoming van het Ireneplein werd dit de standplaats van de kermis. In het kader van de jaarlijkse Oogstdankfeesten zijn op

het Beatrixplein in de loop der tijd wel nog allerlei activiteiten georganiseerd, zoals bijvoorbeeld de kindermarkt.

Bebouwing

Het Beatrixplein mist de oude bebouwing van de Kerkstraat en de Julianstraat. Daarvoor is het plein te jong. Rondkijkend op dit plein is over de huidige bebouwing van het Beatrixplein toch wel het een en ander te vertellen.

Het Beatrixplein gezien vanaf de lagere school in de Kerkstraat.

Kwam men na 1934 vanaf de brug Berg binnen dan lag in die tijd rechts op de hoek Obbichterstraat - op rit brug de timmerwerkplaats van Driek Wagemans en hier tegenover een boomgaard met kersenvruchten. In het midden voor deze boomgaard stond het oude bus-huisje van de vroegere busonderneming EBAD voor de bus komend van Sittard en rijdend naar Geleen. De eerste frites werd in Berg op het Beatrixplein gebakken en verkocht door Nöl Strijkers uit Urmond in een oude tot fritestent verbouwde bus, niet ver van de huidige bushalte aan de kant van het seniorencomplex. 's Zaterdags stond hij met zijn fritesbus op de Geleense weekmarkt.

Op de plaats van de boomgaard staat tegenwoordig reeds tientallen jaren het huidige seniorencomplex. Achter deze boomgaard lag de grote (afgebroken) opslagloods en verkooppunt van de vroegere Boerenbond. Een gebouw met een opvallend hoog en spits pannendak, identiek aan de woning Beatrixplein 4A, waar tot voor kort een kapsalon was gevestigd en in vroegere tijd de Végé-winkel en bakkerij van de familie Greijn-Bouts. Naast deze woning is er nog steeds het

voetpad, uitkomend op de Koningstraat. Langs dit voetpad en iets verder van de straat lag de woning van de familie Peter Janssen-Knoors en vóór dit huis op de plaats van de huidige Paltshoek stond aflopend een gestukadoorde woning van het brede geveltype, bereikbaar via een hoge stoep. Vroeger woonde hier Marie Rademakers-Janssen, getrouwd met een kleermaker, die vanuit dit pand een kolenhandel dreef. Na hun verhuizing naar Urmond werd dit pand door haar broer Peter Janssen verbouwd tot twee woningen en verhuurd. De familie P. Detisch-Wenmakers woonde hier lange tijd en op de hoek van dit huis de familie Giel van Erp-Arets. Hierna begon Jan van Erp in dit pand een herenkapperszaak.

Op de hoek Beatrixplein-Maasstraat stond vast aan de bovengenoemde woning het huis van de familie Knoors-Hermans. Vlak voor de aanleg van het Julianakanaal begon Lei Knoors in 1928 hier een slagerij. Deze bedrijvigheid oefende hij tot in de tweede wereldoorlog uit. Later werd hier een zaak in groenten en fruit geëxploiteerd.

Oude situatie voor de bouw van het complex Paltshoek.

Bank

Links van het Beatrixplein stond noordelijk op de hoek Kerkstraat-Beatrixplein vroeger de hoge bakstenen muur van de pastorie. Hiernaast liggen de twee grote woningen onder een kap Beatrixplein 25 en 26, die na de aanleg van het Julianakanaal door de familie Kurvers werden gebouwd vanwege het feit dat ze waren onteigend door het graven van het Julianakanaal. Op nummer 25 woonde vroeger zoon Fer Kurvers, getrouwd met Anna Salden, terwijl zijn ouders op nummer 26 woonden. Na hun overlijden werd het

huis nummer 26 lange tijd verhuurd. In dit pand woonde hierna de familie Thei Kurvers-Mans en thans wordt dit bewoond door Frans en Monique Eussen-Kurvers. Op nummer 25 woonde tot voor kort Mia Heuts-Kurvers, een dochter van het echtpaar Kurvers-Salden.

Naast deze woningen lag tot 1963 een moestuin, eigendom van schoolhoofd Theo Janssen, getrouwd met Pauline de Welf. In 1963 besloot het bestuur van de Boerenleenbank Berg aan de Maas over te gaan tot de bouw van een houten kantoorgebouw aan het Beatrixplein tussen de huidige woningen Beatrixplein 25 en 23. Tot aan de bouw van het huidige bankgebouw in 1970 fungeerde dit onderkomen als de bank van Berg. Op 25 maart 1971 verleende het Urmonds gemeentebestuur vergunning om het tot bank bestemde gebouw aan het Beatrixplein in gebruik te nemen. Dit bankgebouw is in 1986 gemoderniseerd en later nog eens aangepast aan de nieuwe huisstijl van de Rabobank. In februari 1999 kreeg Berg aan de Maas aan het Beatrixplein zijn eerste geldautomaat, die inmiddels ook weer tot het verleden behoort. De eerste officiële geldhandeling werd toen verricht door de toenmalige Oogstkoningin Jil Schmitz. Inmiddels heeft het gebouw een andere bestemming gekregen.

Kunstwerk

Oostelijk van het gebouw van de Rabobank was vroeger een wei. Hier werd eind jaren dertig door slager Harie Janssen het dubbele woningcomplex Beatrixplein 22 en 23 gebouwd en verhuurd. Lange tijd woonde hier op nummer 22 de familie Boer.

Op de hoek Pastoor Eyckstraat-Beatrixplein stonden reeds voor de aanleg van het Beatrixplein de woningen nummer 20 en 21. In vroegere jaren was dit één woning, waar links café werd gehouden door Sjangke Bouts. Zijn dochter Maria had rechts in het huidige pand nummer 21 een kapsalon. De woning nummer 20 werd later bewoond door Tjeu Wenmekers, getrouwd met Ida Pelzers. Momenteel wordt dit bewoond door Pierre en Mientje Geurts-Wenmekers. Later had Thei Cuypers op nummer 21 een herenkapperszaak.

Op de kop van het Beatrixplein, tussen de oprit naar de brug en de Steenweg, bouwde Louis Thissen, getrouwd met Mina Diris, eind jaren twintig van de vorige eeuw een woonhuis met winkel. Hij woonde eerst met zijn

vrouw Mina in de Maasstraat waar zijn vrouw ook reeds een winkel dreef. Willy Hubert, die eerst zijn slagerij in het voormalige Rijwielhuis Hein Strijkers aan de Kerkstraat uitbaatte, kocht dit pand en exploiteerde hier enkele tientallen jaren een goed lopende slagerij. Na de opheffing van zijn zaak kocht de woningstichting Urmond dit pand en liet het enkele jaren geleden slopen in afwachting van de geplande bouw van een appartementencomplex.

Op vrijdag 16 augustus 2002 werd het Beatrixplein verrijkt met een heus kunstwerk van de kunstenaar Niek Geelen uit Born, een verlaat cadeautje van de gemeente Stein aan de Stichting Oogstdankfeesten. Het kunstwerk "Groeikracht", gemaakt van natuursteen, brons en roestvrij staal, beeldt de aarde, het water en de zon uit. Al deze elementen samen, zon, water en voedselrijke aarde zorgen voor groeikracht; een Oogstmonument vol met symboliek. Burgemeester Ed Meijer van Stein onthulde op die dag het kunstwerk. Het geheel werd opgeluisterd door harmonie Sint Joseph, zangkoor Sursum Corda en schutterij St.-Hubertus. Met een drankje en straattheater werd de plechtigheid afgesloten. Tijdens de recente facelift bleef het Oogstmonument zijn imposante plaats behouden.

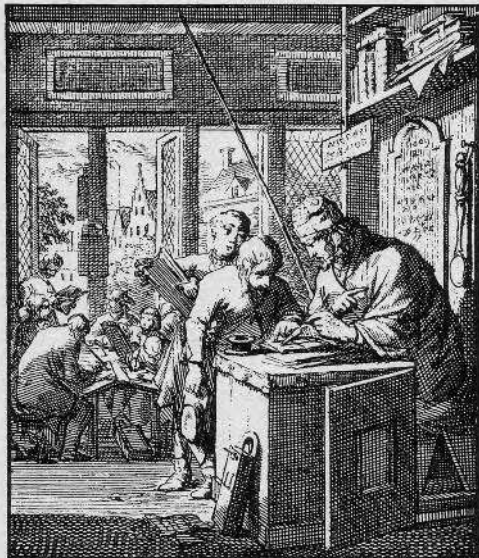
Onderwijs Maaskant anno 1822

Tijdens de samenstelling van de door de voormalige gemeente Urmond uitgegeven monografie "Overmunthe" in 1978 kwam ik bij het schrijven van de onderwijsgeschiedenis van Urmond en Berg aan de Maas ook de onderwijsverslagen van schoolopziener Page tegen. Hij was van 1797 tot 1834 pastoor van Limbricht. Deze opmerkelijke persoon had naast de zielzorg een grote belangstelling voor goed onderwijs in zijn tijd. In 1821 was hij benoemd als schoolopziener van het tweede district. In deze functie bezocht hij twee keer per jaar alle scholen van zijn district en maakte van die bezoeken uitgebreide verslagen, die allemaal bewaard zijn gebleven. Ze geven een gedetailleerd en eigentijds beeld van de niet altijd rooskleurige onderwijssituatie. Tot zijn district hoorden ook Berg aan de Maas, Elsloo, Stein en Urmond. Uit zijn rapporten is onderstaande bijdrage gecompileerd.

Berg aan de Maas

In Berg gaf in 1822 koster Hendrik Demandt vanaf 1817 onderwijs aan de kinderen in een gehuurd ver-

De Schoolmeester.
Maakt medecyn, Niet tot fenyn.

*Door Lettekunst, soo hoog verheeven,
 Is ons veel nut en heyl gegeven,
 Dat ons de Weg ten heemel toond:
 Maar, om het Schuim van't Goud te schade
 Is't misbrueick deeser kunst te myde
 Op dat de Wijsheid ons bekroond.*

trek van zijn ouderlijke woning. Het was een zogenaamde winterbijschool. Volgens Page was hij van voorbeeldig gedrag maar als onderwijzer lui. Hij maakte zich de "leerkunst niet genoeg ter nut" en had verder "geen groote aanleg en ook niet genoeg onderwijskunde." Het gemiddeld aantal kinderen dat in Berg de bijzondere school bezocht was 27. Deze bijzondere parochieschool viel eveneens onder de bevoegdheid van schoolopziener Page ook al werd ze niet gesubsidieerd door de overheid. Hendrik Demandt stamde uit een kostersfamilie. Zijn grootvader Joannes Demandt (overleden te Berg 2-1-1788) en vader Joannes Mathias Demandt (overleden te Berg 21-12-1813) waren ook koster van de parochiekerk St.-Michaël te Berg aan de Maas. Met zekerheid kan worden aangenomen dat deze voorouders toentertijd ook belast waren met het onderwijs aan de Bergse kinderen.

Elsloo

Page bezocht buiten Beek ook Elsloo op 20 april 1822 om daar de onderwijssituatie in ogenschouw te nemen. Erg optimistisch was hij niet, getuige onderstaand letterlijk overgenomen rapport:

"Te Elsloo den 20 April 1822 wederom tot schoolonderzoek geweest, alwaar Jan Leendertz, veertig jaren oud in zijn gehuurd privaat elend huis in een bekrompen vertrek, zonder van de noodigste Schoolbehoeften voorzien te zijn, meest al in een enkel onderwijs van lezen, schrijven en aanvankelijk rekenen geeft. Deze Arme man van anderszins goed burgerlijk en zedig gedrag heeft uit gebrek van toereikend verdienst bij het schoonmaken, te laat het onderwijs willen opvatten; hij heeft den leerkurs nog niet dikwerf bijgewoond en is nog niet bekwaam genoeg, om eenigzins het klassikaal onderwijs doelmatig voor te nemen; terwijl het ook aan alle hulpmiddelen tot de noodige overeenstemmige leerboeken te Elsloo gebreekt. Alweder een bewijs hoe noodzakelijk het is dat door het Gouvernement algemeene maatregelen genomen worden: door begroting op de Gemeenten Budgetten aan de noodigste behoeften der Scholen behoorlijk te voorzien."

Stein

In Stein stond in 1822 Pieter Claeskens voor de klas in de bijzondere school. Hij was 53 jaar oud en 'voorheen somstijds aan den drank onderworpen', aldus Page in het verslag over zijn werkbezoek aldaar op 20 april 1822. Zijn drankzucht maakte hem in de ogen van de schoolopziener allesbehalve geschikt om als goed onderwijzer te functioneren. Ook de noodzakelijke bijscholing via de "Leerkurs" was blijkbaar geen succes. Hier was hij goed geobserveerd door Page, die zijn fantasie omschreef als te "heromzwerwend." Page had om deze reden het Steins gemeentebestuur gevraagd om een geschikte jongeman aan te trekken en die zich via de "Leerkurs" en andere middelen te laten bekwaamen in het onderwijzersvak. Een andere mogelijkheid was om een geëxamineerde onderwijzer te benoemen. Ook een nieuw schoollokaal was in Stein geen overbodige luxe, aldus de schoolopziener. Alleen op deze manier kon volgens Page het in de woning van "schoolmeester" Claeskens gehuisveste schooltje worden opgeheven. Hierdoor zou het op een zeer laag peil staande onderwijs in Stein kunnen worden verbeterd.

Koster en schoolmeester Hendrik Demandt (1797-1875).

Urmond

In 1822 was koster Jacob Passue onderwijzer aan de bestaande bijzondere school in Urmond. Hij was toen 42 jaar. Gemiddeld bezochten maar 32 kinderen de lessen. De school werd driekwart van het jaar open gehouden. Het onderwijs was half klassikaal en volgens schoolopziener F.J. Page in zijn rapport van 1822 slecht. Passue had volgens hem weinig talent en had nog minder aanmoediging van het Urmonds gemeentebestuur. Jacobus Passue overleed op 4 augustus 1825.

Van Boerenleenbanken tot Rabobank Westelijke Mijnstreek

Oprichting

De als coöperatie opgerichte Rabobank kent als geen ander de traditie van samenwerken. Gericht op kredietverlening aan leden en klanten is het een onderneming in verenigingsvorm, ontstaan in 1970 uit de landelijk fusie tussen de Raiffeisenbank en de Boerenleenbank met als nieuwe naam Rabobank. De huidige Rabobank Stein en Beek is het resultaat van diverse fusies van plaatselijke Rabobanken in onze

regio. Dit fusieproces begon reeds in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Samen sterk zijn, aanpassen aan gewijzigde omstandigheden en specialisatie waren de sleutelwoorden van die tijd.

In deze bijdrage blikken we, in de vorm van een chronologisch overzicht, in vogelvlucht terug op de geschiedenis van de vroegere Boerenleenbanken in de huidige gemeente Stein.

Stein

In Stein was in 1906 de tijd rijp voor de oprichting van een Boerenleenbank. Dit gebeurde hier namelijk op 1 september 1906. Oprichters waren onder andere Laurens Goossens, hoofd der school en J. Op den Camp. Ruim een maand later werden de statuten op 8 oktober 1906 koninklijk goedgekeurd. Het duurde echter nog een hele tijd voordat de bank echt ging functioneren.

In december 1907 wordt Laurens Goossens genoemd als directeur. Jan Willem Janssen was toen vice-directeur met Theodoor Bouts als bestuurslid. Mathijs Muris was de eerste kassier.

Ook de eerste Raad van Toezicht is bekend. Willem Joseph Gielen was de eerste president. Jan Muris (Dassen) bekleedde het vicepresidentschap. Jan M. Muris (Janssen) was lid van de Raad van Toezicht. De eerste leden meldden zich op 4 januari 1908 aan.

Bankdirecteur Laurens Goossens (1869-1957) en zijn gezin bij gelegenheid van zijn veertig jarig onderwijsjubileum in 1928.

*Gebouw oude Boerenleenbank aan de Valderen-
straat Stein.*

*Rabobank in Centrum Stein voor de uitbreiding
van het in 2009 uitgebrande winkelcentrum Stein.*

*Het voormalige Rabobankgebouw aan het Beatrix-
plein in Berg aan de Maas.*

*Het voormalige Rabobankgebouw aan het Sint Antoniusplein
in Urmond Oost.*

Bekend zijn onder andere Willem Joseph Gielen, Joannes Muris, Laurens Goossens en Jan Willem Janssen.

In 1968 volgde Jean Allerts de heer Goossens op, zoon van directeur en schoolhoofd Laurens Goossens. Hij bleef directeur, ook na de fusie met Urmond in 1972 en later in 1974 met Berg aan de Maas.

Elsloo

In Elsloo viel het besluit tot oprichting op 30 augustus 1908. De oprichters waren M. Hennissen (hoofd der school), F. Lenssen (-Penders), Maasberg, L. Goossens (-Martens) Meers, J. Penders-van Hees, J. Penders-Roebroek (Daalstraat), W. Voncken (Raadhuisstraat) en J. Lenssen-Bovens (Stationsstraat). De vereniging telde 38 leden. De statuten werd goedgekeurd bij koninklijke besluit van 24 oktober 1908.

F. Lenssen was de eerste directeur met als bestuur: Math Janssen, Arnold Goossens, J. Lenssen-Bovens en J.L. Paumen. De Raad van Toezicht had M. Hennissen als president, J.L. van Mulken als vice-president en L. Goossens als lid. De eerste kassier was Willem Voncken wonend in het later bekende pand van de Bourgondische Hoeve. Ook hier weer kantoor aan huis, met een kleine bruine brandkast in kamer die was gekocht in Luik bij de firma J. Fraikin voor de prijs van 210 francs. De zittingsuren van de kassier waren in 1914: zondag van 11.00 tot 13.00 uur en donderdagavond van 19.00 tot 20.00 uur. In 1950 volgde hem zijn buurman, boer en fruithandelaar Frans Odekerken, op als kassier. Ingaande 1 oktober 1965 nam kassier Odekerken ontslag. Bank werd toen gehouden in een leegstaande wolwinkel aan de Raadhuisstraat. In 1967 kwam een nieuw bankgebouw, tot stand, gebouwd door aannemer L.H. Schreurs voor de prijs van f. 179.000. Verbouwingen en vergrotingen van het pand vonden plaats in 1981, 1993 en 2000. De officiële opening van het bijkantoor Meers in de Kerkstraat was op 12 juni 1972. Directeur H.J.M. Bosch was van 1966 tot 1992 de leidsman van de Rabobank Elsloo. In 1992 volgde de fusie met de Rabobanken Beek en Spaubeek tot de nieuwe Rabobank Beek-Elsloo-Spaubeek.

Berg aan de Maas

De koninklijke goedkeuring van de overlegde statuten van de "Vereeniging Boerenleenbank, gevestigd te Berg

aan de Maas, provincie Limburg" vond plaats op 3 april 1912. Op 2 juni 1912 tekenden 45 leden tijdens deze oprichtingsvergadering. Het eerste bestuur was als volgt samengesteld: Lodewijk Houben, directeur, Jean Wenmakers, onderdirecteur en Alfons Bouts, bestuurslid. De eerste Raad van Toezicht bestond uit: Jean Hermans, president, Wilhelmus Demandt, vice-president en Hendrikus Alberti, lid.

Onderwijzer P.H. Quax was de eerste kassier. Hij was in de eerste ledenvergadering met bijna alle stemmen gekozen. Op 15 april 1917 koos de ledenvergadering onderwijzer A.H. Simonis als kassier. Hij kreeg 39 van de 44 geldig uitgebrachte stemmen. Wegens zijn vertrek uit Berg aan de Maas moest lid en kassier Quax zich bedanken. Drie jaar later was het vertrek van kassier Simonis aan de orde. Men nam afscheid van hem tijdens een vergadering op 17 oktober 1920. Bij de hier op volgende stemming voor een nieuwe kassier waren 79 leden aanwezig. Na twee stemrondes werd S.M. de Gronckel de nieuwe kassier. In 1922 was de verkiezing van een nieuwe kassier weer actueel. M. Wenmakers werd met 54 stemmen de nieuwe kassier. Wenmakers woonde in de Kerkstraat, de huidige vakwerkkboerderij aan de Kerkstraat. Hierna werd kantoor gehouden aan de Trichterweg 2 met als kassier-directeur Lei Heffels. In 1963 besloot men tot de bouw van een houten kantoorgebouw op het Beatrixplein. Tot aan de bouw van het huidige bankgebouw fungeerde dit onderkomen als de bank van Berg. Op 24 september 1974 werd tijdens een algemene vergadering het besluit genomen om ingaande 1 oktober 1974 toe te treden tot de Rabobank Stein-Urmond. Enkele dagen later nam men afscheid van directeur Lei Heffels. Het tegenwoordige bankgebouw is in 1986 gemoderniseerd en later nog eens aangepast in de nieuwe huisstijl van de Rabobank. Inmiddels heeft het gebouw, zoals reeds eerder vermeld, een andere bestemming.

Urmond

De oprichting van een Boerenleenbank in Urmond gebeurde op 3 maart 1914. De eerste voorzitter was Sjang Konings. De eerste president van de Raad van Toezicht was Theodoor (Doär) Meulenberg. Net als in Berg aan de Maas was de eerste secretaris-kassier een onderwijzer en wel Leonard Meuwissen. Hij hield spreekuur in zijn woning aan de Bergerweg naast de voormalige oude school.

Bestuur Boerenleenbank Urmond 1939.

Bestuur Boerenleenbank Urmond 1964.

Vijftigjarig jubileum Boerenleenbank Berg aan de Maas in 1962.

Bestuur Rabobank Stein-Urmond-Berg 1981.

Op 23 juli 1939 vierde men het zilveren bestaansfeest. Ter gelegenheid hiervan werd een foto op het schoolplein gemaakt, naast de kassierwoning op de Bergerweg. Kassier was Pierre Meuwissen, zoon van de eerste kassier en onderwijzer Leonard Meuwissen. Bestuursleden of leden van de Raad van Toezicht waren Frits Smeets, Giel Bergers, Tjeu Cosemans, Frits Meulenberg, Jacobus Clerx en Willem Keesmeekers. Geestelijk adviseur was pastoor Aloffs.

De laatste voorzitter bestuur van de Rabobank Urmond was landbouwer Sjo Waelen, schoonzoon van Jacobus Clerx. In 1972 volgde de fusie tussen de Rabobanken Stein en Urmond tot de nieuwe bankcombinatie Rabobank Stein-Urmond. Hiertoe had de algemene ledenvergadering op 7 maart 1972 besloten.

Fusies

In 1972 gingen de Rabobanken Stein en Urmond samenwerken. Dit besluit werd genomen op 7 maart 1972 door beide ledenvergaderingen. Twee jaar lang, van 1972 tot 1974, heeft deze bankcombinatie bestaan met Jean Allerts als directeur. In 1974 sloot de Rabobank Berg zich bij de combinatie aan. Vanaf 1974 werd het dus de Rabobank Stein-Urmond-Berg door de toetreding van de Rabobank Berg aan de Maas.

Van 1974 tot 2003 is de Rabobank Stein-Urmond-Berg operationeel geweest. In die periode was er een directiewisseling. Jean Allerts ging na bijna 35 dienstjaren met de VUT en werd opgevolgd door Herman Peurteners. Op 9 mei 2003 was er de feestelijke heropening van het kantoor Stein met een Open Huis op 10 mei 2003 en een Ledendag op 11 mei 2003.

In 1992 kwam de Rabobank Beek-Elsloo-Spaubeek tot stand met als algemeen directeur Th. van Hoven, Jo Janssen directeur particulieren en Hub Bosch directeur bedrijfsvoering. De nieuwe bank had kantoren in Beek, Elsloo en Spaubeek en een bijkantoor in Neerbeek.

Frans van Tiggelen werd in 1995 algemeen directeur van deze combinatie als opvolger van Th. Van Hoven. Een hoogtepunt was zeker de officiële opening van het nieuwe kantoor aan de Wethouder Sangersstraat 2 te Beek op 30 november 1998.

De Rabobank Beek-Elsloo-Spaubeek is ingaande 1 oktober 2003 toegetreten tot de Rabobank Stein en

Beek met als oprichtingsdatum 6 mei 1906. De leiding van de Rabobank Stein en Beek is tot 1 november 2009 toevertrouwd aan algemeen directeur Frans van Tiggelen.

Vanaf 1 november 2009 zijn de krachten van de drie banken, Sittard-Geleen, Stein en Beek en Swentibold, gebundeld tot één Rabobank Westelijke Mijnstreek.

Kosterperikelen in Urmond

Elke parochie kent vrijwilligers die een belangrijke rol spelen in het dagelijkse functioneren van de kerk. De kerk kan niet zonder hun inzet. Neem nou de koster. De koster als bedienaar in en rondom de kerk is heden ten dage een niet veel meer voorkomend beroep. Sommige grote parochies kunnen zich vandaag de dag nog een (betaalde) koster veroorloven. In het rijke roomse leven van weleer was dat wel anders.

Voorbeeldfunctie

Koster komt van het Latijnse woord custos, ofwel "deurwachter" of "bewaker." De koster bewaakt de kerk en de inventaris. Koster is een heel oude functie. Al in het jaar 251 schreef paus Cornelius dat elke kerk een sleuteldrager nodig heeft. Eeuwenlang behoorde het kosterschap tot de zogenaamde "lagere wijdingen", net zoals de acoliet en de lector. Deze functies werden toen gezien als een eerste stap naar het priesterschap. Later bepaalde het concilie van Trente (1545-1563) dat ook leken de functie van koster kunnen uitoefenen en het Tweede Vaticaanse Concilie (1962-1965) bepaalde zelfs dat ook vrouwen koster kunnen worden. In veel parochies was bepaald dat de koster ongehuwd moest zijn. Ook werd van hem onberispelijk gedrag gevraagd, cafébezoek, carnaval vieren en al te uitbundige kleding dragen, was verboden. De koster moest voortdurend beschikbaar zijn en zelfs als hij een keer de parochie wilde verlaten, moest hij vooraf toestemming aan de pastoor vragen. De meeste parochies hebben geen betaalde koster meer in dienst, maar een vrijwilliger. Een koster blijft onmisbaar en zijn taken zijn eerder uitgebreid dan ingeperkt met name de zorg voor de misdienaars, het noteren van misintenties of het maken van doopafspraken. Hij of zij blijft er natuurlijk voor zorgen dat het kerkgebouw er piekfijn uitziet voor de vieringen.

Koster Hendrix

In het Urmond van enkele eeuwen geleden was dat niet anders. Hier was Joannes Hendrix, geboren op 30 maart 1721 en getrouwd met Maria Smeets, al meer dan een mensenleven koster van de parochie Sint Martinus. Hij was de zoon van Mathieu Hendrix en Agnes Driessen. Bij zijn overlijden in 1812, hij was toen 91 jaar oud, werd hij geprezen als een zeer zorgzame koster. Vanaf 1742 bekleedde hij het kostersambt.

In 1805 werd pastoor Sebastiaan Baron benoemd tot waarnemend pastoor in Urmond. In dat jaar kwam hij van Berg aan de Maas, bij gebrek aan woonruimte, aldaar in Urmond wonen. Hier vond hij een koster, achter in de tachtig jaar oud, die constant dreigde met ontslagname, op voorwaarde dat een van zijn neven (oomzegger) in zijn plaats zou worden gekozen worden. Pastoor Baron kon dat niet toestaan, alhoewel Hendrix er dikwijls op aandrong. De oude koster bleef op zijn post, dank zij de steun van Lambertus Perboms, eerder schipper, en vele jaren lang "zorgzame provisor van de kerk". In 1810 stemde de pastoor toe in zijn ontslagname, omdat de koster vanwege de verzwakking van zijn gezondheid, zijn ambt niet meer behoorlijk kon waarnemen, en de gemeenschap klachten had over het schoolonderwijs. Pas in 1811 legde hij het bijltje er bij neer, nog steeds van plan zijn eigen opvolging te regelen.

Theodorus Jessen

Pastoor Baron dacht dat het opvolgingsprobleem nu uit de wereld was. Hij ging op zoek naar een geschikte opvolger. Zijn oproep werd door Theodorus Jessen uit Susteren beantwoord. Hij was de enige die gehoor had gegeven aan een oproep van de pastoor voor het ambt van koster-onderwijzer te Urmond.

Volgens de pastoor was er namelijk in Urmond niemand capabel om schoolonderwijs te geven, dat de koster dus ook moest doen. Ook de Urmondse burgemeester Christian Heyen was die menig toegedaan. Beiden waren van mening dat iemand van buiten moest worden gezocht. Eindelijk bood zich Theodorus Jessen aan voor wiens aanstelling de pastoor verantwoordelijk was. Ook het kerkbestuur was het in eerste instantie eens met de pastoor en Jessen werd benoemd. Zijn aanstelling gebeurde op de eerste zondag van de Advent 1811. De nieuwe koster werd echter luidruch-

tig, tot tweemaal toe, in zijn zang van de Introïtus gestoord door oud-koster Joannes Hendrix en zijn neef Jacobus Passue. Terwijl de pastoor Theodorus Jessen als koster installeerde en hem hierna liet zingen, zong de oude koster mee met zijn neef Jacobus Passue. Deze Jacobus stoorde de zang tot tweemaal toe, door met de hand op het zangboek te slaan alsof hij wilde beduiden dat Theodorus Jessen de regels van de zang niet kende. Na afloop van de mis, wachtte een grote menigte volk voor de ingang van het kerkhof de pastoor en de nieuwe koster op bij het verlaten van de kerk. Zij zeiden echter niets. De bevolking van Urmond was het duidelijk niet eens over de aanstelling van een niet-Urmondenaar tot koster. Tegenwerking en lijdelijk verzet waren het gevolg. Na drie maanden trok koster Jessen zijn conclusies en nam in maart 1812 ontslag.

Jacobus Passue

Terstond na het ontslag van Theodorus Jessen bood zich Jacobus Passue aan, getrouwd met Anna Catharina Bergers, om de plaats van Jessen in te nemen. Hij was geboren op 26 april 1780 als zoon van Mathias Passue en Agnes Hendrix, een zuster van koster Joannes Hendrix. Er was geen animo van buiten, gezien de voorgeschiedenis en de tegenstand van de Urmondse parochianen. Het benoemingsrecht voor een andere koster kwam de pastoor toe, maar hij wilde Jacobus Passue niet benoemen, omdat hij naar eigen zeggen niet in staat was schoolonderwijs te geven. Een andere koster nemen kon hij echter niet; niemand stelde zich voor. De zaak kwam in een impasse terecht. Uiteindelijk deed de pastoor water bij de wijn. Hij droeg de verantwoording van deze benoeming aan het kerkbestuur over en deed niet meer mee aan de keuze voor een nieuwe koster. Hij wilde later geen verwijten van de Urmondse gemeenschap horen als Passue eventueel niet zou functioneren. De benoeming van Passue werd door het gehele kerkbestuur goedgekeurd en getekend, uitgezonderd de handtekening van de pastoor.

Gedurende dertien jaar heeft Jacobus Passue zijn kosterstaak met lof vervuld, tekent de pastoor later aan in zijn overlijdensakte van 4 augustus 1825. Over zijn pedagogisch kwaliteiten als onderwijzer wordt met geen woord gerept.

Het Urmondse terpkerkje St.-Martinus

De bouw van de kerk in 1791 en de kerktoren in 1841

De schilderachtig gelegen R.K. Martinuskerk op het hoge, ommuurde kerkhof, die sinds 1955 niet meer voor de eredienst wordt gebruikt, is feitelijk in twee verschillende tijdsperiodes gebouwd. Het oudste gedeelte van de uit baksteen opgetrokken kerk is het enkelvoudige, langwerpige schip met het smaller vijf achtste gesloten koor. Later volgde pas de bouw van de huidige toren.

Onder het pastoraat van Melchior de Krahe werd in 1791 een aanvang gemaakt met de bouw van een nieuwe kerk. Van tevoren was het oude kerkgebouw op de kerkheuvel afgebroken, op de oude kerktoren na, die tot 1841 bleef staan. Deze oude kerktoren stond los van de kerk.

Aannemer van deze eerste bouw was een zekere Dückers uit Limbricht; telg uit een Bornse familie. Tijdens de nieuwbouw werden de kerkdiensten in het begin in het schoolgebouw gehouden; een jaar later, 1792, in de kerkelijke tiendschuur en in 1793 in de O.L. Vrouwekapel buiten de wal aan de Oostzijde van de parochie Urmond. In de herfst van 1793 en wel op 15 november kon de nieuwe kerk reeds in gebruik genomen worden. Op die voor de parochie Urmond feestelijke dag werd namelijk het nieuwe kerkgebouw geconsacreerd door landdeken Peyl in aanwezigheid van Melchior Krahe "Pastor et assessor in Berg" en H.C.A. Houben "pastor in Guttekoven".

Het is niet helemaal zeker of genoemde Melchior de Krahe tegelijkertijd pastoor in Urmond en waarnemend pastoor in Berg aan de Maas was. Het moet wel bijna, want in allebei de kerkdorpen was een "de Krahe" geestelijk herder. In dat geval was één en dezelfde persoon gedurende 16 jaar pastoor van Urmond én Berg aan de Maas.

Ontwerp

Bijna een halve eeuw had de parochie een kerkgebouw met een los van het gebouw staande kerktoren. In die periode werd onder pastoor Baron in 1805 een nieuwe sacristie gebouwd en in 1812 een hardstenen ingang aangebracht. Onder het pastoraat van J.J. Arets werden plannen ontwikkeld om een nieuwe kerktoren vast aan het uit 1793 daterende gebouw te bouwen.

Het ontwerp voor de nieuwe kerktoren met hierop een

vierkante klokvormige helm met spitsje werd gemaakt door Severinus Beugels. Zijn honorarium hiervoor bedroeg 47,25 gulden. Deze som werd hem op 20 september 1840 uitbetaald. Hierna was het de beurt aan bouwmeester Jean Dumoulin uit Maastricht om een bestek met voorwaarden op te maken. Hiervoor ontving hij van het kerkbestuur 11,81 gulden.

De gemeentelijke overheid had bij deze bouw ook een vinger in de pap, want in een vergadering d.d. 25 februari 1841 van de Urmondse gemeenteraad werden de door Dumoulin geproduceerde "Voorwaarden voor het bouwen van een nieuwen Toren aan de kerk in de gemeente Urmond" goedgekeurd. Het gehele bestek met voorwaarden bestond uit totaal negentien artikelen.

Zo bepaalde artikel een dat de aannemer de bestaande toren zou afbreken en tevens het dak op de kerk, waar de oude toren had gestaan, moest voltooien. De oude bruikbare materialen van de oude toren werden weer voor de herbouw aangewend. Het puin werd op kosten van de gemeente Urmond afgevoerd. Het is ondoenlijk om over alle details van genoemd bestek uit te weiden. Vermeldenswaard is wel dat de aannemer het oude ijzer opnieuw moest laten smeden voor het vervaardigen van 26 balkankers.

Uit "zestig ned. ponden ijzer" moest het kruis op de toren worden vervaardigd, terwijl de aannemer de door de gemeente geleverde koperen bol moest plaatsen. Het houtwerk binnen en buiten moest drie maal worden gestreken met een mengsel van lijnolie, loodwit en zwartsel. In overleg met de gemeente zou de kleur van de derde laag verf worden bepaald.

In de verf voor het buitenwerk moest ongekookte lijnolie en in die voor het binnenwerk gekookte lijnolie worden gebruikt.

Het benodigde glas moest niet te klein worden gesneden en bestaan uit halfwit Charleroi-glas. Bij verschil van mening over bouwtechnische zaken tussen aannemer en gemeentebestuur zou bouwmeester Jean Dumoulin uitspraak doen.

Inschrijvingen

De volgende stap tot realisatie van de bouwplannen was het zenden van het bestek met voorwaarden en een verklaring van kerk- en gemeentebestuur naar de districtscommissaris te Maastricht. In deze verklaring verbonden zij zich de bouw van de toren te voltooien

en te betalen, ook wanneer deze de geraamde kosten van 1640,00 gulden te boven zou gaan.

Op 14 mei 1841 keurde het provinciaal bestuur van Limburg de plannen goed en gaf toestemming om de aanbesteding in het openbaar te doen plaatsvinden. Al deze voorwaarden waren nodig om de toegezegde subsidie binnen te halen. In het schoolgebouw van Urmond werd op 8 juni 1841 overgegaan tot de openbare aanbesteding van de bouw van de nieuwe kerk-toren. De bekendmakingen waren volgens de voorschriften gedaan door middel van aanplakbiljetten binnen en buiten de gemeente en in het "Journal du Limbourg" en het dagblad van het Hertogdom Limburg.

Oude Terpkerk met Sint Nicolaaskapel op kerkhof.

Voordat de inschrijvingsbriefjes werden geopend, werden de volgende voorwaarden nog eens mondeling voorgelezen.

- Het metselwerk zou door de metselaar en het andere werk door de timmerman moeten worden afgebroken.
- Het op- en afhalen van de klokken was geheel voor risico van de timmerman.
- De Naamse steen werd tot aan de toren gebracht; de aannemer was verantwoordelijk voor het plaatsen van de natuursteen.

- Het opperwerk moest door Urmondenaren worden uitgevoerd.
- Het benodigde hout diende reeds door de aannemer op maat gesneden te worden, uitgezonderd planken en richels.
- Binnen drie dagen moest de aannemer alle kosten van aanbesteding, ten bedrage van 25 gulden, aan notaris Lambert Cobben terugbetalen.

Na deze voorlezing werd overgegaan tot het openen van de in een bus gedeponeerde inschrijvingsbiljetten. Er waren twee verschillende soorten inschrijvingen, namelijk voor het metsel- en timmerwerk apart en voor beide werkzaamheden bij elkaar.

De eerste inschrijving voor het metselwerk apart was van metselaar Johannes Hendrikus Kuypers uit Berg aan de Maas voor 470 gulden en metselaar Hendrik Terhaag, eveneens uit Berg, voor 475 gulden.

Voor het timmer- en pleisterwerk apart waren ook twee inschrijvingen en wel van timmerman Leonard Wagemans voor de som van 480 gulden en van timmerman Jan Hendrik Sniijders voor de som van vijfhonderd gulden, beiden wonende in Berg aan de Maas.

Er waren ook twee inschrijvingen voor de totale werkzaamheden, namelijk van eerder genoemde Leonard Wagemans voor 830 gulden en van timmerman Renier Wenmeckers voor 825 gulden. Ook deze beide inschrijvers kwamen uit het naburige Berg aan de Maas. Door zijn laagste inschrijving werd de bouw van de nieuwe kerk-toren toegewezen aan Renier Wenmeckers.

De vereiste borgen van Renier Wenmeckers waren landbouwer Johannes Houtissen uit Urmond en timmerman Johannes Jacobus Wenmakers uit Berg aan de Maas. Reeds op 5 juli 1841 werd het aan de provinciale overheid gestuurde proces-verbaal van de aanbesteding door deze instantie goedgekeurd.

Bouw

De burgemeester van Urmond werd op 10 juli 1841 hiervan in kennis gesteld door de districtscommissaris van Maastricht, G. Kerens. In deze brief werd de burgemeester verzocht hem op de hoogte te stellen van de werkzaamheden. Verder zou binnen enkele dagen de opzichter worden benoemd, onder wiens leiding de werkzaamheden zouden plaatsvinden.

Toen de werkzaamheden begonnen, stonden de veldbrandstenen reeds klaar om hun "functie" te gaan vervullen. In 1840 waren namelijk in twee opgebouwde veldbrandovens de benodigde bakstenen gemaakt door respectievelijk J. Notten en Michiel Engwegen.

Door verschillende schenkingen was de financiering hiervan bijna rond. Het totaal werd 332,75 gulden. Milde gevers waren D. Schilveld uit Rothem, J.M. Passue en de pastorie van Berg aan de Maas. De totale uitgaven beliepen een bedrag van 439,42 gulden. Het nadelig saldo was hierdoor 106,67 gulden.

Ondertussen waren de werkzaamheden begonnen. In ongeveer drie maanden werd door Renier Wenmeckers "en consorten" de nieuwe vierkante kerktoeren opgebouwd, die tevens als portaal dienst bleef doen. In een balk van de toren kan men nog steeds de inscriptie lezen: 'R Wenmeckers, timmerman in Berg, aannemer van dezen toren 1841'.

Schenkingen

Geheel volgens de voorwaarden werd tijdens de bouw op 28 augustus 1841 de subsidie van het Gouvernement van Limburg ontvangen ten bedrage van 1595,55 gulden.

Van de in het kasteel te Leut (B) wonende Graaf Vilain XIV werd, omgerekend in Nederlands geld 70,87 gulden ontvangen.

Willem Scheeren uit Urmond zal in de rekeningen van de bouw van de Urmondse toren te boek blijven staan door zijn schenking van één gulden; voor hem destijds misschien een heel bedrag.

Notaris Lambert Cobben van Urmond schonk een bedrag van 70,87 gulden (=150 francs), terwijl van mevrouw van Derstralen uit Roermond 14,17 gulden (=30 francs) werd ontvangen. Willem Bauduin, telg uit het redersgeslacht, was goed voor twintig gulden. De opbrengst van verkochte "esch" (vermoedelijk kolenresten van de twee veldbrandovens) was dertig gulden.

Op 9 juni 1842 schonk pastoor Gelissen uit Mechelen een bedrag van twintig gulden en sloot bouwpastoor Arets van Urmond de rij met een persoonlijke gift van vijftig gulden. De totale ontvangsten bedroegen derhalve afgerond 1872,46 gulden. Ook de verkoop van overtollige bakstenen bracht nog geld in het laatje. Uiteindelijk bedroegen de totale bouwkosten van de kerktoeren de som van afgerond 2096,20 gulden. Met

een "kwaad slot" van 23,25 gulden tekende pastoor J.J. Arets de op 26 maart 1843 afgelegde rekeningen, samen met de kerkmeesters en de Urmondse burgemeester A. Claessen.

Steinerbos, een begrip in de regio

Een moeilijk begin

Voor de een onlosmakelijk verbonden met de gemeente Stein, voor de ander een financieel blok aan het been van de gemeente Stein. We hebben het over recreatieoord Steinerbos, wellicht het oudste recreatieoord van Limburg, dat reeds in het oorlogsjaar 1941 voor het publiek werd opengesteld. Het werd opgericht op initiatief van de voormalige Staatsmijnen in Limburg. Het doel was op de eerste plaats de gezinnen van de eigen personeelsleden ontspanning te bieden. Later was iedereen welkom en de entree bleef jarenlang

"Roetsjen" op een houten glijbaan.

gratis. In 1977 werd het Steinerbos in het kader van het 75-jarig bestaan van DSM / Staatsmijnen geschonken aan de gemeente Stein. In deze bijdrage gaan we in op de moeilijke beginjaren van het Steinerbos tijdens de Duitse bezetting. Het was toen groeien tegen de verdrukking in.

Het Openluchttheater van het Steinerbos in betere dagen.

Aankoop

Reeds vóór 1939 kwam het 42 hectaren groot Steinerbos in het bezit van de Staatsmijnen. In 1939 kreeg een speciale commissie de opdracht het wilde bos om te toveren tot een recreatieoord. Eerst werd een klein theehuis met woning aangebouwd; het huidige restaurant Steinerbos. De eerste grote projecten waren de aanleg van een roeivijver en een kleine speeltuin. Met name deze speeltuin bestond toen nog maar uit een paar wipjes en schommels. De aanleg van de roeivijver had nogal wat voeten in de aarde. Het ingepompte water zakte namelijk weer direct in de grond. Als gevolg hiervan moest de bodem van de vijver eerst waterdicht worden gemaakt en dat gebeurde door de bodem met een dikke laag leem te bestrijken. Later groeide deze vijver echter weer dicht met wier. Een nieuwe probleem dat uiteindelijk werd opgelost door het uitzetten van karpers. In 1943 beschikte men over zeven roeiboten. Hiervan waren er drie zelf gemaakt.

Uitbreiding

Na een schuchter begin in 1941 kwam door de jaren heen de uitbouw. Wandelen in het groen werd aan-

trekkelijk door de aanleg van een wandelpark. Vanaf 1942 werd de exploitatie deskundig ter hand genomen. Een speciale Commissie van Beheer werd hiervoor verantwoordelijk. Deze Commissie functioneerde vanaf 5 januari 1943 en bestond uit ir. J. Bakker, hoofd-ingenieur staatsmijn Maurits als voorzitter, ir. L. Brand, chef woningbeheer als secretaris met als leden L.G. Coevoet adjunct-ingenieur cokesfabriek Maurits en ir. J.L. Poelhekke. Bureaubeambte J.L. Dewaide uit Geleen werd aangesteld als beheerder van de financiële administratie. In 1942 was 2500 gulden aan exploitatiekosten opgenomen. De helft van dit bedrag ging op aan het onderhoud van de gebouwen, terreinen, vijvers en de aanschaf van materialen. Het loon van de exploitant van het theehuis was toen zevenhonderd gulden per jaar. De exploitatie van dit theehuis was geregeld bij overeenkomst tussen de Staatsmijnen en de exploitant Hoekstra dd. 2 augustus 1941.

Het was duidelijk oorlogstijd. Door het bombardement van Geleen werd ook het beambtencasino in Geleen verwoest. Men week uit naar het Steinerbos en de "theeschenkerij" fungeerde van oktober 1942 tot midden juli 1943 als voorlopig casino van de staatsmijn Maurits. Het vakantiehuis deed van 6 oktober 1942 tot eind juli 1943 dienst als huisvesting van door dit bombardement getroffen gezinnen.

Groei

In 1943 was er reeds een hertenkamp. De herten werden verzorgd door aspirant-boswachter Jacob Dekker en zijn helpers. De kosten waren dat jaar reeds verviervoudigd tot tienduizend gulden per jaar. Het water van de roeivijver moest toch op tijd worden aangevuld. Dit gebeurde destijds via bronput 39.

De exploitatie van het theehuis kwam ingaande 16 juli 1943 in handen van de heer Maurer.

Door het in gebruik stellen van de roeivijver steeg het bezoekersaantal aanmerkelijk. Vooral de roeibootjes waren zeer gewild. Kandidaten moesten soms uren wachten voordat ze een roeiboot konden bemachtigen of kwamen helemaal niet aan de beurt. Om die reden werd de roeivijver ook op zondagmorgen opengesteld. Niet lang hierna ging de roeivijver alle dagen open. Ook het theehuis profiteerde hiervan en zag de omzet flink stijgen. In 1943 werd een complete speeltuin-inventaris van iemand uit Putten aangekocht.

Het bleef een drukte van belang, niet verwonderlijk

Een romantisch tochtje op de roeivijver.

gezien de oorlogsomstandigheden en de geringe ontspanningsmogelijkheden in die oorlogstijd. Door het groot aantal fietsen was de aanleg van een bergplaats onvermijdelijk. In 1944 was deze in bedrijf. Ook de toiletgelegenheden aan de overkant van de roeivijver werden opgeleverd. Vanwege het nog steeds dreigend luchtalarm bracht men speciale bordjes aan met verwijzing naar de meest veilige plaatsen in het bos. Ingaande 1 mei 1944 werd Jacob Dekker vast aangesteld als boswachter tegen een vast weekloon van 35 gulden. Hij was reeds vanaf 1939 werkzaam in het Steinerbos.

Stoottroepen

Na de bevrijding van Stein en omgeving op 18 september 1944 was het oorlogsgevaar nog niet voorbij. Op 22 februari 1945 werd het ontspanningsoord gevorderd door majoor Lindt, commandant Trainingsdepot, ten behoeve van het Regiment Limburgse Stoottroepen.

Aanvankelijk huisden er zestig tot tachtig militairen in het Steinerbos. Dit groeide uit tot circa 250 soldaten. De vier in het botenhuis opgeslagen aannemersketen, een van elders aangevoerde loods geplaatst rondom het

vakantiehuis en het vakantiehuis zelf fungeerden als centraal voedseldepot voor de in de omgeving van Geleen gelegerde K.S.-troepen. Ook de "theeschenkerij" moest er aan geloven en werd gevorderd. De exploitant werd werkloos en daarom voorlopig administratief te werk gesteld bij de staatsmijn Maurits. Het Steinerbos was toen met het oog op het gevaar van deze gevechtsoefeningen geheel voor het publiek gesloten. Na de bevrijding kwam de uitbreiding van het Steinerbos pas goed op gang. Het werd een attractie voor geheel Limburg.

Math. Ramakers

Eine richtige Maaskentjer

Decennia geleden speelde met name Math. Ramakers een belangrijke rol in het sociaal-maatschappelijke leven van Berg aan de Maas. Vijf en tachtig jaar lang woonde hij in Berg aan de Maas. In juli 1993 trok hij met zijn vrouw Keetje naar de Aelserhof in Elsloo, waar ze hun laatste jaren verbleven. Math. was weduwnaar toen hij op 93-jarige leeftijd in Elsloo overleed op 29 september 2001.

Math. Ramakers.

Jeugd

Hij werd geboren op 12 januari 1908 en groeide op in Berg aan de Maas. Math was een zoon van Johannes Mathijs (Ties) Ramakers en Elisabeth (Bet) Wenmaekers. Ook zijn vader was ook afkomstig van Berg. De familie Ramakers woonde aan de Veerweg in een vakwerkhuis. Dit brandde in zijn jeugd af en werd later in baksteen herbouwd. Vader Ramakers was brikkenbakker in Duitsland, ging naar de "kräote" en vlocht 's winters manden.

Beroep

Math. volgde de lagere school in Urmond, want Berg had toen nog geen eigen lagere school. Hierna volgde hij een jaar Mulo-onderwijs in Sittard. Zijn onderwijzers aan de lagere school in Urmond waren schoolhoofd Beaumont en "meister" Meuwissen.

Math. was een goede leerling. Zijn ouders kregen advies om hem "door te laten leren." Dank zij bemiddeling van de pastoor mocht hij naar de Mulo in Sittard. Door het overlijden van zijn vader in 1922 moest hij van school en was het afgelopen met de studie.

Ongeveer drie maanden werkte hij als bakkersleerling in Brussel. De taalbarrière was echter te groot. Terug in Limburg werkte hij als opperman in de bouwvak, voornamelijk in de oude mijncité te Eisden (B). Met zestien jaar ging hij ondergronds werken in de Staatsmijn Hendrik te Terwinselen. Bijna achttien jaar oud, werd hij overgeplaatst naar Staatsmijn Maurits. Hier bleef hij ondergronds tot 1936. Hierna vond hij via de werkplaats uiteindelijk emplooi als badbediende tot aan zijn vervroegd pensioen in 1966. In totaal 42 jaar werkte hij bij de Staatsmijnen.

Kennismaking

Math. leerde zijn latere echtgenote Keetje kennen, toen zij op familiebezoek was bij de familie Bouts in Berg aan de Maas. Zij was afkomstig uit het Duitse Willich nabij Krefeld. Hun vrijage duurde enige jaren. Met de fiets werd in vijf uur de grote afstand tussen Willich en Berg aan de Maas afgelegd. Het openbaar vervoer stelde in die tijd niet veel voor.

Vanaf 1934, na hun trouwen in Berg aan de Maas, gingen ze inwonen in het ouderlijk huis aan de Veerweg. Na overlijden van moeder Ramakers kwam het gehele huis ter beschikking voor het jonge gezin

Ramakers-Silkens. Hun huis lag eenzaam en was niet aangesloten op water, elektriciteit of gas. Voor het huis stond de pomp. In de jaren vijftig kwam er elektriciteit. Heel veel later kwam pas de riolering en het aardgas. Ondanks de nabijheid van de Maas heeft de familie weinig last van het water gehad. Bij hoog water van de Maas liep alleen de kelder vol met water.

Uit hun huwelijk werd een grote kinderschare geboren. In totaal zijn Math. en Keetje 62 jaar getrouwd geweest. Bij hun diamanten huwelijk ontvingen ze ook de felicitaties van de koningin en de gouverneur van Limburg.

Verenigingsleven

Zoal reeds aangehaald was Math. actief in het Bergse verenigingsleven. Hij was tot 1942 actief voetballer bij de voetbalclub IVS en was hierbij in totaal dertig jaar lid. Math. fungeerde als bestuurslid, secretaris (tien jaar) en organisator van feestavonden, toneel en muziekuivoeringen. Zo was bijvoorbeeld de later beroemde Toon Hermans present tijdens een jubileumfeest van IVS. Math. heeft later ook de jeugd getraind.

KAB

Na de tweede wereldoorlog was Math. eerst lid en een jaar later voorzitter van de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB), afdeling Berg aan de Maas. De KAB was een standsorganisatie.

Math. werd later voorzitter van de Kring Urmond en bestuurslid van de regio Sittard van deze organisatie. Ongeveer twintig jaar lang was hij daadwerkelijk bezig met deze vorm van belangenbehartiging. Bij drie belangrijke activiteiten van de KAB was Math. betrokken: namelijk het Gezinszorgfonds: sociale hulpverlening. De Herwonnen Levenskracht: herstel na ziekte of moeilijke tijden en het Priesterstudiefonds: de opleiding van priesters.

Hij was ook een van de gangmakers van het trommelkorps St.-Michael van de Bergse KAB. Hiervan was hij de oprichter en bestuurslid. Door het grote verloop van de jeugd moest dit korps begin jaren vijftig van de vorige eeuw worden opgeheven.

Kerkmeester

Twee jaar lang is hij lid van het kerkbestuur van de parochie St.-Michael geweest en was toen belast met

de verzorging van het kerkhof en de graven. Vele jaren was hij de organisator van bedevaarten naar Kevelaer, Banneux, Smakt, Wittem, Antwerpen en Lourdes. Math. heeft meegewerkt aan de totstandkoming van de St.-Joseph-kapel in de buurt Soestdijk, nabij het Julianakanaal. Een initiatief van de Bergse afdelingen van de KAB en de Nederlandse Katholieke Mijnwerkersbond.

In 1968 werd hij lid van het schoolbestuur LHNO-Stein, dat later werd omgezet in de Stichting Scholengemeenschap. Hij kwam bij dit orgaan omdat twee dochters van hem op school waren. Hij was via het oudercomité in bestuur en de latere stichting gekomen. In het begin van de jaren tachtig van de twintigste eeuw was hij ook zeer actief bij de Gebedsactie Limburg.

Math. Ramakers op latere leeftijd.

Buurt / Oogstdankfeesten

Zoals bijna iedereen in Berg aan de Maas was Math. actief in de buurtvereniging Maasstraat/Veerweg, die tientallen jaren achter elkaar een praalwagen verzorgde voor de jaarlijkse Oogstdankfeesten. Tot op hoge leef-

tijd was hij hierin actief. Zijn leeftijd belette hem niet om actie te voeren voor de Belbus in Berg aan de Maas, de voorloper van de Mobycar.

Tot slot was werden hij en zijn echtgenote Keetje tijdens hun verblijf in de Aelserhof in het seizoen 1995/1996 gekozen tot prins en prinses Carnaval onder de naam Prins Math I en prinses Keetje.

Een windmolen in Stein

"De Leende" op de Linde

Stein heeft een molen gehad "Op de Linde", die een van de merkwaardigste windmolens van Nederland is geweest. Het was een hoge stenen molen met een laag aangebrachte stelling met schoren op geringe afstand boven de grond. Hij heeft gestaan op de hoek Leentstraat-Krompbunderstraat, destijds het hoogste punt van Stein en zodoende ook verzekerd van genoeg wind.

"Heerengood"

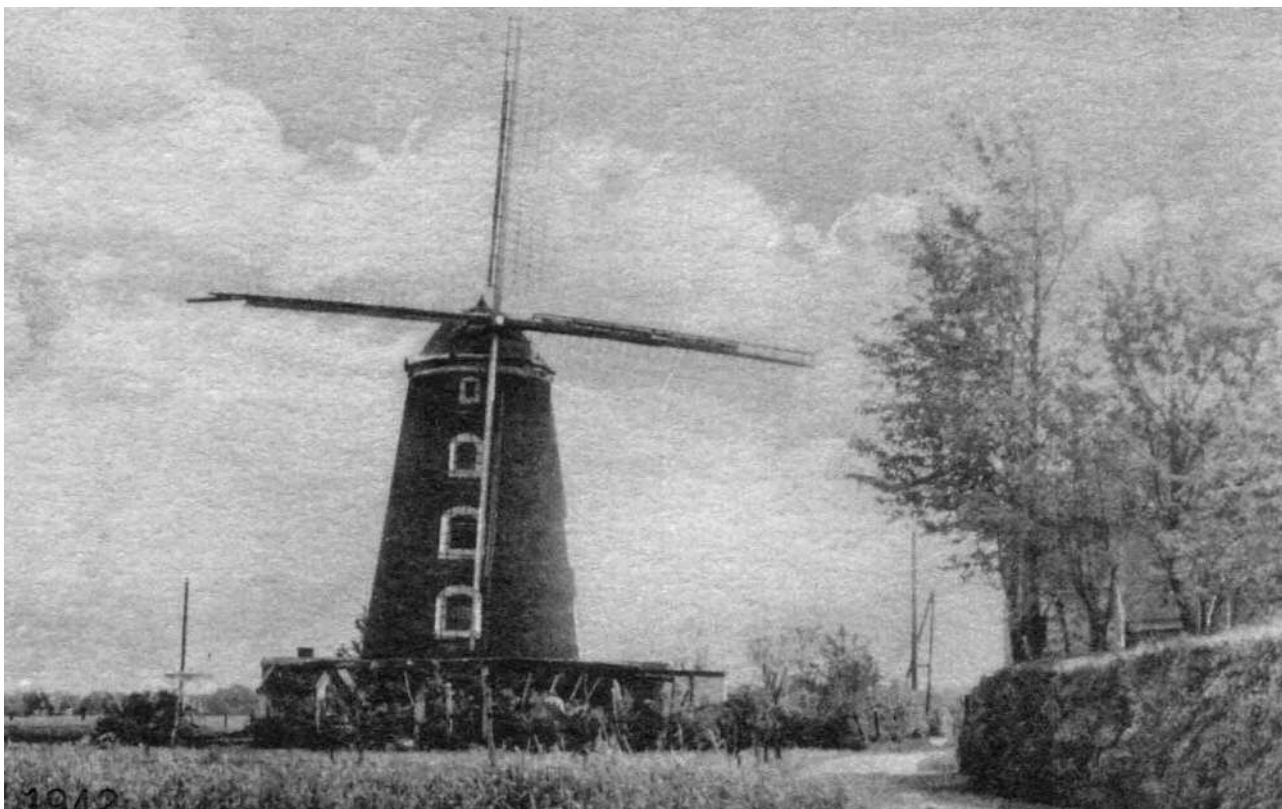
In 1829 maakte een oude standaardmolen in Stein deel uit van het Heerengood Stein, dat toen in andere handen overging en wel aan Jozef Maximiliaan Hyacenthe de Jaer van Luik. Deze windmolen, een standaardmolen, stond eenzaam ten noorden van Stein, genaamd "Aan Akker." In 1860 ging de molen in eigendom over op Bernard Antonie Lambert Grisard. Vervolgens werd in 1863 de molen eigendom van Eduard Wauters, rentenier in Luik. Op 13 mei 1865 brandde de windmolen "Aan Akker" af.

In 1867 vroeg Wauters toestemming om een stenen molen te bouwen en daarin een stoommachine te plaatsen als vervanging van de standaardmolen.

Kasteelheer Eduard Wauters bezat "Op de Linde", thans gesitueerd bij de Krompbunderstraat en de E39/A76 een perceel bouwland. Hierop liet hij in 1868 dus een stenen molen bouwen, in de volksmond "De Leende."

In 1910 werd de Belgische baron Guy de Villenfagne de Sorinnes eigenaar van de molen. Zeven jaar later ging de molen in eigendom over aan de NV. Bouwgrondmaatschappij Tijdig, gevestigd in Heerlen. In 1918 verkocht deze maatschappij de wind- en stoomkorenmolen aan Johannes Jacobus Worms, landbouwer en molenaar in Stein.

Hubert Hoegen werd in 1918 eigenaar van de molen en in 1923 was molenaar Antoon Hoegen de nieuwe eigenaar. Deze laatste verkocht de molen, huis, bouw-

Windmolen "De Leende" Stein.

land en weiland aan de Urmondse rentenierster Clara Haan. Zij bleef eigenaresse tot 1932. In dat jaar werden de gebroeders Hennekens de nieuwe eigenaars. Na de boedelscheiding in 1934 werd Johannes Hubertus Hennekens alleen eigenaar. Begin jaren dertig werd de molen buiten bedrijf gesteld en takelde af. Eind jaren dertig van de vorige eeuw werd hij van zijn vlucht ontdaan.

Correspondentie

Op 6 september 1939 ontving de gemeente Stein een circulaire, gedateerd 29 augustus 1939 van de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, G. Bolkestein, betreffende het behoud van windmolens. In deze circulaire verwees hij naar de situatie dat de laatste tijd vele molens stil stonden zonder dat hij daarvan op de hoogte was gebracht. Stilstand betekende in dergelijk geval immers vaak achteruitgang.

De minister kreeg antwoord van de gemeente Stein, die hem mededeelde dat in Stein op een perceel, kadastraal bekend gemeente Stein, sectie C, nr. 2819, een wind-

molen stond en sinds enige jaren stil stond. De eigenaar van deze molen was landbouwer Johannes Hendrikus Hennekens, wonende in de Kerenshof 15 te Kerensheide, gemeente Beek. Ook hij kreeg post van het ministerie en hem werd gevraagd de molen niet zonder dringende noodzaak buiten gebruik te houden.

Enige jaren is het stil aan het front. De oorlog was in 1940 uitgebroken en wellicht door de oorlogssituatie was het toch weer rendabel om de molen te laten draaien. In 1942 werd de uit 1868 stammende molen, een bovenkruier, gerestaureerd en weer in gebruik genomen. De vlucht van de molen was 24 meter en in 1943 was de molen in goede staat van onderhoud. Hiervoor was de hulp in geroepen van molenmaker Hendrixx uit Beegden. De molen was de enige windmolen in de gemeente en was, zoals reeds gezegd, gelegen op het hoogste punt van Stein. De windmolen was zelf zeventien meter hoog en stond in 1943 nog "goed te wind." Verder had deze windmolen van de drie, in de gemeente Stein gevestigde motorisch aangedreven moleninstallaties, geen concurrentie te duchten.

”Peperbus”

Op 19 maart 1943 verklaarde de burgemeester van Stein, naar aanleiding van een circulaire van het ministerie dd. 17 december 1942, dat de molen was gelegen in het uitbreidingsplan van de gemeente nabij het Steinerbos. In dit centrum was reeds een kerk en een school gesticht en waren ook reeds gedeeltelijk wegen aangelegd. Er waren ook voorbereidende werkzaamheden verricht om na de oorlog de bouw van woningen mogelijk te maken. Dit was eigenlijk geen positief bericht voor het behoud van de molen.

In juli 1945 ontving de gemeente Stein weer een circulaire van het ministerie met de vraag of de molen oorlogsschade had opgelopen. Dit bleek wel het geval te zijn. De wieken waren beschadigd. Eigenaar Hennekens werd om antwoord gevraagd door de burgemeester van Stein. Deze antwoordde dat hij op 20 januari 1945 bezig was in de molen met graan te malen en hij opeens een geweldig klap hoorde. Buiten gekomen zag hij een vliegtuig in de lucht op geringe hoogte om de molen cirkelen en dat verdween op een gegeven moment in noordelijke richting. Mogelijk zou dit vliegtuig in aanraking zijn gekomen met de wieken van de molen. Het resultaat was in elk geval dat de wieken kapot waren en dat ook de as was gespleten. Hennekens had geen idee wanneer de molen weer op windkracht zou draaien, gezien de materiaalschaarste in die tijd. In afwachting hiervan werd een elektromotor in de molen aangebracht. Vanaf nu stond windmolen ”De Leende” zonder wieken als een ”peperbus” in het landschap.

De Steinse burgemeester bracht deze situatie in 1948 ook ter kennis aan de Vereniging ”Het Limburgsche Landschap” te Maastricht, die in Bemelen in die periode een windmolen probeerde te behouden in samenwerking met de Vereniging De Nederlandse Molen. Deze verwees echter door naar genoemde vereniging.

Aftakeling

De toestand van de molen verslechterde met het jaar. In 1953 veranderde de molen van eigenaar. In 1956 kon de molen, volgens de nieuwe eigenaar Jacobus van Rossum, Molenweg 5 in Stein, van Monumentenzorg worden afgebroken, mits er niets in het koopcontract stond vermeld. Dit was niet het geval en dus vroeg van Rossum een sloopvergunning voor de windmolen. Van

Rossum was van plan in deze molen klein-industrie te vestigen.

”Jammer dat deze molen afgebroken zou worden in plaats van gerestaureerd” staat in potlood op deze brief geschreven. De sloopvergunning kwam echter niet zomaar. Volgens de gemeente moest deze worden aangevraagd bij Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg.

In augustus 1959 bracht een delegatie van de ”De Hollandsche Molen” een bezoek aan de stenen romp van De Leende. Zij concludeerde toen dat de molen geen maalfunctie meer had en dat het onduidelijk was of na restauratie zijn bestemming als windmolen kon houden. Omdat er nogal wat onderdelen ontbraken, zou de restauratie kostbaar worden. De mogelijkheid van tweedehands materiaal werd ook gesuggereerd. Zij adviseerde verder om de molenmakersfirma Gebr.

Hoek Leentstraat-Krompbunderstraat plaats vroegere windmolen De Leende Stein.

Adriaans te Weert een offerte te laten maken voor deze restauratie. Hierna zou "De Hollandsche Molen" de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg adviseren. Geattendeerd werd op het feit dat er geduld moest worden uitgeoefend inzake de te verkrijgen gelden. Geschat werd dat de gemeente zelf minimaal dertig procent moest ophoesten.

Op deze brief staat de volgende opmerking in potlood geschreven:

M.i. mosterd na de maaltijd. De mogelijkheden die er waren werden niet benut. Duurde te lang. Hoe is thans deze "molen" opgenomen in het uitbreidingsplan? Heeft het nog zin hierover verder te praten?"

Er werd inderdaad niet meer gepraat over restauratie. De gemeente Stein schreef op 4 september 1959 een brief terug, waarin werd medegedeeld dat "de betreffende molen niet meer past in de stedenbouwkundige regelingen van deze gemeente en derhalve gedoemd is binnen niet al te lange tijd te verdwijnen." Ten oosten van het Julianakanaal was namelijk een woonwijk met de daartoe nodige bebouwing geprojecteerd. De gemeente werkte dus niet meer mee.

Op 13 september 1961 werd de gemeente Stein zelf eigenaar van de molen. Niet om de molen van de sloop te redden. In het kader van de verwezenlijking van het bovengenoemde uitbreidingsplan "Op 't Ledderken - het Centrum" stond de molen in de weg.

In 1961 en 1963 kreeg de gemeente nog informatie gestuurd over de mogelijkheid overheidsbijdragen voor restauratie en onderhoud van water- en windmolens te ontvangen. Het mocht allemaal niet baten. In een brief van 19 februari 1964 vroeg de gemeente Stein bij Gedeputeerde Staten van Limburg zelf een sloopvergunning aan.

Op 9 maart 1964 gaf het provinciebestuur ontheffing van de verbodsbepaling vervat in artikel 2, lid 1, sub a, van de "Molenverordening Limburg", tot het slopen van de windmolen. Zijn lot was bezegeld.

In de Nieuwe Limburger van 31 december 1965 wordt het roemloos einde van de Steinse windmolen als volgt verwoord:

Laatste uren van molen te Stein zijn geteld

Stein.- De laatste uren van de molen van Stein zijn geteld. Donderdag werd door een slopersbedrijf een begin

gemaakt met de afbraak van deze oude molen, die in het grijze verleden behoord heeft tot de bezittingen van de kasteelheer van Stein. De door wind en weer danig aangestaste molen was een sta-in-de weg geworden in het nieuwe centrum, dat in Stein volop in uitvoering is. Op de plaats, waar nu nog de molen staat, worden straks woningen gebouwd, "Waarom kon deze oude molen niet behouden blijven? In Limburg wordt het aantal molens steeds kleiner. Als deze molen gerestaureerd was, zou hij als een prachtig monument in het nieuwe centrum van Stein behouden zijn kunnen worden", aldus een der reacties tegen de afbraak van deze molen-ruïne. Met de restauratie van deze molen zouden vele tienduizenden guldens gemoeid zijn geweest. Daarom vond het gemeentebestuur het niet verantwoord een dergelijk bedrag hiervoor beschikbaar te stellen. Wel heeft het gemeentebestuur zich met de Stichting Hollandsche Molen in verbinding gesteld met de vraag of men misschien prijs stelde op bepaalde onderdelen van deze molen, die zou worden afgebroken. De Stichting was zeer blij met deze tip. Zij zou zich met haar Limburgse vertegenwoordiger in verbinding stellen. Er werd echter niets meer van de Stichting vernomen. De afbraak van de molen is geen gemakkelijke karwei. "Deze afbraak is doodjammer", aldus een molenminnaar, die donderdag in Stein bij de afbraak aanwezig was.

De oude molen was reeds geheel omsloten door bebouwing. De woonhuizen op de foto zijn na de afbraak van de molen hier gebouwd en wijken, qua type, iets af van de rest van de woningen aldaar. Met deze sloop verdween de meest unieke windkoren-molen voorgoed uit het Limburgse land.

De strijd om de Bergse kanaalbrug

Zeven Nederlandse militairen verloren op 10 mei 1940 hierbij het leven

Op het einde van de jaren dertig in de vorige eeuw was de toestand in Europa zeer kritiek. Door de Duitse expansiebeweging en het invasiegevaar vanuit Duitsland was in Nederland de mobilisatie afgekondigd. Ook de brug over het Bergse Julianakanaal werd bewaakt.

Het mocht allemaal niet baten want op 10 mei 1940 viel een Duitse overmacht Nederland binnen. In Berg aan de Maas kregen Duitse militairen, verkleed als fietsers in Nederlandse uniformen, door deze truc toch

de brug over het Julianakanaal ongeschonden in handen. Bij deze schermutselingen sneuvelden de 43-jarige opperwachtmeester Adrianus Cornelis Evertse van de Koninklijke Marechaussee, geboren Elkerzee op 19 september 1896 en soldaat Jean Ramakers uit Margraten, geboren aldaar op 20 mei 1916.

De in Urmond en Berg gelegeerde militairen, behorende tot het regiment 1-II-37 R.I. onder bevel van kapitein Heijnsens werden gedeeltelijk krijgsgevangen gemaakt. Een kleine groep trok zich terug over de Maas op Belgisch grondgebied. Bij deze terugtocht sneuvelden vijf Nederlandse militairen, waarbij ook enkele Duitse.

De Bergse kanaalbrug anno 2009.

Van hetzelfde regiment sneuvelde in Sittard de Urmondse militair Alfons Leers. Hij werd later met F.J.H. Breuls in een graf op het kerkhof van Urmond begraven.

Nog dezelfde dag sloegen de Duitsers een pontonbrug over de Maas en zo kon het Duitse leger ongehinderd verder België intrekken.

Later op de middag van 10 mei 1940 gingen rijksveldwachter Dijkman en gemeenteveldwachter Koenen op onderzoek uit omdat zij hadden gehoord dat nabij de brug een marechaussee en een Nederlandse soldaat waren gedood. Op een afstand van ongeveer 25 meter ten oosten van de brug troffen ze op de Sittardersteenweg de dode lichamen aan van bovengenoemde Evertse en de 23-jarige soldaat Jean Ramakers, geboren Margraten 20 mei 1916. Beide lijken werden op zaterdag 11 mei 1940 op het kerkhof in Berg aan de Maas begraven

Onderzoek

De oorlog ging gewoon door. De gesneuvelde Nederlandse soldaten lagen nog steeds op Belgisch grondgebied. Pas drie dagen later staken rijksveldwachter Dijkman en gemeenteveldwachter Koenen de Maas over om zich op de hoogte te stellen en een onderzoek in te stellen op de plek des onheils vlakbij het veerpont. Zij troffen daar vijf in Nederlandse militaire uniformen geklede levenloze lichamen aan. De identiteit van de gesneuvelde kon aan de hand van de gevonden papieren worden vastgesteld en hier werd een proces-verbaal van opgemaakt. Het waren:

1. Jan Joseph Dohmen, geboren te Merkelbeek op 24 september 1906, zoon van Antoon Joseph Dohmen en Anna Maria Josepha Höppener en wonend te Merkelbeek.
2. Ludovicus Hubertus Rouschop, geboren te Maastricht 13 september 1906, zoon van Joannes Hubertus Rouschop en Maria Joanna Houben, wonende te Maastricht.
3. Joannes Wilhelmus Rademakers, geboren te Nieuwstadt 3 juli 1906, zoon van Frans Rademakers en Maria Catharina Wielders, wonend te Nieuwstadt.
4. Abraham Cornelis Maria Bogers, geboren te Gestel 24 maart 1907 wonend te Eindhoven.
5. Pieter Jozef Scheffers, geboren te Vaals op 9 februari 1907 en wonend te Eindhoven.

Alle vijf militairen behoorden tot het regiment 1-II-37 R.I. en werden op 14 mei in een voorlopig en gemeenschappelijk graf begraven, ieder in een deken gewikkeld.

Slachtoffers

Bij de gevechten aan de Maas sneuvelden ook vier Duitse soldaten. Het waren Adolf Höh, Adolf Kesselmeier, Mosandt en Walter Schüffel. Twee ervan werden voorlopig begraven aan de Veerweg nabij de noodbrug over de Maas. Een soldaat in een enkel graf onder een boomgaard aan het Beatrixplein en de ander in een enkel graf op het kerkhof in Berg. Op dinsdag 13 augustus 1940 werden de lijken van deze Duitse soldaten weer opgegraven en overgebracht naar de begraafplaats in Maastricht.

Tijdens de gevechtshandelingen aan het veer kwam door granaatvuur uit de op de Maasoever gebouwde

Belgische kazemat een, in Berg aan de Maas wonende, vrouw om het leven. Zij was de echtgenote van een hier gelegerde Nederlands soldaat. Hij werd op hetzelfde moment krijgsgevangen gemaakt en wist niets van de dood van zijn vrouw. Ook enkele Bergse burgers, wonend in de Bergse Maasstraat, werden door Belgisch vuur licht tot ernstig gewond.

Monumenten

De gesneuvelde militair A.C.M. Bogers werd vanuit Belgisch grondgebied op 11 juni 1940 overgebracht naar het kerkhof in Berg aan de Maas en daar in een eenvoudig houten kist begraven. Door de oud-militairen van Berg was op zijn graf een eenvoudig maar waardig gedenkteken geplaatst.

Op december 1941 kreeg de burgemeester van Urmond van de gouverneur van Limburg de vraag hoeveel oorlogsgraven er in de gemeente Urmond waren. Hij antwoordde dat er in de gemeente Urmond vier graven waren van zes Nederlandse militairen, die in het begin van de oorlog waren gesneuveld. Ondertussen droegen de families van de gesneuvelden Evertse, Ramakers en Bogers in eerste instantie zelf zorg voor het onderhoud van de graven.

Een prentbriefkaart van het oorlogsmonument op het kerkhof in Berg aan de Maas.

Ruim drie jaar na de bevrijding had de Oud-Strijdervereniging van Berg aan de Maas de plannen voor een oorlogsmonument gerealiseerd. De kosten hiervan waren via collectes en andere acties opgebracht door de Bergse inwoners.

Het oorlogsmonument was een ontwerp van architect Schols uit Geleen en uitgevoerd door steenhouwerij Laudy in Sittard. Het cirkelvormige monument in vier

Oorlogsmonument bij veerpont Meeswijk België.

diagonalen met in het midden een vierkante zuil van grijze steen met een kruisbeeld heeft een doorsnede van ongeveer vijf meter. De zuil is ongeveer 2.5 meter hoog. In dit grafmonument liggen daadwerkelijk begraven opperwachtmeester A.C. Evertse en de soldaten A.C.M. Bogers, J. Ramakers en P.J. Vaessen (afkomstig uit Berg aan de Maas en gesneuveld in Illecoven). Later kwam hier de na de slag in Duinkerken naar Engeland uitgeweken en daar overleden soldaat J. H. Worms uit Berg aan de Maas nog bij.

De onthulling van het oorlogsmonument vond plaats op zondag 9 mei 1948 na een plechtige herdenking voor de gevallen 1940-1945 in de parochiekerk van Berg aan de Maas. Vanaf deze tijd wordt elk jaar omstreeks 10 mei tot op de dag van vandaag een dodenherdenking georganiseerd. De eerste voorzitter van de Oud-Strijdersvereniging was Martin Vraets, die ook altijd de organisatie van de herdenking leidde. Later werd deze taak overgenomen door zijn zoon Hein Vraets, bijgestaan door Hub Jeurissen. Tegenwoordig is vanaf 2004 de organisatie van deze herdenking in Berg aan de Maas in handen van Sjef Willems en Annie Bouts-Bosch.

Het zou nog duren tot 1989 voordat op initiatief van de Kunstkring Arnold Sauwen van Stokkem nabij het Bergse veerpont op Belgisch grondgebied een gedenkteken kwam om deze fatale dag van 10 mei 1940 nabij het veerpont op Belgisch grondgebied te herdenken. Na bijna twintig jaar werd het gedenkteken gerenoveerd. Het kruis is van de sokkel genomen en gezandstraald, gegalvaniseerd en geverfd. De gedenkplaat is ook vernieuwd.

Wim Schepers

Een Steinder wielerlegende

Geboren Stein op 25 september 1943 en overleden Meers 25 september 1998.

Wim Schepers was in zijn glorie tijd een Nederlands profwielrenner, die zich met name in het middelgebergte met de beste renners kon meten. De frêle coureur was in zijn tijd de beste klimmer van de Nederlandse top. Hij kan zonder meer worden omschreven als een zeer getalenteerd renner uit de periode rond 1970.

In 1960 begon hij als nieuweling als lid van de Wielerclub Bergklimmers Stein en werd een van de grote talenten uit de Bergklimmers-wielerstal. Hij zat toen stevast voorin het peleton. In 1962 werd hij clubkampioen van de Bergklimmers.

Wim was toen schilder van beroep. De vereiste vakdiploma's behaalde hij naast zijn dagtaak via de avondschool. Hij slaagde in 1962 met glans en vroeg toen een amateurlicentie aan. Eerst moest hij nog in militaire dienst. Hij was ingedeeld bij de grenadiers in Den Bosch en werd spoedig hierna overgeplaatst naar het NATO-detachement in de Duitse Seedorf.

Ondanks dat hij in 1963 vrijwel aan geen enkele koers deelnam bleef de supportersclub "Wim Schepers" hem trouw en telde meer dan honderd leden.

In zijn amateurperiode behaalde hij tijdens de Ronde van Limburg 1962 de twaalfde plaats en in 1963 nog een vijftiende plaats. In 1965 deed hij niet mee aan de Ronde van Limburg omdat hij de dag erna op zondag 20 juni in Keulen in de Tour de l'Avenir van start ging. Zoals reeds gezegd was Schepers in zijn tijd een heel goede coureur. In de Ronde van Nederland van 1965 reed hij in zijn eentje het peloton op vele minuten, waardoor hij virtueel aan de leiding reed. Twee toppers als Jacques Anquetil en Jan Janssen hebben toen tientallen kilometers lang alles moeten geven om hem weer uit die trui te rijden. Dat lukte, maar te pakken kregen ze hem niet. Zijn laatste jaar als amateur, 1965, was zeer succesvol met maar liefst dertien overwinningen. In de Ronde van Frankrijk slaagde hij er echter nooit in om die kwaliteiten te tonen. Schepers maakte in 1967 zijn Tourdebuut als lid van de nationale Nederlandse ploeg, die werd geleid door Wout Wagtmans. Hij sprokkelde dat jaar enkele ereplaatsen bij elkaar, zoals een vierde plaats in de twaalfde etappe, die in

Marseille finishte. Hij fietste de tour ook uit en eindigde in Parijs op de 25e plaats. In de volgende vier jaren wist hij dit echter niet te herhalen.

In de jaren zestig en begin zeventig een wielrenner met veel ereplaatsen, echter zonder aansprekende zeges. Zijn overwinningen bij de beroepsrenners waren alle van klein kaliber. De beste prestatie leverde Wim Schepers in 1972 in de klassieker Luik-Bastenaken-Luik: tweede achter Eddy Merckx. Dat jaar was hij ook vierde in Rundum den Henninger Turm, achtste in de Waalse Pijl en negende in Gent-Wevelgem.

Wim Schepers als profwielrenner bij een bekend sigarettenmerk, foto collectie Walter Buskens Spaubeek.

Vuelta

Schepers' loopbaan is overschaduwd door verschillende dopingaffaires. In 1971 mengde de klimmer zich in het duel om eindwinst tussen Ferdinand Bracke en Luis Ocaña in de Ronde van Spanje 1971. Een positief urinemonster kostte hem de tweede plaats in het algemeen klassement, achter Jose Manuel Fuente. Door de straftijd van tien minuten zakte Schepers naar de vijftiende plaats. De Belg Bracke won. Een andere versie van het gebeurde:

Ook organisatoren van wielervedstrijden hebben zich bij herhaling schuldig gemaakt aan vals spel. Zo werd Wim

Schepers een loer gedraaid in de Ronde van Spanje. Dat gebeurde in 1971, toen deze inmiddels overleden Limburger de Vuelta dreigde te winnen. De organisatie vond zijn naam geen aanwinst op de erelijst van de Vuelta en nam 'passende' maatregelen. Er werd een dopingval opgezet en die kostte de Limburger in de slotweek tien minuten straf tijd. Ruim voldoende om Schepers van het erepodium af te houden.

Prof

Wim Schepers was bijna tien jaar beroepsrenner en won in die periode elf wedstrijden, waaronder twee etappes in de Dauphiné-Libéré. Verder behaalde hij enkele fraaie ereplaatsen in klassiekers en semi-klassiekers. In 1972 werd hij tweede in Luik-Bastenaken-Luik en vierde in Rund um den Henninger Turm. Verder werd hij in 1969 tweede in de Ronde van België en in 1966 vierde in de Ronde van Luxemburg. In 1969 won hij de Omloop Mandel-Leie-Schelde.

Wim Schepers en Harry Steevens bij een wielkoers, foto collectie Walter Buskens Spaubeek.

Zeges

Hij behaalde twee overwinningen op de weg-criterium, zes etappeoverwinningen, een individuele tijdrit, een ploegentijdrit en zeven wegwedstrijden.

In 1966 werd hij beroepsrenner bij Cabellero. In dat jaar pakte hij vier keer de overwinning. Het waren: GP van Nederland (NL), Isle of Man (GBR), Manx International (GBR) en Simpelveld (NL), Bocholtz. In 1968 won hij in het Belgische Borgerhout (B).

Weer als renner van de Cabellero-ploeg was hij in 1969 de eerste in: Mandel-Leie-Schelde (B), Meulebeke Ossendrecht (NL) en Schinnen (NL). Het jaar 1970

was zijn beste jaar in zijn loopbaan met vijf zeges. Het waren de tweede etappe deel a Criterium du Dauphiné Libéré (F), tweede etappe deel b Criterium du Dauphiné Libéré (F), de Omloop van de Zes Provinciën (NL), en de vierde etappe Quatre jours de Dunkerque (F) Duinkerken.

Simpelveld

In 1971 koerste hij bij de Goudsmit-Hoff-ploeg en won overtuigend in het Limburgse Simpelveld. Hij overklaste toen iedereen. Op een zeer bijzondere wijze zegevierde hij daar. In die lastige omloop liep hij maar liefst drie minuten en 37 seconden uit op Jan Krekels, Joop Zoetemelk en Ben Janbroers. Direct na het vertrek, er moesten 25 ronden worden afgelegd, ging hij in gezelschap van Karstens, Zoetemelk en Janbroers aan de haal. Het peloton gaf zich evenwel niet zomaar gewonnen en dat was voor Schepers het sein om nog meer de zweep er over te leggen. Hij bleef daardoor uit de greep en kon aan een imposante opmars beginnen, die voor de duizenden toeschouwers zonder meer een apotheose vormde. In de slotfase, toen het peloton tot en met verbrokkelde en iedere stijging steeds meer "pijn" ging doen, trokken Krekels, Zoetemelk en Janbroers achter Wim Schepers aan, maar deze liet zich niet meer verschalken.

In 1972 behaalde hij geen enkele zege. Een jaar later was hij de eerste in de wedstrijd in Rokado; de proloog van de Ronde van België in Oostende. In de nadagen van zijn profferperiode vlamde hij nog twee keer en wel in 1974 bij de MIC-Ludo-De Gribaldy en in 1975 in Alsaver-Jeunet-De Gribaldy. Hij werd te Geleen op Koninginnedag 30 april 1975 derde achter Joop Zoetemelk en Gerard Vianen. Hierna hing hij de koersfiets aan de wilgen. Schepers mooie carrière kan worden gekenmerkt door redelijk wat "net-niet" momenten.

Rijwielhersteller

Nadat hij in 1975 was gestopt met fietsen, exploiteerde hij een café annex gemeenschapshuis in Stein. Later werkte hij in zijn woonplaats Meers als rijwielhersteller. Op 26 september 1998 is Wim Schepers op 55-jarige leeftijd in zijn woonplaats Meers overleden aan een acute hartstilstand. Andere bronnen spreken van een scheurtje in de aorta als oorzaak van zijn overlijden.

Bewoners en dorpsgezichten uit Stein

Hub en Zef Kersemakers

*Links **Willem Berix** en rechts ene Derhaag uit Massecoven (B) foto gemaakt in de Maasband bij het huis van Willem Berix.*

*Joannes Gulielmus (**Willem**) Berix, geboren op 23 oktober 1901 in de Maasband als zoon van Gulielmus Berix en van Agnes Janssen. Op 1 november 1994 is hij te Geleen overleden, 93 jaar oud.*

Hij was nooit getrouwd en woonde in de Maasband. Hij heeft lang in Duitsland aan de "brikke" gewerkt. De foto is gemaakt in de Maasband bij een braderie.

***Stiena Schepers** is geboren op 8 november 1874 in Stein als dochter van Henricus Schepers en Elisabeth Muris. Zij overleed op 26 augustus 1957 in Stein en was 82 jaar oud.*

Zij trouwde op 11 oktober 1907 voor de burgerlijke stand van Stein met Nicolaas Hubertus (Claos) Braeken. Hij werd geboren op 14 september 1877 in Eckelrade-Gronsveld als zoon van Franciscus Braeken en Maria Klerkx. Claos overleed op 8 november 1953 in Stein en was 76 jaar oud.

*Petrus Hubertus (**Hubke**) Brouns, geboren op 19 februari 1905 te Stein als zoon van Petrus Mathias Brouns en Joanna Catharina Driessen. Hij is op 11 december 1998 in Stein overleden en was 93 jaar oud. Hij is op 5 mei 1933 voor de burgerlijke stand van Stein getrouwd met Anna Maria Worms. Zij is geboren op 25 oktober 1907 in Elsloo als dochter van Jacobus Worms en Maria Catharina Claessen. Zij overleed op 24 juni 2005 in de Lemborgh Sittard en werd 97 jaar oud. Zij hadden een drogisterij en kantoorboekhandel op de hoek van de Kruisstraat en de Kelderstraat in Stein.*

Petrus Mathias (Pie) Brouns, geboren op 8 mei 1862 te Stein geboren als zoon van Laurentius Brouns en van Maria Agnes Peters. Op 6 maart 1944 is hij in Stein overleden, 81 jaar oud. Joanna Catharina, (Jeneketrien) Driessen is op 2 december 1865 te Stein, geboren als dochter van Petrus Driessen en van Anna Mechtildis van Mulken. Op 30 december 1937 is zij in Stein overleden, 72 jaar oud. Zij trouwden op 16 januari 1896 voor de B.S. van Stein en op 21 januari 1896 in de St.-Martinuskerk van Stein. Pie was schrijnwerker van beroep. Zij woonden in de Violensteeg.

*In de kappersstoel zit Nicolaas Hubertus, **Colla Claassen**, geboren op 18 juni 1925 in Stein als zoon van Nicolaas Claassen en van Anna Driessen. Op 2 december 2000 is hij in Meers-Elsloo overleden, 75 jaar oud. Hij was getrouwd met Trees Moors en woonde in Meers-Elsloo. Trees is op 2 april 1930 in Thorn geboren als dochter van Jacobus Hubertus Moors en van Maria Hollands.*

Achter hem staat kapper Peter Joseph (Zef) Coumans. Hij is op 7 juli 1917 in Stein geboren als zoon van Joannes Hubertus Coumans en van Barbara Smeets. Op 20 augustus 1945 is hij in Urmond getrouwd met Anna Maria (Mia) Heuts.

Mia Heuts staat tweede van rechts. Op 2 juli 1918 is zij in Urmond geboren en op 11 oktober 2000 in Stein overleden, 82 jaar oud. Zij hadden een kapperszaak in de Kelderstraat te Stein. Helemaal rechts zit Joannes Michiel (Sjeng) van Mulken. Hij is op 20 december 1923 in Stein geboren als zoon van Joannes Christiaan van Mulken en van Cornelia Hubertina Wauben, zij is afkomstig van Geleen. Sjeng woonde aan de Nieuwstraat in Stein.

Familie Pie Brouns en Bej Muris uit de Violensteeg.

1. Links staat Joanna Catharina, **Jo Brouns** geboren op 15 september 1932 in Stein, dochter van Pie en Bej en op 9 juni 1989 in Sittard overleden, 56 jaar oud. Zij was getrouwd met Peter Johannes Hubertus, Sjeng Buschman, Hij is op 3 februari 1933 in Stein geboren als zoon van Jean Matthieu Lambert Buschmann, afkomstig uit Luik (B), en van Anna Maria Mechtildis Catharina Janssen. Op 3 mei 2001 is hij in Renesse overleden, 68 jaar oud.
2. Daarnaast zit moeder Margaretha Barbara, **Bej Muris**. Zij is op 1 november 1904 in Stein geboren als dochter van Reinier Muris en van Maria Ida van Mulken. Op 27 september 1985 is zij in Stein overleden, 80 jaar oud.
7. Zij was getrouwd met Peter Antonius, **Pie Brouns**, die helemaal rechts zit. Hij is op 3 december 1903 in Stein geboren als zoon van Peter Mathijs Brouns en van Joanna Catharina Driessen, nr. 6 die links van hem zit. Op 29 november 1981 is hij in Sittard overleden, 80 jaar oud.
3. Op de schoot van Bej zit haar zoon Reinier Michiel Laurentius, **Renè Brouns**. Hij is op 28 oktober 1935 in Stein geboren en op 24 oktober 1959 voor de kerk in Heerlen getrouwd met Maria Brouwers.
4. Vierde van links is Peter Mathijs, **Pie Brouns**, geboren op 8 mei 1862 in Stein als zoon van Laurentius Brouns en van Maria Agnes Peters, afkomstig van Beek. Op 6 maart 1944 is hij in Stein overleden, 81 jaar oud.
6. Hij was getrouwd met Joanna Catharina, **Jenneketrien Driessen**, derde van rechts. Op 2 december 1865 is zij in Stein geboren als dochter van Peter Driessen en van Anna Mechtild van Mulken. Op 30 december 1937 is zij in Stein overleden, 72 jaar oud.
5. Vijfde van links is Maria Ida, **Mia Brouns** geboren op 28 april 1931 in Stein. Zij is op 10 mei 1952 voor de kerk in Stein getrouwd met Pierre Driessen.
8. Voor zijn vader Pie staat Peter Antonius Laurentius, **Pie Brouns** geboren op 28 maart 1934 in Stein. Hij is voor de kerk getrouwd op 12 februari 1958 in Urmond met Anna Maria Josephina Quanjel.

Café Coumans op de Steinderweg in Stein, op de Einddrees in Nieuwdorp rechts op Elsloo aan.

Links **Christiaan Coumans** is op 30 oktober 1864 te Stein geboren als zoon van Jacobus Coumans en van Anna Elisabeth Bours. Op 7 mei 1945 is hij in Stein overleden, 80 jaar oud. Midden zijn vrouw **Maria Gertrudis Dautzenberg** is op 25 juli 1869 in Osterath (D) geboren als dochter van Joannes Dautzenberg en van Maria Gertrudis Bergs. Op 28 februari 1953 is zij in Lindenheuvel overleden, 83 jaar oud. Zij is te Nieuwdorp begraven. Rechts hun zoon **Petrus Johannes (Sjeng) Coumans** is op 4 augustus 1911 te Stein geboren en op 26 december 1986 in Sittard overleden, 75 jaar oud. Hij was getrouwd met Maria Ida Janssen. Marie Janssen werd geboren op 24 december 1907 in Stein.

In de deuropening staat in het midden **Margaretha Cleuskens**, geboren op 17 januari 1901 te Stein als dochter van Gerardus Cleuskens en Anna Janssen. Zij trouwde op 19 mei voor de burgerlijke stand van Stein met Peter Hubertus Coumans, geboren in Stein op 5 november 1898. Margaretha overleed op 4 augustus 1984 in Geleen. Op haar arm dochter **Elisabeth Coumans**, geboren Stein op 12 augustus 1925. Zij is op 1 juli 1954 in Stein getrouwd met Bergs uit Meers. Achteraan rechts staat **Anna Maria Smeets**, geboren Stein op 27 november 1908 als dochter van Mathias Smeets en van Elisabeth Leenarts. Zij was getrouwd met Zef Cox en zij woonden in de Kuiperstraat in Stein. Anna Maria is overleden op 23 maart 2001 in het Geleens ziekenhuis. Vooraan links staat **Maria Christina Coumans**, geboren Stein op 5 december 1922 als dochter van Peter Hubertus Coumans en Margaretha Cleuskens. Zij is getrouwd met Pierre van de Schoor. Vooraan rechts staat haar broertje **Gerardus Henricus (Sjer) Coumans**, geboren Stein op 17 februari 1924. Hij is op 9 september 1949 voor de burgerlijke stand van Elsloo getrouwd met Maria Josephina Claessen, geboren Elsloo op 11 februari 1921.

Links staat **Maria Claassen**, geboren op 3 november 1880 in Stein als dochter van Thomas Claassen en van Barbara Bours. Op 17 oktober 1948 is zij in Stein overleden, 67 jaar oud. Zij was niet getrouwd en woonde op de Mauritsweg (Valderstraat) in Stein. Rechts staat haar broer **Thomas (Tom) Claassen**, geboren op 12 juni 1878 in Stein en op 1 februari 1962 in het ziekenhuis te Sittard overleden, 81 jaar oud. Hij was ook ongetrouwd en woonde bij zijn zuster Maria Claassen.

Maria Ida (Ida) Gorissen, geboren op 7 januari 1896 te Stein als dochter van Theodorus Gorissen en van Maria Meijers. Op 22 augustus 1981 is zij in Nieuwdorp-Stein overleden, 85 jaar oud. Zij was getrouwd met Peter Antonius (Pjèr) Dassen, geboren op 3 oktober 1895 in Stein en op 29 maart 1966 in het ziekenhuis van Geleen overleden. Deze foto is gemaakt in de Kruisstraat te Stein waar zij ook woonden. (Electro Dassen)

*Willem in de haven van Stein. **Wilhelmus Delbressine**, geboren op 9 oktober 1899 te Stein als zoon van Christianus Delbressine en van Maria Catharina van Mulken. Op 11 mei 1961 is hij in Meers overleden, 60 jaar oud. Hij was op 9 februari 1923 in Stein getrouwd met Antoinette Steps. Zij is op 6 februari 1900 in Elsloo geboren. Op 24 december 1963 is zij in Stein overleden, 62 jaar oud.*

*Leerling-smid **Christiaan Delbressine**, geboren op 6 augustus 1894 in Stein als zoon van Jacobus Delbressine en van Maria Janssen. Op 27 november 1978 is hij in Stein overleden, 84 jaar oud. Hij trouwde op 28 februari 1930 voor de burgerlijke stand in Stein met **Elisabeth Ida Maria Muris**. Zij is op 9 mei 1899 in Stein geboren als dochter van Laurens Muris en van Maria van Mulken. Op 3 mei 1992 is zij in Sittard overleden, 92 jaar oud. Zij woonden op het Keerend waar zij een smederij hadden. Helemaal rechts zijn vader **Jacobus Delbressine** geboren op 21 november 1865 in Stein als zoon van Leonardus Delbressine en Maria Worms. Hij trouwde op 12 januari 1893 voor de burgerlijke stand van Stein met **Maria Janssen**. Zij is geboren op 5 oktober 1867 in Stein als dochter van Christiaan Janssen en Barbara Op den Camp. Zij overleed op 14 juli 1904 in Stein en was 36 jaar oud. De man met hoed is Leonardus (**Lei**) **Schepers** geboren op 8 juni 1912 in Stein en getrouwd met Maria Hubertina (**Tina**) **Schepers**.*

Joannes Leonardus (**Sjang**) **Driessen**, geboren op 16 augustus 1883 te Stein als zoon van Henricus Driessen en van Philomena Gardeniers. Op 2 november 1962 is hij in Heerlen overleden, 79 jaar oud.

Hij trouwde op 20 augustus 1920 voor de burgerlijke stand van Stein met Maria Barbara Driessen, geboren op 24 december 1885 in Stein als dochter van Peter Mathijs Driessen en Barbara Hermans. Zij woonden in de Kerkstraat te Stein waar zij een smederij en een winkel hadden.

Helemaal links staat Arnoldus, **Nöl Goossens**, geboren op 1 juli 1918 te Stein als zoon van Joannes Jacobus Goossens en van Anna Maria Martens. Op 21 juni 1980 is hij in Stein overleden, 61 jaar oud. Hij was getrouwd met Maria Rademakers en woonden op het Keerend te Stein.

Naast Nöl staat zijn zuster Margaretha Elisabeth, **Lies Goossens**, geboren op 29 augustus 1922 te Stein. Zij trouwde met Peter Hendrik Maria Neilen van Sittard. Derde van links is ook een zuster van Nöl, **Cornelia Goossens** die op 5 januari 1916 te Stein is geboren en op 14 februari 1990 in Stein is overleden, 74 jaar oud. Zij was getrouwd met Arnoldus (Nöl) Driessen. Zij hadden een groentezaak in de Kruisstraat in Stein. Later zijn zij verhuisd naar het Houterend.

Derde van rechts is **Mechtildis Janssen**, geboren op 20 januari 1921 te Stein als dochter van Mathias Janssen en van Anna Vaassen. Zij is getrouwd met Harie van Mulken. Hij was oud-wethouder, loco-burgemeester en raadslid van de gemeente Stein.

Tweede van rechts is **Laurentius Jacobus (Lens) Goossens**, geboren op 24 juli 1920 te Stein. Hij is ook een broer van Nöl. Hij trouwde met Helena Maria Lamine.

Helemaal rechts staat **Petrus Conrardus (Coen) Janssen**, geboren op 21 december 1919 te Stein als zoon van Mathias Janssen en van Anna Vaassen. Op 3 december 1999 is hij in Stein overleden, 79 jaar oud.

Hij was getrouwd met Bertha Dautzenberg.

Deze foto is gemaakt op "het good" van het ouderlijk huis van Joannes Jacobus Goossens en van Anna Maria Martens in de Molendijk te Stein.

Achteraan staat **Maria Elisabeth Gielen**, geboren op 4 september 1879 te Stein als dochter van Joannes Martinus Gielen en van Mechtildis Pepels. Op 12 april 1964 is zij in Stein overleden, 84 jaar oud. Zij was getrouwd met Joannes Mathijs Goossen. Het jongetje helemaal links is **Henricus (Harie) Hermans** geboren op 27 oktober 1912 in Stein als zoon van Johannes Hermans en Maria Ida Steijnen. Hij overleed op 6 juni 1979 in Stein en was 66 jaar oud. Harie trouwde op 3 juni 1938 voor de burgerlijke stand van Stein met Maria Elisabeth Janssen. Het meisje links is **Anna Goossen**, geboren op 24 april 1918 te Stein als dochter van Joannes Mathijs Goossen en van Maria Elisabeth Gielen. Op 6 november 2000 is zij te Geleen overleden, 82 jaar oud. Zij was getrouwd met Lei Wijnen en woonden op het Keerend in Stein. Rechts naast haar staat haar zuster Elisabeth Mechtildis (**Lies**) **Goossen**, geboren op 23 januari 1920 te Stein en op 10 juni 1998 in Stein overleden, 68 jaar oud. Zij was getrouwd met Jac Wauben en woonden in de Brugstraat te Stein. Het kind helemaal vooraan is vermoedelijk **Franciscus Nix** geboren op 18 juni 1922 in Stein van politiemann Jacobus Nix en Bertha Anna Petronella Grammè.

☞ **Johannes Wilhelmus Hermans**, geboren op 21 juli 1892 te Stein als zoon van Joannes Wilhelmus Hermans en van Maria Elisabeth Driessen. Op 22 december 1960 is hij in Stein overleden, 68 jaar oud. Hij was vrijgezel en woonde de laatste jaren van zijn leven in het Brook. Later woonde er de Familie Geurt Meijers-Römers. De foto is gemaakt op "het good" van café Thei de Bekker op het Wilhelminaplein in Stein rond 1923.

Links is **Jacobus Joseph Hendriks**, geboren op 13 april 1908 te Broeksittard als zoon van Michaelis Hendriks en van Maria Josepha van de Berg. Op 29 december 1963 is hij in Stein overleden, 55 jaar oud. Hij was getrouwd met Elisabeth Bovens en woonden in de Bergsteeg in Stein. Hier hadden zij een café en een groentezaak.

Elisabeth Bovens is geboren op 25 januari 1909 in Munstergeleen. Zij overleed op 1 december 1978 in Sittard en was 68 jaar oud. Zij trouwde voor de tweede keer op 24 oktober 1966 voor de burgerlijke stand van Stein met Hendrikus Spliet. Henk Spliet is geboren op 4 oktober 1918 in Utrecht en overleed op 18 december 2000 in Geleen en was 82 jaar oud. Rechts naast hem staat Joannes Wilhelmus (**Willem**) **Driessen**, geboren op 4 juni 1906 te Stein als zoon van Wilhelmus Driessen en van Regina Claessen. Op 19 februari 1984 is hij in het ziekenhuis te Sittard overleden, 77 jaar oud. Hij was getrouwd met Eliza Bemelmans en woonden in de Kelderstraat te Stein. Hier hadden zij een winkel van koloniale waren en groenten.

Joannes (**Sjang**) **Hermans**, geboren op 15 augustus 1897 te Stein als zoon van Joannes Hermans en van Elisabeth Driessen. Op 12 februari 1963 is hij in het ziekenhuis te Sittard overleden, 65 jaar oud. Hij trouwde voor de burgerlijke stand van Stein met Bertha Barbara Maria (Bertha) Creuwels. Bertha Creuwels werd geboren op 7 december 1904 in Stein als dochter van Johannes Hubertus Jochem Creuwels en Maria Barbara Driessen. Zij hadden een café aan de Havenstraat in Stein. Rechts staat Johannes Henricus (**Harie**) **Westhovens**, geboren op 14 juni 1878 in Stein als zoon van Joannes Laurens Westhovens en van Maria Anna Gardeniers. Op 24 juni 1955 is hij in Stein overleden, 77 jaar oud. Hij trouwde op 13 januari 1905 in Stein met Elisabeth Meijers en zij woonden in de Kelderstraat tegenover het oude politiebureau in Stein.

Vooraan zit **Joannes Wilhelmus (Wim) Hermans**, geboren op 19 augustus 1925 te Stein als zoon van Joannes (**Sjang**) Hermans en van Hubertina Barbara (**Bertha**) Creuwels. Op 4 september 1978 is hij in het ziekenhuis te Geleen overleden, 53 jaar oud. Hij was kastelein van het café Sjang Hermans aan de Havenstraat in Stein. Wim was niet getrouwd. Achter hem staat **Wilhelmus Theodorus (Thei) Martens**, alias Thei de Bekker, geboren op 20 mei 1929 te Stein als zoon van Laurentius Henricus (Harie) Martens en van Maria Hermans. Op 25 mei 1980 is hij in Stein overleden, 51 jaar oud. Hij was getrouwd met Trina van Mulken en was kastelein van het café dat zijn naam draagt, gelegen op het Wilhelminaplein in Stein.

Carnaval 1954.

Links staat **Johannes Cornelius Houben**, geboren op 14 september 1883 te Stein als zoon van Wilhelmus Houben en van Anna Elisabeth Meijers. Op 15 juni 1971 is hij in het ziekenhuis te Geleen overleden, 87 jaar oud. Hij was getrouwd met **Petronella Schepers** en woonden op het Houterend in Stein. In het midden staat Hubertina Barbara Maria (**Bertha**) Creuwels. Zij is op 7 december 1904 in Stein geboren als dochter van Johannes Hubertus Jochem Creuwels en van Maria Barbara Driessen. Zij trouwde op 7 augustus 1925 in Stein met **Joannes Hermans** en hadden een café aan de Havenstraat in Stein. Rechts staat Johannes Henricus, **Harie Westhovens**, geboren op 14 juni 1878 in Stein als zoon van Joannes Laurens Westhovens en van Maria Anna Gardeniers. Op 24 juni 1955 is hij in Stein overleden, 77 jaar oud. Hij trouwde op 13 januari 1905 in Stein met **Elisabeth Meijers**, en woonden in de Kelderstraat tegenover het oude politiebureau in Stein.

☞ Maria Op den Camp geboren op 1 november 1889 in Stein als dochter van Petrus Op den Camp en Helena Huits. Zij overleed op 17 oktober 1915 om 9 uur in Stein en was 25 jaar oud. Zij was ongetrouwd.

Henricus Johannes (Sjeng) Huntjens, geboren op 1 februari 1926 te Stein als zoon van Joannes Huntjens en van Cornelia Vaessen. Op 8 oktober 1986 is hij in Stein overleden, zestig jaar oud. Hij trouwde op 31 januari 1947 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Bertha Josephina Smeets. Bertha Smeets is geboren op 11 maart 1925 in Elsloo. De foto is gemaakt bij de Zonput in Stein.

*Henricus Wilhelmus Janssen met de bierwagen voor een huis op het Keerend in het jaar 1931 te Stein. Hij is op 10 mei 1890 in Stein geboren als zoon van Henricus Janssen en van Maria Elisabeth Gelissen. Op 7 oktober 1951 is hij in Stein overleden, 61 jaar oud. Hij trouwde op 28 februari 1919 voor de burgerlijke stand in Stein met **Barbara Brouns**. Zij is op 7 juli 1896 in Stein geboren als dochter van Peter Brouns en van Maria Meijers. Op 21 september 1946 is zij in Stein overleden, 50 jaar oud. Op de Mauritsweg waar zij woonden hadden zij een drankenhandel en was hij agent van de bierbrouwerij "De 3 Hoefijzers".*

Petrus Hubertus Mathias, (Pieke) Meersmans, geboren op 11 april 1936 te Stein als zoon van Johannes Meersmans en van Anna Muris. Hij is ongetrouwd en woont sinds 1991 in de Pepijn te Echt. Voorheen woonde hij op het Houterend bij zijn ouders. (Foto Fons Verhoeve)

Links staat Peter (**Pierre**) **Meijers**, geboren op 5 mei 1895 in Stein als zoon van Joannes Meiers en van Barbara Brouns. Op 26 juli 1982 in het bejaardenhuis te Hulsberg overleden, 87 jaar oud.

Hij was vrijgezel. Naast hem staat **Hubertina Barbara Maria Creuwels**, geboren op 7 december 1904 in Stein als dochter van Johannes Hubertus Jochem Creuwels en van Maria Barbara Driessen.

Zij trouwde op 7 augustus 1925 in Stein met **Joannes Hermans**, die rechts van haar staat.

Hij is op 15 augustus 1897 in Stein geboren als zoon van Joannes Hermans en van Elisabeth Driessen. Op 12 februari 1963 is hij in het ziekenhuis te Sittard overleden, 65 jaar oud.

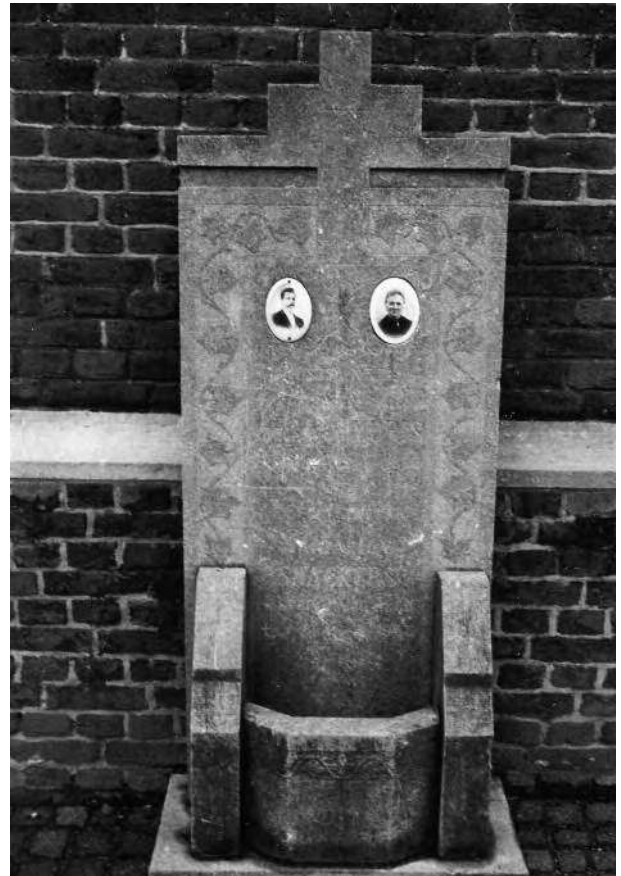
Helemaal rechts staat **Conrard Jan Kersemakers**, geboren op 8 augustus 1912 in Sweijkhuizen als zoon van Hendrik Jan Kersemakers en van Johanna Barbara Goessens. Op 7 oktober 1977 is hij in Stein overleden, 65 jaar oud. Hij was getrouwd met Maria Hubertina Westhovens en zij woonden in het Brook te Stein.

☞ **Joannes (Sjeng) Meersmans**, geboren op 3 juli 1904 te Stein als zoon van Petrus Meersmans en Maria Catharina Meijers. Hij overleed op 21 januari 1986 in Stein en was 81 jaar oud. Hij trouwde op 21 juni 1935 voor de B.S. van Stein met Anna Maria Catharina (**Catharina**) Muris. Zij is geboren op 9 oktober 1904 in Eisden (B) als dochter van Mathijs Muris en Maria Helena Braeken. Zij overleed op 18 maart 1972 in het Barbara ziekenhuis van Geleen en was 67 jaar oud. Zij woonden op het Houterend in Stein en waren landbouwers. (Foto Fons Verhoeve)

*Christiaan Muris is geboren op 12 januari 1867 in Stein als zoon van Laurens Muris en Maria Catharina Peters. Hij overleed op 25 december 1919 in Stein en was 52 jaar oud. Hij trouwde op 20 september 1901 voor de B.S. van Stein met Maria Ida Smackers. **Ida Smackers** is op 1 oktober 1860 te Stein geboren als dochter van Antonius Smackers en van Johanna Catharina Brouns. Op 20 april 1933 is zij in Stein overleden, 72 jaar oud. Maria Ida Smackers voor haar huis in de Kelderstraat te Stein waar zij een winkel had. Nu wonen er de familie Martens-Hermans. Op de rechter foto hun grafsteen.*

☞ *Margaretha (**Greetje**) Heuts is geboren op 3 september 1859 in Stein als dochter van Petrus Heuts en Maria Driessen. Zij overleed op 6 mei 1936 in Stein en was 76 jaar oud. Getrouwd op 18 november 1891 in Stein met Willem op den Camp.*

Op de bromfiets zit links **Anna Maria Judith op den Camp**, geboren op 18 september 1905 te Stein als dochter van Henricus op den Camp en van Anna Maria Brouns. Op 23 augustus 1931 is zij in Meers overleden, 25 jaar oud. Zij was getrouwd met Peter Jozef Hermans.

Achter haar zit **Leonie Joanna Smeijsters**, geboren op 30 januari 1895 te Stein als dochter van Joannes Smeijsters en van Anna Gorissen. Op 30 juli 1964 is zij in Stein overleden, 69 jaar oud. Zij was getrouwd met Antonius Hubertus op den Camp.

In de deur staat vooraan links **Anna op den Camp**, geboren op 20 juli 1916 te Stein, als dochter van Henricus op den Camp en van Anna Maria Brouns. Zij was getrouwd met Harie Lochs.

Rechts naast haar staat haar broer **Antonius Hubertus op den Camp**, geboren op 1 maart 1902 te Stein en op 23 juli 1990 in Stein overleden, 87 jaar oud. Hij was getrouwd met Leonie Joanna Smeijsters.

Het kind naast hem is zijn zuster **Anna Barbara op den Camp**, geboren op 24 juni 1915 te Stein en op 21 december 2002 te Geulle overleden, 87 jaar oud. Zij was getrouwd met Willem Hubert Vranken, die schipper van beroep was.

Achter in de deur staat **Anna Maria Brouns**, geboren op 9 oktober 1870 in Meers als dochter van Laurentius Brouns en van Maria Agnes Peters. Naast haar staat iets onduidelijk haar man **Henricus op den Camp**, geboren op 14 september 1872 te Stein als zoon van Laurentius op den Camp en van Margaritha van Mulken. Op 10 maart 1947 is hij in Meers overleden, 74 jaar oud. Rechts achteraan staat **Johannes Hubertus Brouns** (broer van Anna), geboren op 7 juli 1878 te Stein en op 4 juli 1925 in Stein overleden, 46 jaar oud. Hij was vrijgezel. De foto is gemaakt in de Kuulkes, waar nu het Julianakanaal is gegraven.

Vooraan rechts zit Antonius, **Teun Smeets**, geboren op 13 augustus 1902 in Stein als zoon van Mathijs Smeets en van Maria Ida Janssen. Op 4 april 1964 is hij in het ziekenhuis te Sittard overleden, 61 jaar oud. Hij was getrouwd met **Maria Catharina op den Camp**. Hij was hij jarenlang de hofnar van de carnavalsvereniging in Stein. De foto is gemaakt tijdens het graven van het Julianakanaal.

In de deur opening staat links Antonius Hubertus, **Teun Op den Camp**, geboren op 1 maart 1902 in Stein en op 23 juli 1990 in Stein overleden, 87 jaar oud.

Hij was getrouwd met **Jeanette Smeijsters**. **Leonie** Zij is op 30 januari 1895 in Stein geboren als dochter van Joannes Jacobus Smeijsters en van Anna Gorissen. Op 30 juli 1964 is zij overleden, 69 jaar oud. Zij woonden in de Kruisstraat in Stein en hier hadden zij een horlogezaak en een garage.

In het midden staat zijn moeder **Anna Maria Brouns**. Zij is op 9 oktober 1870 in Meers geboren als dochter van Laurentius Brouns en van Maria Agnes Peters. Op 8 april 1958 is zij in Meers overleden, 87 jaar oud. Zij was getrouwd met Henricus Op den Camp. Hij is op 14 september 1872 in Stein geboren als zoon van Laurentius Op den Camp en van Margaretha van Mulken. Op 10 maart 1947 is hij in Meers overleden, 74 jaar oud.

Rechts staat Peter Jozef, **Pjer Hermans**, geboren op 19 maart 1903 in Stein als zoon van Wilhelmus Hermans en van Elisabeth Driessen. Hij was getrouwd met Anna Maria **Judith op den Camp**. Zij is een dochter van voorgaand echtpaar en is op 18 september 1905 in Stein geboren en op 23 augustus 1931 in Meers overleden, 25 jaar oud. Pjer trouwde voor de tweede maal met **Jo Pepels**.

Op de bank zit Anna Margaretha, **Greet Op den Camp**, geboren op 15 september 1911 in Stein.

Op 31 mei 2003 is zij in Meers overleden, 91 jaar oud. Zij is een zuster van Teun en van Anna Maria Judith. Zij was getrouwd met **Harie Lambrichts**. Hij is op 25 november 1908 in Stein geboren als zoon van Nicolaas Lambrichts en van Ida Bours. Op 13 april 1975 is hij overleden, 66 jaar oud. Zij hadden een café in Meers "De Sjoester" genaamd. De foto is gemaakt voor het café "in de Kuulkes". Het café is door het graven van het Julianakanaal afgebroken.

Van links naar rechts staan, **Mathias Schmeitz**, geboren op 19 juli 1883 te Geleen. Op 30 mei 1953 is hij in Stein overleden, 69 jaar oud. Hij was getrouwd met Maria Margaretha Driessen.

Naast hem staat Gerardus Henricus, **Harie Schmeitz**, geboren op 15 april 1914 te Stein als zoon van Mathias Schmeitz en van Maria Margaretha Driessen. Op 18 maart 1996 is hij in Elsloo overleden, 81 jaar oud. Hij was op 16 augustus 1940 voor de burgerlijke stand van Elsloo getrouwd met Annie Jacobs. Zij is geboren op 16 februari 1917 in Sittard.

Derde van links is **Maria Margaretha Driessen**, geboren op 3 juli 1882 te Stein als dochter van Gerardus Driessen en van Elisabeth Ummels. Op 14 augustus 1969 is zij in het ziekenhuis te Geleen overleden, 87 jaar oud. Zij was getrouwd met Mathias Schmeitz.

Vierde van links is Wilhelmus, **Wim Schmeitz**, geboren op 17 april 1922 te Stein als zoon van Mathias Schmeitz en van Maria Margaretha Driessen. Op 9 januari 1981 is hij in Stein overleden, 58 jaar oud. Hij is op 11 november 1955 voor de burgerlijke stand van Stein getrouwd met Maria Janssen.

Tweede van rechts staat Petrus Andreas, **Pie Schmeitz**, geboren op 9 april 1918 te Stein als zoon van Mathias Schmeitz en van Maria Margaretha Driessen. Op 24 oktober 1991 is hij in de St-Janskliniek te Geleen overleden, 73 jaar oud. Hij is op 30 september 1949 voor de burgerlijke stand van Stein getrouwd met Til Janssen. Zij is geboren op 26 maart 1923 in Stein. Hij was horlogemaker van beroep.

Helemaal rechts staat Elisabeth, **Lies Schmeitz**, geboren op 5 oktober 1912 te Stein als dochter van Mathias Schmeitz en van Maria Margaretha Driessen. Zij woont in de Schepersgats te Stein en op 29 mei 1936 voor de burgerlijke stand van Stein getrouwd met Peter Martinus Pepels. Hij is geboren op 3 april 1910 in Stein als zoon van Peter Joannes Pepels en Anna Margaretha Goossens.

Links staat Maria Barbara Josephina (**Marieke**) **Severijns**, geboren op 30 april 1900 in Maastricht en op 21 november 1994 in Stein overleden, 94 jaar oud. Zij trouwde op 29 oktober 1941 voor de burgerlijke stand van Stein met Joannes Henricus (Harie) Aarts. Harie Aarts is geboren op 11 augustus 1900 in Stein als zoon van Petrus Aarts en Cecilia Smeets. Hij overleed op 6 mei 1976 in Stein en was 75 jaar oud. Hier is zij voor hun huis in de Kruisstraat kolen naar binnen aan het rijden met de kruiwagen. In de deur staat **Maria Margaretha Elisabeth Amen**, geboren op 15 maart 1863 te Elsloo als dochter van Johannes Amen en van Maria Barbara Starmans. Op 17 september 1943 is zij in Stein overleden, tachtig jaar oud. Zij was getrouwd met Franciscus Hubert van Mulken, geboren op 27 december 1860 in Beek als zoon van Joannes Jacobus van Mulken en Maria Sebilla Vroomen. Hij overleed op 8 mei 1947 in Stein en was 86 jaar oud. Het huis is in 1943 gedeeltelijk verwoest door het bombardement op het klooster, en is daarna weer opnieuw verbouwd.

Lambert Vranken, geboren op 17 oktober 1897 in de Maasband-Stein als zoon van Martinus Vranken en van Maria Sibilla Janssen. Op 23 oktober 1980 is hij in Sittard overleden, 83 jaar oud. Hij was met Josephina Sanders getrouwd en woonden in de Maasband. Van beroep was hij mandenmaker. Fientje Sanders is geboren op 30 mei 1896 in Roermond en is op 9 januari 1983 in Born overleden en was 86 jaar oud. Zij trouwde de eerste keer met Joseph Lambermon en de tweede keer met Lambert Vranken. (Foto: Fons Verhoeve)

Mathijs (Ties) Smeets geboren op 11 april 1881 in Stein als zoon van Gerard Smeets en Maria Catharina Vaessen. Hij trouwde de eerste keer op 17 september 1909 voor de burgerlijke stand van Stein met Johanna Maria Delbressine. Hij werd geboren op 1 augustus 1884 in Stein als dochter van Christiaan Delbressine en Maria Catharina van Mulken en overleed op 21 november 1916 in Stein en was 32 jaar oud. Hij trouwde voor de tweede keer op 30 augustus 1929 voor de burgerlijke stand van Stein met Anna Catharina Driessen. **Anna Catharina Driessen**, geboren op 15 juni 1889 te Stein als dochter van Joannes Driessen en van Johanna Catharina Hermans. Op 28 juni 1955 is zij in Stein overleden, 66 jaar oud. Zij hadden een café in de Kruisstraat te Stein, café het Huikske.

Bewoners en dorpsgezichten uit Meers

Hub en Zef Kersemakers

*Joannes Arnoldus (Nölke) Borger, geboren op 17 september 1885 te Stein als zoon van Joannes Arnoldus Borger en van Maria Elisabeth Raedts. Op 5 juni 1970 is hij in het klooster van Meers overleden, 84 jaar oud. Hij is jarenlang knecht geweest op de boerderij van de familie Muris op de Scharberg in Stein. Zijn laatste jaren heeft hij in het klooster te Meers gewoond. Hij was ongehuwd.
De foto is gemaakt in de Kerkstraat te Berg aan de Maas. Hier had hij familie wonen.*

1. **Gertrudis (Tru) Cremers** geboren op 20 december 1918 in Meers-Elsloo als dochter van Willem Cremers en Maria Sebilla Janssen. Zij trouwde op 30 mei 1941 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Peter Mathijs Tholen. Hij is geboren op 9 oktober 1915 in Urmond. Zij is overleden op 28 februari 2009.
2. **Maria Gertrudes (Marie) van Mulken** geboren op 10 maart 1919 in Meers-Elsloo als dochter van Jan Willem van Mulken en Maria Elisabeth Claassen. Zij trouwde op 8 mei 1942 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Peter (Piet) Janssen (van de man). Piet werd geboren op 23 september 1919 in Kerkrade
3. **Anna Maria (Marie) Cremers** geboren op 30 september 1918 in Meers-Elsloo als dochter van Martinus Cremers en Maria Wijnen. Zij trouwde op 5 juni 1942 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Joseph Wilhelmus Janssen geboren op 27 februari 1915 in Stein.

Vijftigjarig huwelijk Hendrik Cremers en Gertruda Smeets. Voorop het bruidspaar.

Hendrik Cremers werd geboren op 31 mei 1871 in Meers-Elsloo als zoon van Martinus Cremers uit Vucht (B) en Maria Catharina Claessen uit Elsloo. Hij overleed op 5 oktober 1956 in Meers en was 85 jaar oud. Hij trouwde op 21 januari 1899 voor de burgerlijke stand van Stein met Gertrudis Smeets.

Gertrudis Smeets werd geboren op 20 juli 1876 in Stein als dochter van Mathijs Smeets en Ida Paulissen. Zij overleed op 26 juni 1957 in het ziekenhuis van Sittard en was tachtig jaar oud.

Achter het bruidspaar met hoed is hun zoon **Martien Cremers** geboren op 9 juni 1902 in Meers-Stein, en op 30 juli 1986 in Meers overleden. hij was 84 jaar oud. Getrouwd op 2 mei 1930 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Anna Elisabeth Smeets, geboren op 2 februari 1903 in Meers-Elsloo als dochter van Theodorus Smeets en Barbara Bours. Zij overleed op 10 maart 1985 in Meers en was 82 jaar oud.

De man daarachter links is hun zoon **Hendrik** (Harie) **Cremers**, geboren op 4 augustus 1915 in Meers. Op 19 december 1986 is hij in het ziekenhuis te Sittard overleden, 71 jaar oud. Hij trouwde op 29 december 1939 in Elsloo met Lucia Rosalia Anna (Sie) Vranken. Zij is op 20 december 1914 in Elsloo geboren. Op 27 februari 2005 is zij in Meers-Elsloo overleden, negentig jaar oud.

Links zit **Johannes Hubertus Jochem Creuwels**. Hij is op 23 augustus 1881 in Oud-Valkenburg geboren en op 24 augustus 1941 in Maastricht overleden, zestig jaar oud. Hij trouwde op 9 oktober 1903 voor de burgerlijke stand van Stein met Maria Barbara Driessen. Zij is geboren op 18 april 1879 in Stein als dochter van Joannes Renierus Driessen en Barbara Penders. Zij overleed op 26 januari 1948 in Stein en was 68 jaar oud.

Rechts naast hem zit **Willem Janssen**, geboren op 5 november 1876 te Stein als zoon van Peter Janssen en van Maria Catharina Meijers. Op 15 maart 1930 is hij in Stein overleden, 53 jaar oud. Hij trouwde op 6 september 1905 voor de burgerlijke stand van Stein met Maria Josephina Hubertina Willems. Zij is geboren op 20 maart 1872 in Bemelen.

Tweede van rechts is een zekere **Schrijnemakers** uit Sittard. Hij handelde in brandewijn.

Helemaal rechts zit **Jan Mathias Lambertus Buschmann**, geboren op 24 november 1897 in Luik als zoon van Theodorus Buschmann en van Anna Marie Catharine Schepers. Op 29 maart 1962 is hij te Sittard overleden, 64 jaar oud. Hij trouwde op 25 november 1921 voor de burgerlijke stand van Stein met Anna Maria Mechtildis Catharina Janssen. Zij is geboren op 5 januari 1894 in Stein als dochter van Joannes Hubertus Janssen en Maria Catharina Peters. Deze foto is gemaakt in het Belgische Spa.

Johannes Leonardus (Lei) Driessen is geboren te Meers-Stein op 29 mei 1906 als zoon van Joannes Michiel Driessen en Maria Catharina Wijnen. Op 17 januari 1931 trouwde hij in de kerk van Elsloo met Maria Ida Cremers. Zij is geboren te Meers-Elsloo op 19 juni 1910 als dochter van Henricus Cremers en Gertrudis Smeets. Zij woonden in de Steeg te Stein.

Lei overleed te Stein op 12 februari 1982, 75 jaar oud. Echtgenote Mia overleed op 22 augustus 1998 in het ziekenhuis te Sittard, 88 jaar oud.

Johannes Wilhelmus, **Sjeng Driessen** is geboren op 12 december 1899 in Meers-Elsloo als zoon van Martinus Driessen en Anna Maria Catharina Smeets. Hij overleed op 23 juni 1970 in het ziekenhuis van Sittard en was zeventig jaar oud. Hij trouwde op 10 februari 1928 voor de burgerlijke stand van Stein met Johanna Maria (**Marie**) Wijnen. Zij is geboren op 2 december 1900 in Stein als dochter van Hermanus Jacobus Wijnen en Cornelia van Mulken. Zij overleed op 22 juni 1973 in Meers-Elsloo en was 62 jaar oud. Zij hadden een goed lopende bakkerszaak in de Kerkstraat die later werd overgenomen door zoon Math.

Links is Martinus Hubertus, **Robbie Driessen**, geboren op 7 december 1928 te Meers-Elsloo als zoon van Joannes Wilhelmus Driessen en van Johanna Maria Wijnen. Op 15 juni 1986 is hij in Meers-Elsloo overleden, 57 jaar oud. Hij was vrijgezel. Hij zit op de arm van **Maria Catharina Driessen**.

Zij is op 30 juni 1904 te Meers-Elsloo geboren als dochter van Martinus Driessen en van Anna Maria Catharina Smeets. Op 25 april 1996 is zij in het ziekenhuis te Sittard overleden, 91 jaar oud. Zij was getrouwd met Frans Martens, geboren op 11 april 1897 in Meers-Elsloo. en woonden in de Kerkstraat te Meers. Naast haar staat **Johanna Maria Wijnen**, geboren op 2 december 1900 te Stein als dochter van Hermanus Jacobus Wijnen en van Maria Cornelia van Mulken. Op 22 juni 1963 is zij in Meers-Elsloo overleden, 62 jaar oud. Zij was getrouwd met Johannes Wilhelmus Driessen en woonden in de Kerkstraat te Meers waar deze foto is gemaakt.

Het kind rechts op de foto is Angelina Gerarda, (**Angeliën**) **Maesen**, geboren op 18 juni 1922 in Elsloo. Zij is getrouwd met Johannes Hubertus (**Sjeng**) Muris, geboren op 17 juli 1919 in Heerlen en zij woonden in de Grote Straat te Meers.

Wilhelmus Maria (**Wil**) **Kersemakers**, geboren op 20 juli 1946 te Stein als zoon van Conrard Jan Kersemakers en van Maria Hubertina Westhovens. Wil was schutterskoning van de schutterij St.-Joseph te Stein. Hij is getrouwd met Maria Barbara Hubertina Houben en woonde in Elsloo alwaar zij een friture hadden, "Het Heiveldje."

1. **Willem Lambrichts** geboren op 16 maart 1882 in Meers-Elsloo als zoon van Hermanus Lambrichts en Anna Catharina Poulissen. Hij overleed op 14 mei 1959 in Meers en was 77 jaar oud. Hij trouwde op 4 mei 1911 voor de burgerlijke stand van Schimmert met Anna Maria Philomena Maas.
2. **Philomena Maas** werd geboren op 25 juli 1886 in Schimmert als dochter van Pieter Maas en Hubertina Thewissen. Zij overleed op 20 juni 1922 in het ziekenhuis "Calvarieberg" in Maastricht en was 35 jaar oud.
3. **Franciscus Bours** geboren op 3 augustus 1886 in Stein als zoon van Henricus Bours en Anna Catharina van Mulken. Hij overleed op 24 april 1973 in de St. Jan in Geleen en werd in Geulle begraven. Hij was 86 jaar oud. Hij trouwde op 21 november 1912 voor de burgerlijke stand van Geulle met Maria Gertrudis Raeven. Zij werd geboren op 2 december 1882 in Geulle en overleed op 25 september 1935 in Geulle en was 52 jaar oud.
4. Anna Catharina (**Anj**) **Driessen** is op 15 juni 1889 te Stein geboren als dochter van Joannes Driessen en van Anna Hermans. Op 28 juni 1955 is zij in Stein overleden, 66 jaar oud. Zij trouwde met Mathias (Ties) Smeets Thies Smeets is op 11 april 1881 te Stein geboren als zoon van Gerardus Smeets en van Maria Catharina Vaessen. Op 17 maart 1971 is hij in het ziekenhuis te Sittard overleden, 89 jaar oud. In de Kruisstraat hadden zij een café, nu het Huukske genaamd. Thies was de eerste maal getrouwd met Johanna Maria Delbressine.

1. **Peter Laurens (Pie) Lambrichts** geboren op 28 april 1913 in Meers-Elsloo als zoon van Jan Marcel Lambrichts en Maria Anna Westhovens. Hij trouwde op 4 januari 1935 voor de burgerlijke stand van Stein met **Catharina Maria Tempelaars**. Zij werd geboren op 9 augustus 1917 in Oosterhout. Haar moeder schreef zich van Gool. Op 3 juni 1954 openden zij hun tweede moderne slagerij op de Steskensstraat 52 in Stein. Hun eerste winkel was in het ouderlijk huis in de Grote Straat in Meers-Elsloo.

Maria Anna Westhovens op jonge en oudere leeftijd.

*Maria Anna Westhovens is geboren op 22 augustus 1887 in Stein als dochter van Joannes Laurens Westhovens en Maria Anna Gardeniers. Zij trouwde met **Jan Marcel Lambrichts** voor de burgerlijke stand van Stein op 19 april 1912, geboren op 13 november 1883 in Meers-Elsloo als zoon van Johannes Hubertus Lambrichts en Maria Sophia Peeters. Hij was weduwnaar van Maria Elisabeth Peters, geboren op 23 oktober 1883 in Elsloo en overleden op 27 december 1910 in Meers-Elsloo. Jan Marcel Lambrichts overleed op 22 november 1975 in Meers-Elsloo en hij was toen 92 jaar oud. Zij overleed op 30 juni 1990 in Meers-Elsloo en werd 102 jaar oud.*

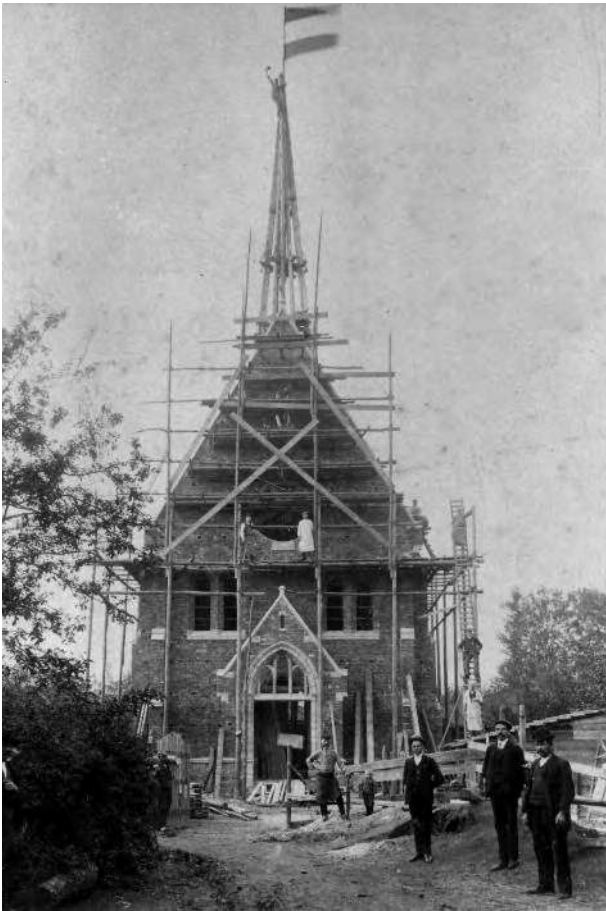
Links staat Elisabetha Claessen, geboren op 27 april 1833 te Stein als dochter van Wilhelmus Claessen en van Maria Christina Salden. Op 12 maart 1924 is zij in Meers overleden, negentig jaar oud. Zij was getrouwd met August Muris, geboren op 5 maart 1838 in Meers-Elsloo als zoon van Laurentius Muris en Maria Ida Vranken. Hij overleed op 18 juli 1881 in Meers-Elsloo en was 43 jaar oud. Zij woonden in de Grote Straat te Meers-Elsloo. Rechts van haar staat dochter **Helena Muris**, geboren op 20 november 1875 te Meers-Elsloo en op 5 januari 1965 te Meers-Elsloo overleden, negentig jaar oud. Zij was getrouwd met Theodoor Smeets. Theodoor Smeets geboren op 26 juni 1881 in Meers-Elsloo en op 30 januari 1958 in Meers-Elsloo overleden en was 76 jaar oud. Het huis in de Grote Straat lag naast slagerij Lambrichts en is reeds afgebroken. In 2000 woont er nu Jan Lochs getrouwd met Fredrix.

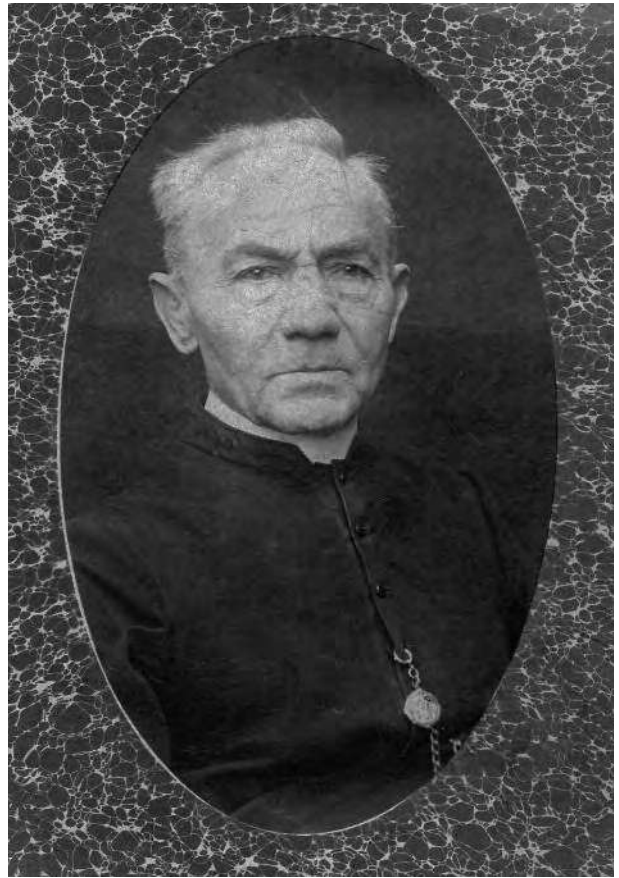
Johannes (Jantje) Martens, geboren op 17 oktober 1883 te Meers-Elsloo als zoon van Joannes Martens en van Cornelia Wijnen. Op 86-jarige leeftijd is hij op 15 februari 1970 te Meers-Elsloo overleden. Hij werd vermoord. Jantje was vrijgezel en woonde in de Grote Straat naast Vranken in Meers.

Links staat **Peter Livinus Martens**, geboren op 12 oktober 1886 in Meers-Elsloo als zoon van Martin Martens en van Maria Wijnen. Op 1 juli 1946 is hij in Meers-Elsloo overleden, 59 jaar oud. Hij trouwde op 2 november 1917 voor de burgerlijke stand van Elsloo met **Maria Catharina Hubertina Berghs**. Zij is op 2 januari 1885 in Meers-Elsloo geboren als dochter van Nicolaas Berghs en van Sibilla Wijnen. Op 30 oktober 1949 is zij in Meers-Elsloo overleden, 64 jaar oud. Derde van links is Joannes Petrus (**Pie**) **Dautzenberg**, geboren op 20 december 1908 in Stein als zoon van Joannes Dautzenberg en van Anna Elisabeth Smeets. Op 13 april 1984 is hij in Stein overleden, 75 jaar oud. Hij trouwde op 17 april 1936 voor de B.S. van Elsloo met **Maria Elisabeth Houben**. Zij is op 11 mei 1910 in Stein geboren als dochter van Jacobus Houben en van Maria Cleuskens. Op 5 november 1994 is zij in Geleen overleden, 84 jaar oud.

Bouw eerste stenen kerk Meers in 1910.

Pastoor Erkens (1851-1936) hulp priester Meers van 1919 tot 1929.

Martien Pepels te paard voor het huis van Pjèrke Cremers in de Grote Straat in Meers-Elsloo. Het witte huisje is van de familie Titulaer.

*Jan Frederik Maria (**Frits**) **Rouschop** geboren op 22 november 1942 in Sittard als zoon van Joannes Hubertus Rouschop en Maria Catharina Pepels. Hij overleed aan een hartstilstand op 5 oktober 2001 in Meers-Elsloo en was 58 jaar oud. Hij woonde op de Koeweide in Meers-Elsloo.*

Sluiting café van "Marie van Doorke" in 1971.
 Links achter de tapkast staat Maria Sybilla, **Marie Smeets**, geboren op 7 september 1900 in Elsloo als dochter van Theodorus Smeets en van Barbara Bours. Op 7 juni 1993 is zij in Stein overleden, 92 jaar oud. Zij runde in Meers een café dat tegenover het oud voetbalterrein lag, "bij Marie van Doorke". Zij is nooit getrouwd geweest.

Vooraan rechts staat Pjèr Titulair. Peter, **Pjèr Titulair** is op 21 februari 1921 in Meers-Elsloo geboren als zoon van Willem Titulair en Barbara (**Berb**) Martens. Op 9 oktober 2004 is hij in Stein overleden, 83 jaar oud. Hij is op 24 november 1944 in Stein getrouwd met Hubertina, **Tiny Delbressine**. Zij is op 15 november 1923 in Veldschuur-Stein geboren als dochter van Willem Delbressine en van Antoinette Steps. Zij woonden in de Veldschuur.

Peter Jozef (**Pierre**) Smeets geboren op 7 oktober 1885 in Meers-Elsloo als zoon van Willem Smeets en Maria Catharina Janssen. Hij overleed op 21 maart 1957 in het ziekenhuis van Sittard en was 71 jaar oud.

Links bij het paard staat Johannes Hermanus (Maan) **Vaassen**, geboren op 12 mei 1930 in Meers als zoon van Joannes Jacobus Vaassen en van Maria Anna Martens. Hij was getrouwd met Hilda Hubertina Hendrix in de kerk van Urmond op 27 april 1957. Rechts staat zijn broer **Joannes Henricus (Harie) Vaassen**, geboren op 24 juni 1931 in Meers en op 28 augustus 2001 in Sittard overleden, zeventig jaar oud. Hij was getrouwd met Mia Houben.

1. Peter Hubertus, **Pjèr Lemmens** geboren op 26 juni 1900 in Euskirchen (D) als zoon van Francis Hubert Lemmens en Gertrud Cremers. Hij overleed op 26 augustus 1974 in Meers-Elsloo en was 73 jaar oud.
2. Peter Hendrik Hubert, **Harie Smeets** geboren op 15 november 1898 in Meers-Elsloo als zoon van Peter Smeets (nr. 4) en Maria Cornelia Claessen (nr.5). Hij overleed op 7 oktober 1978 in Meers-Elsloo en was 79 jaar oud. Hij was vrijgezel.
3. Maria Sibilla, **Bilke Smeets** geboren op 30 januari 1896 als dochter van nr. 4 en 5. Zij trouwde op 25 Januari 1935 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Josephus Wilhelmus Brouwers.
4. **Peter Smeets** is op 22 februari 1865 in Meers geboren als zoon van Peter Smeets en Maria Sibilla Martens. Op 9 februari 1958 is hij in Meers overleden, 92 jaar oud. Hij trouwde op 12 januari 1894 voor de B.S. van Elsloo met Maria Cornelia Claessen (nr. 5)
5. **Maria Cornelia Claessen** is op 25 oktober 1869 in Meers geboren als dochter van Gerardus Nicolaas Claessen en van Sophia Claessen. Op 2 augustus 1950 is zij in Meers overleden, tachtig jaar oud.
6. **Sophia Claessen** geboren op 28 oktober 1841 in Meers-Elsloo. Zij overleed op 18 september 1926 in Meers-Elsloo en was 84 jaar oud. Zij trouwde op 17 november 1868 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Gerardus Nicolaas Claessen. Zij is de moeder van Maria Cornelia Claessen (nr. 5).

De drie kinderen zijn:

7. **Anna Smeets** geboren op 30 januari 1912 in Meers-Elsloo als dochter van Peter Smeets (nr. 4) en Maria Cornelia Claessen (nr.5). Getrouwd op 20 december 1939 voor de B.S. van Susteren met **Martin Hubert Berghs**.
8. Anna Maria Sophia (**Soffie**) **Smeets** geboren op 26 maart 1907 in Meers-Elsloo als dochter van Peter Smeets (nr. 4) en Maria Cornelia Claessen (5). Zij overleed op 10 december 1996 in Sittard en was 89 jaar oud. Zij was vrijgezellin.
9. Maria Catharina (**Trina**) **Smeets** geboren op 17 augustus 1910 in Meers-Elsloo als dochter van **Peter Smeets** (nr. 4) en **Maria Cornelia Claessen** (nr. 5). Getrouwd op 16 juni 1939 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Hendrik Leonard Lambrichts.

Maria Anna Martens, geboren op 14 november 1900 in Meers, als dochter van Theodorus Martens en van Ida op den Camp. Op 15 augustus 1983 is zij in Sittard overleden, 92 jaar oud.

Zij trouwde de eerste maal op 15 april 1921 voor de burgerlijke stand in Stein met Joannes Jacobus Vaessen. Hij is op 11 juli 1895 in Stein geboren als zoon van Mathijs Vaessen en van Maria Elisabeth Smeets. Op 15 december 1939 is hij in Stein overleden, 44 jaar oud. Maria Anna trouwde voor de tweede maal op 24 oktober 1941 voor de burgerlijke stand in Stein met Jan Michiel van Mulken. Hij is op 26 augustus 1891 in Meers geboren als zoon van Nicolaas van Mulken en van Maria Ida Devooy. Op 4 april 1989 is hij in Meers overleden, 97 jaar oud. De foto is gemaakt tegenover het ouderlijk huis van Maria Anna Martens in Meers.

Willem Vranken en zijn vrouw **Joanna Catharina Martens**. Willem is op 18 februari 1847 te Meers geboren als zoon van Hendrik Vranken en van Anna Catharina Aarts. Op 5 augustus 1926 is hij in Meers overleden, 79 jaar oud. Zijn vrouw is op 28 augustus 1847 te Meers geboren als dochter van Joannes Martens en van Maria Catharina Janssen. Zij is op 25 juni 1929 bij de zusters in Beek overleden, 81 jaar oud. De foto gemaakt in de Grote Straat in Meers. Nu hebben Frans Niessen en Truia Cremers er een nieuw huis opgebouwd.

Recente luchtopname van Meers.

Historische foto's Elslloo

Collectie Streekmuseum

Catsop, "Op de Dries".

Dorpsstraat.

Dorpsstraat.

Hoek Heirstraat-Stationsstraat.

Julianastraat, "Dikke Stein".

Op de Berg.

Oude kerk Elsloo.

Oude kerk Elsloo.

Grafkapel kasteelheren Elsloo.

Kapel Catsop.

Oud kerkhof Elsloo.

Heilig Hartbeeld.

Kasteel Elsloo.

Op de Berg.

Elsloo tijdens kanaalaanleg.

Het Julianakanaal.

Gezicht op de Maas.

Resten van het verzonken kasteel in de Maas.

Uitzicht op "De Hal" vanaf de oude berg.

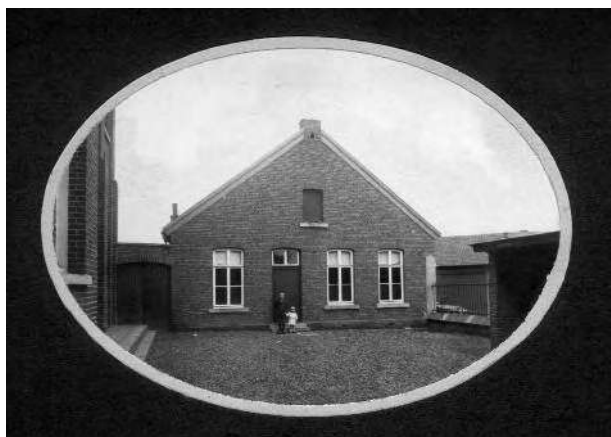
Maasberg.

Catsop "Op de Dries" (Foto Hub. Leufkens).

Uitzichtpunt kasteelpark Elsloo (Foto Hub. Leufkens).

Oud gemeentehuis "Op de Berg".

Voormalig gemeentehuis Raadhuisstraat.

Interieur Sint Augustinuskerk voor de restauratie.

Kapel "Aan de Kaak" voor de restauratie.

Maasberg.

Deze foto uit 1933 is genomen ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan van de Mijnerwerkersbond, afdeling Elsloo. De mijnwerkersbond van Stein was ook aanwezig. Ook de fanfare De Maasgalm en de werkliedenvereniging van Elsloo gaven acte de presence. V.l.n.r.: zittend Pie Steps, kapelaan Houben, pastoor Biermans, Pierre Jeurissen, Den Decker en NN. De vlag van de fanfare wordt vastgehouden door Thei Daalmans. De andere vlaggendrager is Guillaume (Giljam) Janssen.

Luchtopname van oude kern Elsloo, linksonder het veerpont als vervanger van de brug, die in de tweede wereldoorlog werd opgeblazen.

De familie Houben-Hendrix uit Elsloo.

Bovenste rij links staat Harie, geboren op 20 december 1928 in Stein en op 28 september 2004 in Geleen overleden, 75 jaar oud. Hij trouwde op 10 september 1954 voor de burgerlijke stand van Stein met Lieske Hochstenbach.

Naast hem staat Maria C. Mai, getrouwd op 27 augustus 1953 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Martinus, Martin Lenaerts.

Derde van links is Lowie, geboren op 21 september 1927 in Elsloo en op 9 mei 2006 in het ziekenhuis te Sittard overleden, 78 jaar oud. Hij trouwde met Tiny Hermans. Zij is geboren op 30 juni 1928 in Meerssen en overleed op 27 september 1992 in Sittard en was 64 jaar oud.

Vierde van links is Elisabeth, Lies, getrouwd op 29 september 1955 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Herman Gerardus Pepels.

Hij is op 3 april 1930 in Stein geboren als zoon van Renier Pepels en van Catharina Barbara Meijers. Op 26 augustus 1993 is hij in Sittard overleden, 63 jaar oud. Helemaal rechts is Math. Voorste rij van links naar rechts zijn Jac, getrouwd met Roos.

Naast hem zit vader Leonardus Houben, geboren op 18 december 1901 in Maasband-Stein, als zoon van Jacobus Houben en van Maria Cleuskens. Op 7 mei 1963 is hij in Sittard overleden, 61 jaar oud. Hij was getrouwd met Maria Elisabeth Hendrix.

Naast hem staat Jan, getrouwd op 10 augustus 1961 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Johanna, Jo Smeets uit Meers.

Vierde van links is Margaretha Magdalena (Griet), geboren op 1 januari 1941 in Elsloo. Zij trouwde op 2 juni 1961 voor de burgerlijke stand in Stein en op 20 april 1963 in de kerk van Elsloo met Hendricus Johannes Kersemakers. Hij is op 18 juni 1938 in Stein geboren als zoon van Conrard Jan Kersemakers en van Maria Hubertina Westhovens.

Vijfde van links is moeder Maria Elisabeth Hendrix, geboren op 5 oktober 1901 in Elsloo en op 16 juli 1985 in Sittard overleden, 83 jaar oud.

Achter moeder staat Godfried August (Gus), geboren op 17 november 1936 in Elsloo en op 18 april 2005 in Sittard overleden, 68 jaar oud. Hij was getrouwd met Cornelia (Cor) Wijnen.

Helemaal rechts staat Jozef Mathijs, Jo, getrouwd op 9 april 1964 voor de burgerlijke stand van Elsloo met Wilhelmina Helena, Willemien van Mulken. Zij is geboren op 14 juli 1944 in Meers-Elsloo als dochter van Johannes van Mulken en Helena Wijnen.

Voor moeder staat Gerrit.

(Foto en tekst: Hub en Zef Kersemakers)

Historische foto's Urmond

Huub Breuls

Brugstraat.

Grote Straat.

Grote Straat.

Grote Straat gezien vanaf de kerk.

Zicht op hoek Grote Straat-Hoolstraat met rechts de friturewagen van Nöl Strijkers.

Hoolstraat.

Maasstraat.

Grote Straat.

Zicht op Urmond vanaf de Bath, na afbraak van het lager gelegen gedeelte.

"Openbaar veer Urmond Meeswyck".

Klooster Minderbroeders Conventuelen met redershuis Bauduin (afgebroken medio jaren vijftig).

Zicht op de oude Terpkerk.

Dora en Lens Stein.

Giel Hendrix en echtgenote aan de wandel.

Schippershuis uit 1612.

Woning familie Breuls Dols.

Woningen Brugstraat 2 en 4.

Oud gemeentehuis Bergerweg.

Oud gemeentehuis en postkantoor aan de Bergerweg, thans Raadhuisstraat

Paard en wagen voor café Breuls.

Auto voor café Breuls.

Fien Stein met haar neef pater Alphonsus M. Verheijen.

"Richtige Maaskentjers" uit Urmond.

Mogelijk de oudste foto van de Grote Straat.

Panorama Urmond gezien vanaf de Maasdijk.

Mariakapel ook wel bekend als de Bokkerijderskapel in Urmond Oost.

Standaardmolen Urmond.

Urmond Oost met antennes en schoorstenen SBB.

Afgebroken woning van de familie Reinier Gelissen-Bohnen aan de Mauritslaan in Urmond Oost.

Familie Thei Tholen

Kleermakers Rademakers Urmond.

Zittend: 1. Een knecht. 2. Arnold Rademakers geboren op 18 november 1890 in Urmond. 3. Sjaak Rademakers geboren op 9 mei 1896 in Urmond.

Staande: 1. NN. 2. NN.

3. Louis Rademakers geboren op 16 mei 1894 in Urmond. Getrouwd met Lena Jennen.

4. Moeder Maria Catharina Stevens is geboren op 28 september 1852 in Limbricht en op 18 januari 1929 in Urmond overleden en was 76 jaar oud. Getrouwd met Nicolaas Rademakers. Hij is in Limbricht geboren. Hij overleed op 28 december 1908 in Urmond en was 61 jaar oud.

5. Barbara Rademakers geboren op 25 maart 1887 in Urmond en op 16 april 1975 in het ziekenhuis van Sittard overleden en was 88 jaar oud. Getrouwd met Johannes Hendrikus Wessels. Hij is geboren op 1 oktober 1886 in Urmond en op 12 juni 1957 in het ziekenhuis van Sittard en was 70 jaar.

Installatie van burgemeester Hans Coenders in 1963.

Zittend in koets v.l.n.r.: burgemeester Hans Coenders, wethouder Leo Horrichs, wethouder Tjeu Breuls en gemeentesecretaris Sjeng Willems.

Oud Urmond tussen Maas en Julianakanaal.

Fiets- en wandelroute "De Maaskanter"

Jacques Janssen

Bovenstaande fiets- en wandelroute is bedoeld om nader kennis te maken met de Maaskant. De route voert langs de historische kernen, monumenten en landschappen binnen de gemeente Stein.

Deze route is tot stand gekomen met behulp van Nordic Walking Limburg.

Voor info over deze route, zie contactgegevens via www.nordicwalkinglimburg.nl.

De volledige route is 27 km en geschikt voor fietsers, wandelaars en scootmobilitisten. De twee onverharde delen in de route zijn ook te vervangen door verharde delen. Er is ook een kortere variant van 19 km en deze is geheel verhard. De route is met de klok mee beschreven en kan willekeurig, overal worden begonnen.

Start bij het Streekmuseum "Schipperbeurs", Op de Berg 6, 6181 GT in Elsloo

Bij het verlaten van het museum gaat U rechtsaf.

Bij T-splitsing, linksaf, "Scharberg."

Direct weer linksaf (richting Meers).

Kanaalbrug van het Julianakanaal over. Daarna rechtsaf (richting Meers).

Bij het bord "**Kleine Meers**", linksaf, "Dijkweg" volgen.

Einde Dijkweg ligt links café "De Witte Börstel". Op T-Splitsing rechtsaf, "Koeweide."

Na 200 meter op kruising linksaf, "Koeweide." Blijf verharde weg volgen.

Na 500 meter rechtsaf (knooppunt 27). Na 30 meter op T-splitsing rechtsaf.

Na 300 meter op T-splisting rechtsaf (knooppunt 27). Na 400 meter op T-splisting linksaf "Veldschuurdijk" (knooppunt 27).

Na 100 meter op kruising linksaf richting "Maasband".

U passeert nu aan uw rechterhand het gehucht "**Veldschuur**".

Op de driesprong rechtdoor, "Maasbandkerkweg" "**Maasband**".

Hier kan men kiezen voor de korte variant van 19 km

Bij plaatsnaambord "**Maasband**", rechtsaf (knooppunt 27) richting Stein.

U blijft deze weg 1,2 km volgen tot op T-splisting (hier staat een borstbeeld van **kapelaan J.W. Berix**).

Hier steekt u de weg over en gaat linksaf over het fietspad naar de brug over het Julianakanaal.

Deze brug gaat U over en direct linksaf en rechtsaf (knooppunt 29 + 49).

Op T-splisting rechtsaf "Brugstraat."

U bent nu weer op de hoofdroute.

(Zie verder onder: Hier komt de korte variant weer op de hoofdroute).

De weg blijven volgen tot T-splisting.

Rechtsaf, "Leutherhoekweg" (na 250 meter einde verharde weg).

Op T-splisting linksaf (LF3b).

Na twee km op kruising (begin asfaltweg, **Urmond**), rechtdoor (knooppunt 27), "Beekstraat".

Het **Terpkerkje** ligt aan onze linkerhand.
 Bij kruising linksaf, "Raadhuisstraat".
 Op T-splitsing linksaf, "Plakstraat" (knooppunt 27/LF 3b).
 Deze gaat over in de "Julianastraat" waar "**Berg aan de Maas**" begint.
 Deze gaat weer over in de "Kerkstraat".
 Op T-splitsing linksaf (knooppunt 27/LF 3b) richting veerpont over de Maas, "Berger Maasstraat".
 Op T-splitsing links aanhouden.
 Op kruispunt rechtsaf "Veerweg" richting Obbicht / Grevenbicht.

Op kruising bij café "Lombok" rechtdoor, "Grachtstraat", "**Nattenhoven**".
 Op T-splitsing rechtsaf, "Kanaalweg."
 Op volgende T-splitsing rechtsaf.
 Bij viersprong, tussen groenperken door, schuin rechts aanhouden, "Margrietstraat".
 Bij Y-splitsing rechts aanhouden, "Ireneplein" (eenrichtingsweg).
 Op T-splitsing linksaf, "Obbichterstraat".
 Op T-splitsing linksaf, brug Julianakanaal over. Direct rechtsaf, "Molenweg-Noord".
 Na 500 meter linksaf, "Louisegroeveweg".
 Op kruising, na 800 meter, rechtsaf (onverharde weg).
 Eerste weg rechtsaf.
 Einde onverharde weg linksaf en wéér direct linksaf.
 Eerste straat rechtsaf, "Swentiboldlaan".
 Tweede straat linksaf, "Kruiersweg".
 Eerste straat rechtsaf, "Odalaan" (aan onze rechterhand de **Molen van Urmond**).
 Tweede straat linksaf, "dr. Schaepkensstraat".
 Op kruising rechtdoor, "Henri Hermansstraat".
 Eerste straat rechtsaf, "Graetheidelaan".

Einde weg T-splitsing, linksaf, "Molenweg-Zuid" (rechts **Maria/Bokkerijderskapel**).
 Op rotonde rechtsaf.
 Vóór de brug over het Julianakanaal, linksaf, "Paalweg."
 Bij T-splitsing rechtsaf.
 Einde weg bij T-splitsing rechtsaf, spoorwegbrug over richting Stein.
 Bij rotonde recht door "Veerstraat", gaat over in "Heerstraat-Noord".

Na het bord "**Stein**", tweede straat rechtsaf, "Hout-erend".

Derde straat rechtsaf, "Kerkstraat."

Op T-splitsing linksaf (aan onze rechterhand bevindt zich de **Martinuskerk**), gaat over in "Wilhelminaplein."

Rechts aanhouden, "Kelderstraat."

Op T-splitsing rechtsaf, "Kuiperstraat."

Op T-splitsing linksaf, "Brugstraat."

Hier komt de korte variant weer op de hoofdroute.

Onder de brug door gaan.

Op T-splitsing rechtsaf, "Steenwegstraat."

Na 800 meter komt U langs brouwerij "De Fontein" aan uw linkerhand en het **kasteel van Stein** aan uw rechterhand.

Bij de Y-sprong rechts aanhouden (knooppunt 41), "Ondergenhousweg."

Recht door blijven gaan tot aan de "**Mariakapel**" aan uw rechterhand, "Kapelbergweg."

De weg maakt een scherpe bocht naar links.

Bij kruising recht door, "Keerderkerkweg."

Eerste weg rechtsaf, "Noëlweg."

Tweede weg rechtsaf, "Heerstraat-Centrum."

De brug over de snelweg gaan, "Heerstraat-Zuid."

Bij de rotonde rechtsaf, "Drie Koulenweg", deze geasfalteerde weg blijven volgen tot het bord "**Elsloo**". Hier rechtsaf.

Bij kruising recht door, "Driekuilenstraat."

Volgend kruispunt recht door. Bij T-splitsing linksaf, "Wijngaardstraat."

Direct rechtsaf, "Charles De Gavrestraat". Bij kruising linksaf, "Stationsstraat."

Eerste straat rechtsaf, "Mgr. Kerckhofsstraat",

Spoorbrug over, de straat gaat over in "Mergelakker",

Eerste straat linksaf, "Kempken",

Bij T-splitsing gaat U rechtsaf, "Daalstraat",

U blijft deze weg volgen tot aan **kapel „t Bluuske"**, dat midden op de kruising staat.

Hier gaat U rechtsaf, "Op De Dries." Eerste weg linksaf, vóór het pleintje.

Deze weg recht door blijven volgen, U passeert een kruispunt met aan uw linkerhand een wegwijk "**Kruis Amsterveld**", hier blijft u recht door gaan.

De geasfalteerde weg maakt een scherpe bocht naar rechts, deze blijven volgen.

Na 800 meter linksaf de spoorbrug over en direct rechtsaf, "Terhagen" (parkeergelegenheid).

Op T-splitsing linksaf, "Kaakstraat."

Op T-splitsing, linksaf, "Dorpstaat" (rechts ziet U "**kapel aan de Kaakstraat**").

Na tweehonderd meter bent U weer terug bij het **Streekmuseum "Schipperbeurs"**.

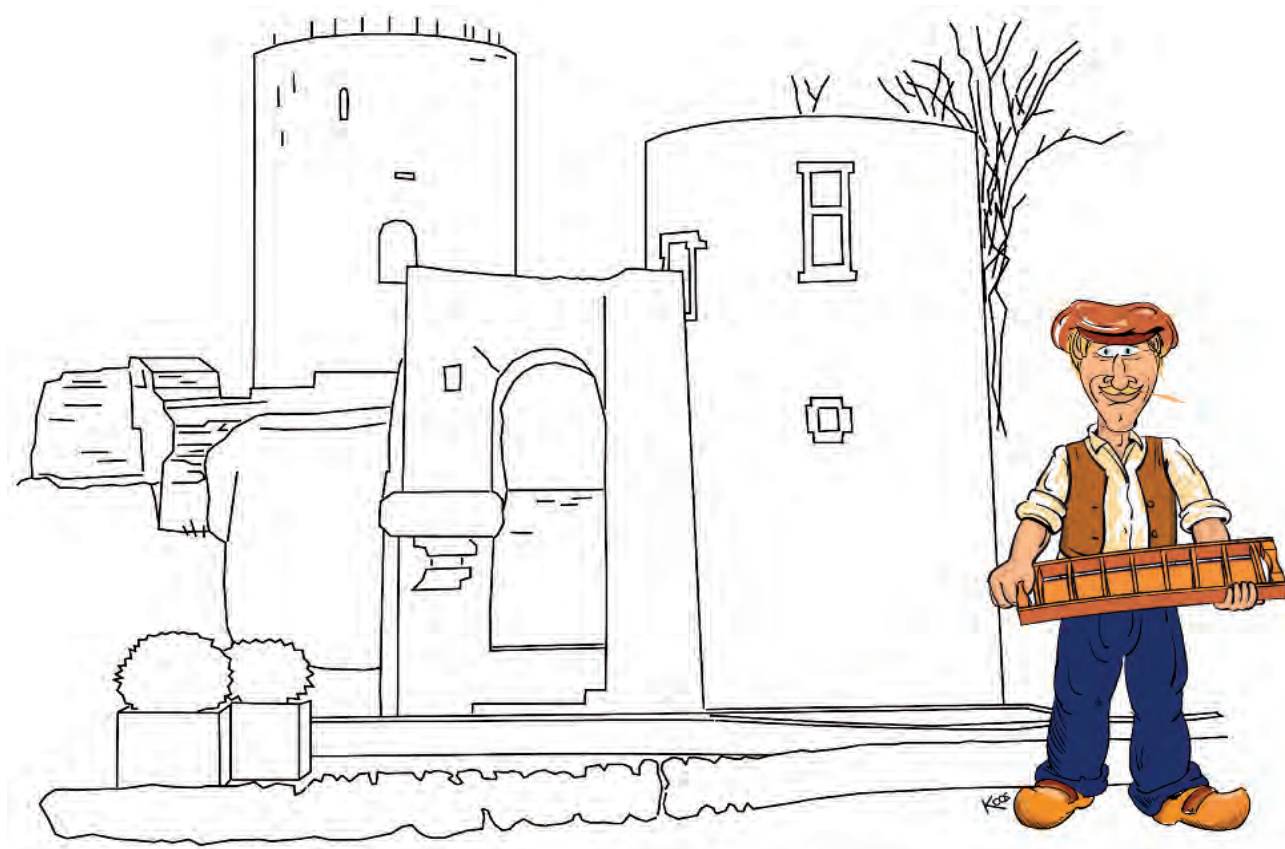
(Foto's: Fons Verhoeve)

Maan de Maaskanter

Het "Maaskant-geveul" heeft al gestalte gekregen in de figuur van Maan de Maaskanter. De Toeristische Werkgroep Maaskentj bracht in samenwerking met de VVV in 2009 de folder Sprankelend Stein, wandelen in de Maaskentj uit. Het doel was om zo de bijzondere combinatie van landschap, historische kernen en natuur van het Maasdal onder de aandacht en in beeld te brengen. Om de bezoekers de weg te wijzen, was er een gids nodig. Deze gids is Maan de Maaskanter geworden, een verbeelding van de typische Maaskanter. Maan komt van Herman een typische naam in de Maaskant. Hij staat symbool voor de echte Maaskanter, een doorzetter met een koppig karakter, die echter ook van de zonnige kant van het leven kan genieten.

Hij heeft eeuwenlang de Maas weerstaan en zijn brood verdiend als landbouwer in combinatie met stenen bakken. Met de Maas heeft hij een haat-liefde verhouding. Maan laat de bezoekers zien waarom hij zo sterk verbonden is met het Maasdal. Wij hopen dat niet alleen Maan maar ook dit boek een bijdrage leveren het besef te steunen dat wij wonen in een prachtige omgeving met een zeer, oude en rijke historie bewoond door mensen die altijd hun rug recht wisten te houden. Met zijn allen hebben we veel om te koesteren en met recht trots op te zijn.

Uit: Sprankelend Stein. Wandelen in de Maaskentj.

Een Maaskantse fotogalerij

Fons Verhoeve

Berg Maasgezicht met Casa Montana

Berger Maasstraat

Parochiekerk

Café Lombok Nattenhoven

Vakwerkboerderij Kerkstraat

Veerpont met café Overzet

Gezicht vanaf de Belgische oever

De Wannenmaker

Urmond

Terpkerk

Voormalig notarishuis

Protestantse kerk

Oude en nieuwe Barbarakapel

Patriciërs woning Grote Straat

De Waterrat in brons

Kerkhof protestantse kerk

Kapel familie Heyen-Tholen Kampstraat

Toegang Oud Urmond vanuit de Maasband

Standaardmolen Urmond Oost

Hoek Kampstraat-Kattekop

Voormalig gemeentehuis

Dakenspel Oud Urmond

Schippershuis anno 2009

Trappenstraat

Beekstraat

Weg Maasband richting Oud Urmond

Maasband "Aan de drie buimkes"

Bakoven

Huis "Walraven"

Kapel

Splitsing van wegen

Meers Dijk bij Veldschuur

Langs de Maas tussen Elsloo en Meers

Oude woningen

Hoog water met zicht op Meers vanaf autoweg

Mariakapel met inzet Mariabeeld

Toegangsweg Kleine Meers

Schapen langs de Maasoever

Startpunt kanotochten over de Maas

Bomencirkel Meers

De Koeleköp

Maasband

"Hoeve de Weerd"

Gezicht op kerk Meers vanaf "de Weerd"

Ontgrindingen bij "de Weerd"

Stein

Wilhelminaplein

Hoek Valderenstraat-Vaarstraat

Keerend

Lei van Mulken bezig met restauratie H. Hartbeeld

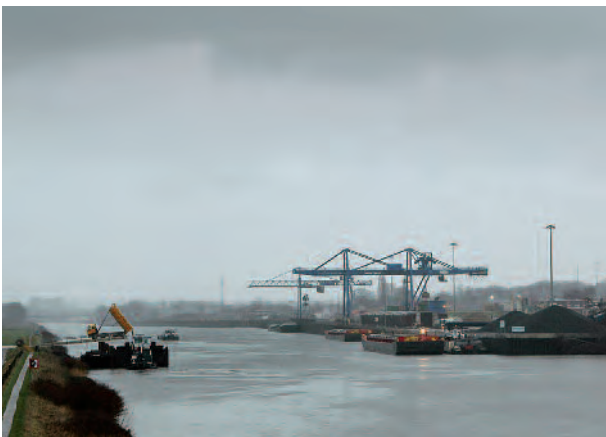
Het gerestaureerde H. Hartbeeld

De Bèsj en de Brikkbekker

Den Hoaf

Haven

Havenmonument Stein

Tijd voor devotie

Kapel Bertha Meulenberg

Overzichtsfoto kasteelcomplex

"Revue-monument" Wilhelminaplein

Kapel Den Hoekstraat

Kapel Kelderstraat

Oude molen Keerend

Keerend

Toren St.-Martinuskerk vanuit "Het Brook"

Reliëf oude ingang Steinerbos

Kruisstraat

Monumentale woning aan het Wilhelminaplein

Scheepvaartverkeer op Julianakanaal

Brug over het Julianakanaal en de Maas naar België

Kasteelcomplex in de winter

Oude toren kasteelruïne

Weg achter brouwerij "De Fontein"

Restaurant Steinerbos

Roeivijver Steinerbos

Roofvogels in de IVN-tuin Steinerbos

IVN-tuin Steinerbos

Toegangsweg "De Wallen" vanuit het Grasgraefken

Raadsvergadering Stein

Elsloo Zicht op "De Hal" (B) vanaf Elsloo

Het verzonken kasteel in de Maas

Maasberg

Kasteel Elsloo

Doorzicht op Elsloo vanuit kasteelpark

Heemtuin nabij kasteel Elsloo

Dorpsstraat vanaf "De Kaak"

"De dikke Stein"

Zicht op kasteel en kerktoeren vanaf de weg naar Geulle

Dorpsstraat

Op de Berg in winterse tooi

Elsloo gezien vanaf de watermolen

Amstel Goldrace op de Maasberg

Op de Berg gezien vanuit de Dorpsstraat

Herfstimpressie

Gusjke op de slak

Scheepvaart Julianakanaal bij de Scharberg

Schape op de Scharberg

Wandelen in "Het Meldert"

Terhagen *Aan de bosrand*

Catsop *De "Hof van Catsop"*

Kapel "Ut Bluuske" Catsop

"Op den Dreesch" Catsop

Doorzicht vanaf "de Hoakel" naar Catsop

Wegkruis in Armsterveld met gedicht van Jack Jacobs

Literatuursuggesties:

- Gedenkboek 100-jarig bestaan van de kerk van Elsloo, (1849-1949)
- Stein. Een achterland werd bruggehoofd, Stein 1962
- Hilde Marijnissen/Ank Raben-Fabels, De weg over de grens, doctoraal scriptie, Nijmegen 1977
- Overmunthe. Uit het rijke verleden van Urmond en Berg aan de Maas, Urmond 1978
- Stein in oude ansichten, deel 1 en 2 (1979 en 1982)
- Geschiedenis van de kleine man, BRT Open School 1983D/1983/0372/12. Diverse auteurs
- Gerard Sillen, Het wel en wee van van Wim Schepers, in: Wieler Supporters Club Stein 1961-1986
- Urmond en Berg aan de Maas in oude ansichten, deel 1 en 2 (1986 en 1988)
- Math Smeets, Gouden Bergklimmers, Stein 1991
- "Oose Maaskentj", Stein 1992
- "Oose Maaskentj" Deel 2, Stein 1993
- W. van Mulken, Den diek is door. Geschiedenis van het Waterschap De Groote Meers, Stein 1995

Met dank aan:

Rabobank
Stein en Beek

Stichting
Business
Gala

Theodoor Renier Neutelingsstichting

Colofon

"De stiefköppige Maaskentjers. Leven en overleven in de Maaskant" is een uitgave van de Stichting Streekmuseum De Schippersbeurs

Elsloo, 2009

Teksten:

Guus Peters
Harry Strijkers
Jacques Janssen
Hub en Zef Kersemakers

Gedicht de Brikkebekker: Frans van Mulken

Samenstelling en begeleiding naar drukker:
Harry Strijkers

Foto's:

- Fons Verhoeve
- Collectie Huub Breuls
- Collectie Hub en Zef Kersemakers
- Collectie Harry Rouvroye
- Collectie Stichting Streekmuseum Schippersbeurs
- Collectie Stichting Limburgs Genealogisch en Geschiedkundig Informatiecentrum Stein
- Collectie Walter Buskens

De schrijvers Guus Peters en Harry Strijkers.

Uitgave:
Stichting Streekmuseum De Schippersbeurs
Volkskundig museum van het Maasland
ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan